

številka 1 | november 1982 | letnik 29

rodna gruda slovenija

JELOVICA

PROGRAM OKEN S TROJNIM STEKLOM

termoton PLUS

- odlična toplotna izolacija
 $k = 1,85 \text{ W/m}^2\text{K}$
- odlična zvočna izolacija 32 dB
- površinska zaščita z dvakratnim potapljanjem v lazurno sredstvo
- odlična nepropustnost za vodo in zrak
- kvalitetno steklo pittsburgh debeline 4 mm
- z vmesno žaluzijo Jelovica izboljšate toplotno izolacijo
- zastekleno s kvalitetnim trajno elastičnim kitom
- kvalitetno enoročno skrito okovje

rodna gruda slovenija

11 130327

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet – Zvoni vsem	6
Odkrivanje korenin svojega rodu	8
Zanimivosti	11
O vodi, ki zdravi že sto let	12
Reportaža na vašo željo – Šmartno pri Litiji	14
Intervju: Mariza Ličan	16
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije	21
Slovenija v mojem objektivu	22
Ljudske šege na Slovenskem	24
Nekaj posebnosti ameriških Slovencev	26
Naši po svetu	28
Vaše zgodbe	32
Umetniška beseda – Partizanski obrazi	34
Za mlade po srcu	36
Nove knjige	39
Materinščina	40
Mislimo na glas	42

Slika na naslovni strani:
Grad Bogenšperk pri Litiji
Foto: Janez Zrnec

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Tehnični urednik

Bruno Feher

Uredniški odbor

Marko Kern, Marko Pogačnik, Jože Prešeren,
Ina Slokan, Mila Šenk, Jagoda Vigele, Matjaž
Vizjak, Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 330 din, Avstrija 170 Asch,
Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija
420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM,
Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija
13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija
25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr,
Švica 20 Sfr, ZDA – U. S. A. 11 US \$,
Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-107-257300-
2818/5

pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu,
Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Opročeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

»Revija, kot je Rodna gruda, nam daje nekaj, česar nam tuje revije ne morejo dati – ljubezen do rojstne domovine in do slovenskih rojakov po širnem svetu,« nam je napisala neka naša zvesta bralka. Tudi tako pismo nam pomeni priznanje posebne vrste. Potrjuje nam pravilnost naše naravnosti: naj bi bila naša revija zares časopis o rodni deželi, naj bi opisovala njene zgodovinske in krajevne znamenitosti, njen nekdani in sodobni utrip, hkrati pa se nam je revija oblikovala kot nova, svojevrstna vez med samimi rojaki po svetu. Že precej časa opažamo, da je rubrika na straneh, kjer objavljamo vaše prispevke, najbolj brana, da so te strani nekakšen združevalni dejavnik med vami. To je torej še nov poudarek, to bi bila lahko tudi širša vsebinska usmeritev naše revije.

Občutek imam, da smo Slovenci vse predolgo razglašali pripadnikom drugih narodov našo majhnost. Res smo številčno eden od najmanjših narodov v Evropi, vendar pa se moramo zavest, da poudarjanje te majhnosti nikoli ne bo pomagalo pri uveljavljanju v svetu, pa naj bo to na gospodarskem ali kulturnem področju. Tudi majhen narod je lahko po sposobnostih in zmoglostih velik in to smo Slovenci dokazovali prav takrat, ko smo se ootresli svoje »majhnosti«. Tudi sami izseljenci ste prav zaradi občutka suverenosti, enakopravnosti z drugimi narodi, dosegli veliko več, kot je nekdaj v domovini sploh lahko pričakoval. Ali bi avstralskim Slovincem uspelo izbrati enakopraven položaj slovenske v krogu drugih svetovnih jezikov, če bi se vdali v svojo majhnost? Očitno niso podlegli tej skušnjavi, zato se jim to bogato obrestuje pri uveljavljanju tako na kulturnem kot na gospodarskem področju. Seveda pa boj za dokončno uveljavitev še ni končan, še bo treba trdo delati in premagovati številne ovire.

Te misli so se mi porodile, ko sem zapisoval pogovor s slovensko učiteljico iz Avstralije. Preberete si ga lahko v tej številki revije.

Jože Prešeren

Zlati časi

Čas beži in mi ostajamo z njim. Čas je tudi, da se kaj oglasimo iz Kirkland Lake. Rodna gruda nam prinaša novice iz Slovenije in vsega sveta, od tam, kjer se sliši slovenska beseda ali stopa slovenska noga. Radi beremo novice od doma, kakor tudi novice o slovenskih podpornih in kulturnih društvih ter organizacijah.

Tukajšnja slovenska naselbina, kot veste, je že zelo stara. Staramo se tudi mi vsi. Pred nedavnim je v 84. letu umrl najstarejši Slovenec, 84-letni Anton Prevec, ki je bil doma iz Loškega Potoka. Malo pred njim je umrl tudi g. Vesel, ki je bil doma s Kočevskega. Tako se vrstimo drug za drugim. Kdo bo naslednji na vrsti? Po statistiki je v provinci Ontario izredno veliko starih ljudi, zlasti vdov.

Na stara leta se radi spominjamo lepih zlatih časov, ko smo bili mladi. Midva z ženo, sva letos za to imela še posebno priložnost, saj je minilo 50 let od najine poroke. Poročila sva se 26. julija 1931 na nedeljo sv. Ane, zlato poroko pa sta praznovala prav tako na nedeljo sv. Ane v isti cerkvi. Sam sem bil doma iz Belčjega vrha pri Črnomlju v Beli krajini, kjer sem bil rojen 17. decembra 1899, moja žena Katarina pa je bila rojena 4. februarja 1910 v Mohawk pri Calumetu v državi Michigan. Ko je bila stara 3 leta, se je z materjo vrnila v stari kraj. Ko je bila stara 18 let, pa se je vrnila v Ameriko. Takrat je bilo tam precej slabo, zato je odšla k prijateljem v Kirkland Lake leta 1929. Tukaj je takoj dobila delo pri Angeli Pečaver, ki je še danes živa in naša prijateljica v bližini. Tako je med nama vzknila ljubezen in poročila sva se pred petdesetimi leti.

Skrbelo naju je, kako bova pripravila zlato poroko v tej starosti, vendar nama je priskočila na pomoč hčerka Kristina iz Oshawe in sin z družino in harmoniko.

Prijatelji in sorodniki so začeli prihajati že v petek. Prišli so iz Clevelanda, Pennsylvanije, Kitchenerja, Naranade v Quebecu, hčerka in sin z vnuki in pravnuki. Tukaj imamo tudi slovenskega duhovnika, pristnega Ljubljana-

čana Daniela Sedlarja, ki ima še živo mater in je bila takrat pri njem na obisku. On je imel takrat mašo in pridigo najprej v slovenščini, nato v angleščini. Tako smo imeli zlato poroko po slovenskem običaju in midva s Katie sva si ponovno obljubila zvestobo do groba. Zvečer se nas je kakih 40 družin zbralo na večerji v bavarski restavraciji.

Naslednjo nedeljo popoldne smo imeli še društveno slavlje v koči pri Nettie Lake, kjer je bilo dovolj jedače in pijače. Zbralo se nas je kakih sto. Pekli so janjčka in odojka, ženske pa so napekle veliko raznega pečiva. Dobila sva tudi veliko daril, posode z zlatimi robovi in napisi 50th Anniversary. Prvi nama je čestital župan mesta Kirkland Lake Joe Mavrinac, ki je po rodu Hrvat, in nama izročil plaketo mesta. Za njim je čestital Eddi Horvat v imenu premiera province Ontario Williama Davisa. Čestitko nama je poslal tudi premier Kanade Pierre Trudeau in kanadski guverner Eda Schayer. Plakete, ki sva jih dobila, krasijo najino dnevno sobo. Hčerka Kristina nama je podarila barvni televizor, vrsto daril pa so nama dali tudi prijatelji in sorodniki. Vsi so nama

Nick in Katie Kuzma v času zlate poroke

zaželeli še veliko sreče in zdravja ter da bi dočakala tudi diamantno poroko – to pa bi bilo že kar preveč. Vsem se za darila in lepe želje ponovno iskreno zahvaljujemo! Trdo sva delala vse življenje, v zadoščenje pa nama je lepa starost.

Nick in Katie Kuzma, Kirkland Lake, Ont. Kanada

Izraz globoke ljubezni

Rodna gruda je odraz velike ideje, truda in požrtvovanja posameznih Slovencev in rad bi videl vaše sestanke, ko se kot skupina pogovarjate in razpravljate o tem, kaj vključiti v prihodnjo izdajo. Saj je lepota v vsaki vasi, vsakem kotu in vsakem mestu. Tudi v razvalinah, ko se človek s solzami v očeh vpraša, zakaj?

Skozi stoletja so Slovenci ostali zavedni in ponosni člani našega naroda in mnogi so žrtvovali svoja življenja za boljšo bodočnost. Žal prej niso bili povsem samostojni, da bi lahko prosto sodelovali v mednarodnem trgovskem poslu. Morda se niti ne zavedate, da je povprečen Slovenec dobrodošel kjerkoli na svetu. Slovencem ljudje bolj zaupajo lastne težave kot domačinom. Slovenec je zanesljiv, potrpežljiv, delaven, pogumen, zdrav, močan in podjeten.

V Sloveniji imate največjo odgovornost dati vzgojo vsakemu članu naroda. Vsaka najmanjša šola v hribih ali univerza so sveti kraji. Koliko zanimivih člankov bi lahko napisali tudi o teh šolah. Koliko sposobnih ljudi je izšlo prav iz odročnih krajev. Na šolskem glavnem stanu naj neprestano iščejo po vsej Sloveniji mladino, ki ima posebne darove v jeziku, glasbi, umetnosti, tehniki gospodarstvu idr. V razvoju bodo Slovenci prav gotovo pustili druge za seboj.

Prepričan sem tudi, da Slovenci po svetu skrbno preberejo vsako številko Rodne grude, pogosto pa jim po licih zdrzne tudi marsikatera solza. Rodna gruda skuša zaceliti mnoge rane preteklosti. Saj smo vsi Slovenci bratje in sestre. Če je bilo v preteklosti kako nerazumevanje, potem to ni bila krivda Slovencev, temveč so bile to posledice odločitev mednarodnih velesil. Pred nami mora biti samo misel na prihodnje lepše življenje, polno dobre volje, smeha, petja in plesa. Naj nove generacije sprejmejo kritično mišljenje drugih z zanimanjem namesto s sovraštvom, naj bodo nova srca napolnjena s strpnostjo in sodelovanjem. Glavni razvoj Slovenije je v kulturi in ne v industriji. Vsak maturant gimnazije bi moral znati najmanj pet jezikov poleg slovenščine. Potem naj bi vsakdo preživel vsaj eno leto v tistih državah, četudi kot navaden delavec. Podpirati bi morali mednarodne izmenjave študentov. Slovensko bogastvo je tudi v turizmu, tehniki, trgovski stroki in medicini. Da, vsi smo ponosni, da se je celo predsednik Tito želel zdraviti v ljubljanski bolnišnici. Slovenci imamo tudi idealne kraje za naravna zdravilišča, kjer bi se lahko zdravili tudi mnogi bogataši. Veliko ste uspeli tudi v mednarodnem športu, zlasti v smučanju.

Naj vam bo torej v zadoščenje, da vaš trud in delo ni bilo zaman, temveč je izraz globoke ljubezni, dobro znane v srcih slovenskih mater.

Florian Duh, Calgary, Alta, Kanada

Radovednež

Sem že dolgo naročnik Rodne grude in to je moj prvi svobodni list. Radoveden sem, če še stoji frančiškanska cerkev v Ljubljani. V to cerkev je šla v času prve svetovne vojne naša mlada stotnija k maši in poslušat pridigo nekega frančiškana. Pridigal nam je v treh jezikih, nemško, italijansko in slovensko. Začel je: Dragi mi, pojdite in se hudo borite s sovražnikom za cesarja prvega, kralja ogrskega, habsburškega, lotarinškega itd. Naj vam bo raj odprt. Ko je to rekel, je bila cerkev na mah prazna. V cerkvi je ostala samo še plehmuzika in frančiškan. Muzika je igrala cesarsko himno. Drugi dan smo se v živinskih vagonih odpeljali v težko pričakovani karpatski raj. To je sveta resnica.

Luka Sittinger, Cleveland, Ohio, ZDA

Ljubljanska Čeha

Iz vsega srca se vam zahvaljujem za redno pošiljanje Rodne grude. Tudi Koledar za leto 1982 je pravljičen. Vse je prispelo nepoškodovano. Neizrecno mnogo ste mi pomagali pri mojem domotožju, saj se še vedno počutim starega Ljubljancana, kjer sem bil rojen 8. 3. 1908 v Študentovski ulici. V Ljubljani sem tudi maturiral leta 1928. Z bratom, ki je bil prav tako rojen v Ljubljani, in je tam živel 16 let, preboreva in občudujeva prav vse. Tu v ČSSR živim že 54 let.

Ing. arh. Tone Budilovsky, Černošice, ČSSR

Slikanje po Rodni grudi

Rada slikam na platno ali akvarele, zato sem bila še posebno vesela rož v naravi, ki so bile objavljene v Rodni grudi, zlasti lep je Clusijev svišč in velikonočnica. Včasih se poslužim tudi kakih drugih posnetkov. V hudih urah domotožja se zatečem v moj kot s čopiči in poskušam pričarati domači kraj. Če mi uspe, domotožje laže prenašam. Že 31 let pogrešam domače ljudi in takoj, ko imam dovolj pod palcem, odletim v moj dragi kraj, kjer ljubim vse do najmanjše bilke in kamor si tako želim za stalno vrniti.

Zora Forlani, Thornhill, Kanada

Lepa kot Slovenija

Jaz mislim, da je Rodna gruda tako lepa kot Slovenija! Vsak mesec jo komaj čakamo, enako naši prijatelji. Imamo šest vnukov, ki so vsi že odrasli, študirajo in delajo, samo doma ni več nobenega, zato je precej dolgočasno. Vseeno pa čas hitro beži, jaz rada šivam, pletem, kvačkam in berem. Letošnji koledar sem cel prebrala, je zelo zanimiv. Če pa pridejo prijatelji, igramo karte in se pogovarjamo, saj je vedno dovolj dobrih in slabih novic. Lepo pozdravljam vse Slovence po svetu, še posebno pa vse moje vaščane iz vasi Kal pri Pivki.

Frances in Jack Kapel, Lathrup Village, Mich., ZDA

Lepo je v narodnem domu

Rodno grudo redno vso preberemo, želimo le, da bi kaj napisali o Pivki in moji rojstni vasi Ostrožno Brdo.

V klubu slovenskih upokojencev v slovenskem narodnem domu v Detroitu se starejši rojaki radi zberemo in se poveselimo. Posebno ob božiču in novem letu imamo več slovenskih vesele. Včasih tudi sami kaj zaigramo, saj smo ženske ustanovile svoj orkester. Imamo tudi zelo dobre harmonikarje, tako da se imamo v našem narodnem domu kar lepo.

Jennie Vidmar, Prudenville, Mich., ZDA

Želja po domovini

Leto je že naokoli, odkar sva z možem ponovno obiskala našo drago domovino in njene lepote, ki so nepopisne. Takrat sva obiskala tudi Dalmacijo, ki je čudovito lepa, ogledala sva si lepote Plitvičkih jezer in še marsikaj; povsod je bila odlična postrežba. Seveda sva morala tudi na Gorenjsko, zlasti na Bled, kjer je turistov kar preveč, vendar sva preživela lepe čase z odkrivanjem tamkajšnjih lepot.

Pred kratkim sva obiskala Združene države Amerike. Naš najstarejši sin se je poročil z Jeanette Waren iz San Francisca. Ogledala sva si dober del dežele, vendar je bila najina želja, da bi bila nekeje v Sloveniji. Upava, da bova tudi v tretje imela možnost obiskati Slovenijo. Lahko si še tako daleč, vendar želja po domačem kraju premosti vsa morja in vse dežele.

Sonja Petek, Albert Park, S. A. Avstralija

dogodki

znan doma in po svetu. Skupaj so doslej izdelali več kot 300 agregatov za vodne turbine, 80 pa so jih izvozili.

SFRJ – gostiteljica konference OZN

Zvezni izvršni svet je sprejel sklep, da bo Jugoslavija gostiteljica 6. konference OZN za trgovino in razvoj. Leto bo junija prihodnje leto v Beogradu. Kandidaturo naše države so podprle tudi vse regionalne skupine omenjenega združenja.

Zvezni izvršni svet je sprejel tudi sklep o ustanovitvi pripravljalnega odbora za sklic 6. konference OZN za trgovino in razvoj. Odboru predseduje predsednica zveznega izvršnega sveta Milka Planinc, člani pa so predstavniki zveznih organov in organizacij, predstavnik mesta Beograda in predstavniki konzorcija znanstveno-ekonomskih inštitutov. Na konferenci naj bi sodelovalo 166 članic.

JE Krško deluje s polno močjo

Septembra so znova pričeli obremenjevati vse naprave v jedrski elektrarni Krško, tako da že deluje s polno močjo. Zaradi testiranja so v programu še tri krajše ustavitve, da bi najsodobnejši elektroenergetski objekt lahko redno obratoval.

Po zadnjih podatkih je naš jedrski prvenec doslej proizvedel 1,522 milijona kilovatnih ur električne energije in bo zlasti v mesecih do konca leta bistveno prispeval k izboljšanju energetske bilance.

Slovesnost v ljubljanski stolnici

Apostolski pronuncij v Jugoslaviji in nadškof Michele Cecchini je v ljubljanski stolnici kot papežev pooblaščenec podelil ljubljanskemu nadškofu in slovenskemu metropolitu dr. Alojziju Šuštarju palij, ki je po cerkvenih običajih simbol metropolitne službe. Nadškof dr. Šuštar je drugi metropolit v zgodovini slovenske cerkvene pokrajine, ki je bila ustanovljena v letu 1968 in obsega danes ljubljansko nadškofijo ter mariborsko in koprsko škofijo. Slovesnosti se je udeležil tudi dolgoletni nadškofov sodelavec v svetu evropskih škofovskih konferenc kardinal Roger Etchegaray, nadškof iz Marseilla, komisijo SR Slovenije za odnose z verskimi skupnostmi pa je na slovesnosti zastopal namestnik predsednika Franc Pristovšek.

Rojaki iz Aumetza v Idriji

Konec avgusta je prispela na obisk v Idrijo skupina rojakov in predstavnikov iz pobratenega francoskega mesta Aumetz. Po prisrčnem sprejemu na Trgu maršala Tita v Idriji je sledil ogled nekaterih kulturno-zgodovinskih znamenitosti Idrije.

Že istega dne je skupina 15 mladih iz Aumetza odpotovala v Ankaran, kjer je v počitniškem domu idrijskih rudarjev preživela 14 dni v počitniški koloniji skupaj z idrijskimi vrstniki. Tri slovenske rojakinje iz Aumetza pa so ta čas ostale v gosteh pri sekciji za družbenopolitično aktivnost žensk.

Bronasta kolajna košarkarjem

Z zmago nad Španijo, ki bi seveda lahko bila mnogo bolj prepričljiva, so si košarkarji Jugoslavije na svetovnem prvenstvu v Kolumbiji priborili bronasto kolajno. Trener Ranko Žeravica je na parket postavil staro, uveljavljeno peterko – Kičanović, Dalipagić, Delibašić, Jerkov in Radovanović, ki se ji je pridružil še zelo uspešni Vilfan. Španci so s pressingom poskušali preobrniti tekmo, vendar jim ni uspelo.

Na Brdu spet Fegrina

Zmagovalka dirke II. velike jugoslovanske konjeniške prireditve za memorial maršala Tita na Brdu pri Kranju je štiriletna rjava kobilica Fegrina na vajetih lastnika Alojza Slaviča iz Grab, ki je zmagala že lani. V obeh tekih na 1600 metrov je bila najhitrejša, pri čemer je v 2. teku dosegla samo za desetinko sekunde slabši čas kot lani. Zmago prve favoritinje je pozdravilo več kot 20 tisoč obiskovalcev Brda, njene zmage pa je bil posebno vesel častni gost na prireditvi 80-letni Ludvik Slavič st. iz Grab, ki je v kaskadem športu aktiven že 60 let, vzredil je več kot 100 konj, 12 med njimi pa je na seznamu najboljših v Jugoslaviji.

Slovesen zaključek Forme vive

Prostrane zelene površine okrog gradu v Kostanjevici na Krki so bogatejše za šest velikih lesenih skulptur, ki so jih iz krakovskega hrasta izklesali Kanadčan Karl J. Ciesluk, Japonec Et-suo Hori, Venezuelec Carlos Medina, Indijec Avtarjeet S. Dhanjal, Franz Weickmann iz ZR Nemčije ter Jugoslovanka Dora Kovačević. V bogatem parku je odslej na ogled že 117 plastik, ki so jih v naši največji galeriji na

Več sodelovanja pri najpomembnejših nalogah

Predsednica zveznega izvršnega sveta Milka Planinc je v gospodarski zbornici Jugoslavije govorila o skupnih prizadevanjih za rešitev perečih problemov gospodarske politike, med drugim o ukrepih in nalogah pri pripravljanju dokumentov gospodarske politike za prihodnje leto.

Nadalje so se v gospodarski zbornici Jugoslavije dogovorili, da bo leta s splošnimi združenji v prihodnjih mesecih pritegnila k dogovarjanju več predstavnikov podjetij, ki so doslej dosegali pomembne rezultate v proizvodnji in v gospodarskih odnosih s tujino.

Med pogovorom, ki so se ga udeležili tudi podpredsedniki in nekateri člani zveznega izvršnega sveta, so povsem soglašali, da je treba tesneje sodelovati pri najpomembnejših nalogah.

Lazar Mojsov v Stockholmu

Zvezni sekretar za zunanje zadeve Lazar Mojsov se je v švedskem glavnem mestu udeležil ministrskega sestanka devetih evropskih nevtrálnih in neuvrščenih držav. Na njem so razpravljali o žgočih vprašanjih v zvezi z nadaljevanjem madridskega sestanka konference o evropski varnosti in sodelovanju, ki naj bi se začel, kot so napovedali, v začetku novembra.

Jubilej Litostroja

S slovesno sejo centralnega delavskega sveta so delavci Titovih zavodov Litostroj počastili 35-letnico obstoja kolektiva. V Litostroju, ki je med vodilnimi proizvajalci in izvozniki opreme za strojogradnjo, je zaposlenih okrog 4000 delavcev. Vodne turbine so tista veja, ki daje Litostroju osnovno obeležje in po kateri je najbolj

prostem ustvarili umetniki iz 21 dežel in nam tako približali kulturo z vsega sveta.

O pomenu Forme vive je na sklepni slovesnosti spregovoril prof. dr. Janez Milčinski, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, diplome mednarodnega simpozija pa je letošnjim udeležencem podelil akademski kipar Drago Tršar. Ob tej priložnosti je v nekdanji samostanski cerkvi, kjer je bila ob sklepu Forme vive jubilejna razstava, koncertiral Ribniški oktet.

Svetovni rekordi z Elanovo ročko

Za 36. svetovno in 41. evropsko prvenstvo v dviganju uteži, ki bo v Ljubljani, je že skoraj vse nared. Za to priložnost pa so si v tovarni športnega orodja Elan v Begunjah zastavili težko nalogo – razviti olimpijsko ročko vrhunske kakovosti, ki bi bila mednarodno priznana in bi imela tudi atest mednarodne zveze za dviganje uteži (IWF).

Naporne in prizadevne priprave je Elanov razvojni inštitut kronal z uspehom: IWF je že lani dala Elanu priznanje za kakovost in zunanji videz ročke ter odobrila atest, ki ga ima doslej le nekaj svetovnih proizvajalcev ročk. Z Elanovo ročko (bogunjska tovarna je bila doslej dobaviteljica opreme za dviganje uteži na Donavskem pokalu leta 1978 v Ljubljani, na sredozemskih igrah leta 1979 v Splitu in evropskem prvenstvu leta 1980 v Beogradu) so najboljši dvigalci uteži na svetu tekmovali letos v Ljubljani.

Kakšna je Elanova ročka? Plošče so gumirane, da so varnejše za tekmovalce (manjša možnost poškodbe), mimo tega pa ročke prizanašajo lesenemu odru. Barve so naslednje: 50 kg – zelena, 25 kg – rdeča, 20 kg – modra in 15 kg – rumena.

V času obeh prvenstev je bila v Ljubljani vrsta kulturno-umetniških prireditev, med njimi tudi privlačni razstavi umetniških fotografij in znamk na temo dviganja uteži.

Tretja zmaga Boruta Petriča

Najboljši jugoslovanski plavalec, večkratni državni rekorder in evropski prvak, član kranjskega Triglava Borut Petrič je zmagal na tradicionalnem 7. prvenstvu Jugoslavije v plavalnem maratonu. Stezo, dolgo 15.670 metrov, je preplaval v času 3:31,28. To je Borutova že tretja zmaga na starigradskem maratonu, zmagal je namreč že leta 1977 in 1978.

Na letošnjem mednarodnem prvenstvu Jugoslavije v plavalnem maratono

nu je sodelovalo 37 tekmovalcev iz štirinajstih držav iz Afrike, ZDA, Azije in Evrope.

Ameriški premog po naših tirih

Jugoslovanske železnice so z avstrijskimi uvozniki sklenile pogodbo, po kateri bodo za potrebe avstrijskih železarn prepeljale 700.000 ton premoga in rud iz jugoslovanskih luk Rijeka in Koper. Jugoslovanske železnice skupaj z lukami že dalj čas sodelujejo z avstrijskimi podjetji, vse pa kaže, da bo obseg tega sodelovanja še naraščal. Tako so pred nedavnim naši železničarji že prepeljali v Avstrijo večje količine ameriškega premoga.

Spremembe obrtnega zakona

Slovenski izvršni svet je predlagal spremembe zdajšnjega zakona o zasebni obrti, ki naj bi omogočil večji razmah nekaterih vrst obrti. Z novo zakonsko ureditvijo, naj bi bilo tudi dovoljeno samostojnim gostincem, ki nudijo tudi penzijske storitve, zlasti v turističnih krajih, da bi zaposlili največ deset delavcev.

Najlepši Titov portret

Jugoslovansko mladinsko glasilo Kekec (izhaja v srbohrvaščini) je ob 90-letnici rojstva Josipa Broza Tita sprožilo veliko akcijo »najlepši portret tovariša Tita«. Uredništvo je povabilo učence iz vse Jugoslavije, naj narišejo portrete tovariša Tita. Posebna žirija bo izbrala najboljše portrete, pripravi-li pa bodo tudi razstavo najboljših del.

Za devize ceneje

V zadnjih mesecih so številna jugoslovanska podjetja in banke omogočila prodajo jugoslovanskega blaga za devize, kar je za kupce izredno ugodno, saj so oproščeni zveznega prometnega davka, ki lahko znese v nekatere primerih tudi prek 20 odstotkov. Novomeška Industrija motornih vozil je v septembru kupcem popularnih vozil R 4 ponudila še posebne ugodnosti – poleg tega, da bodo oproščeni zveznega prometnega davka, bodo deležni še posebnega tovarniškega popusta, skupno bodo ti avtomobili cenejši za 20 odstotkov, če jih kupci plačajo z devizami. Še večji je popust pri nakupu počitniških prikolic.

V septembru so bile v Ribnici na Dolenjskem glavne proslave 900-letnice kraja. Tradicionalnega ribniškega sejma suhe robe, ki je bil del jubilejnih prireditev, se je udeležilo več kot 20.000 ljudi. Na sliki: novi otroški vrtec v Ribnici

Zvoni vsem

Letošnje poletje je bilo za Francijo dolgo in mučno. Serija atentatov je spremenila Pariz v svetovno prestolnico terorizma. Ni toliko pomembno, kdo je napadal koga in zakaj in tega tu tudi ne bomo poskusili razjasniti, kajti iskanje razlogov in oris ozadja daleč presega okvir razmišljanj na tej strani. Zadovoljimo se zgolj z ugotovitvijo, da je bilo političnega nasilja toliko, da je moral o njem javno spregovoriti tudi predsednik republike.

Svet je žal poln nasilja, toda tokrat bomo pustili ob strani nasilje, ki ga prinaša napovedana ali nenapovedana vojna med državama (in ta trenutek je na svetu osem takih vojn) in tudi ne bomo razmišljali o nasilju državljan-ske vojne (tudi teh je nekaj na tem planetu) ali nasilju, ki ga izvaja država nad svojimi državljani – čeprav bi bilo seveda tudi o tem moč marsikaj povedati.

Ostanimo zgolj pri tistem političnem nasilju, ki se mu reče terorizem, dasi je tudi v tem pojmu zajetih več različnih možnih odtenkov, razlogov in posledic.

Dejstvo je, da ostaja terorizem nadležen spremljevalec vsakdanjega življenja v mnogih državah in da je to tako že nekaj desetletij. Politični terorizem je kajpak star pojav, saj imamo o njem prve pisane vire že pred okroglo dva tisoč leti, toda omejimo se zgolj na zadnjih nekaj desetletij. Razlog za tako silovit razmah terorizma zanesljivo ni lahko oblikovati in ga spričo omejenega prostora niti ne bomo poskusili, zadostuje zgolj ugotovitve, da je res tako – in o tem se je moč prepričati malone sleherni dan ob prebiranju časopisov, poslušanju radia in gledanju televizije.

Podtaknjene bombe v Parizu, ugrabitve v Buenos Airesu, napadi v Tokiu, seznam bi lahko malone poljubno podaljševali.

Tudi Jugoslavija je bila (in je še vedno) ogrožena zaradi terorizma, pri čemer je značilno, da so bila v daleč največjem številu primerov ogrožena njena diplomatska, trgovinska, turistična, kulturna in druga predstavniš-

tva v tujini in kajpak naši državljani, ki delajo v njih. Terorističnih napadov v Jugoslaviji je bilo zelo malo in pri tistih redkih smo lahko vselej ugotovili, da prihajajo iz tujine, da niso porojeni na naših tleh. Dogodki na Kosovem so izjema, ki bi terjala posebno razlago.

Bila so leta, ko je bilo teh napadov toliko, da so vzbujali upravičeno zaskrbljenost jugoslovanske javnosti, ki je prek svoje vlade terjala od tujih vlad (vlad tistih držav, kjer so napadali naša predstavništva), naj vendarle nekaj ukrenejo.

Trajalo je dolgo, da so jugoslovanska uradna opozorila nekaj zalegla in to kljub temu, da smo v naših svarilih poudarjali tudi naslednje: da namreč terorizem ne pozna meja in da se lahko tisto, kar se zdaj dogaja nam, nekoč zgodi tudi tistim, ki blagohotno gledajo na početje teroristov.

Nobena skrivnost ni, da so imeli nekateri protijugoslovanski teroristi kar precej prikrita zaslombe in podpore v nekaterih državah (ni razloga, da ne bi omenili vsaj dve: Zvezno republiko Nemčijo in Združene države Amerike), ki niso pokazale prevelikega navdušenja za odločnejše nastope proti teroristom, ki so ogrožali naša predstavništva in posredno tudi Jugoslavijo.

Na bolje je krenilo šele potem, ko so tudi države, na čigar ozemlju so teroristi delovali, začele trpeti posledice: bodisi zaradi nemira, ki so ga teroristični napadi povzročali, bodisi zato, ker so začeli ogrožati tudi življenja in imetje njihovih državljanov.

Zdaj teroristi, ne glede na politično ozadje, skoraj nikjer več ne uživajo zaslombe in tihe podpore. Zdaj so povsod cilj policijskih in drugih služb. In to je dobro.

Nihče se kajpak noče poceni trkati na prsih in govoriti, kako prav smo imeli že tedaj, ko smo opozarjali, da je terorizem nevaren za vse in to ne glede, od kje prihaja in s kakšnimi cilji. Toda preprosta resnica je, da smo imeli prav in da bi bilo nemara predsedniku francoske republike ne treba televizijskih govorov o terorizmu, če bi se oblasti te države (in kajpak tudi vseh drugih) že koj v začetku postavile po robu temu zlu.

Kajti res je, da nihče ni otok sam zase in smo vsi del celine in zato nikoli ni treba spraševati, komu zvoni.

Zvoni vsem... in za nekatere žal tudi prepozno.

Janez Čuček

Gospodarske novice

Večji izvoz na trg ZR Nemčije

V prvi polovici tega leta so jugoslovanski gospodarstveniki izvozili na zahodnonemški trg za okrog 344 milijonov dolarjev blaga. V primerjavi z vrednostjo izvoza v prvih šestih mesecih lanskega leta je to za 12 odstotkov več. Čeprav se je uvoz zmanjšal za 4,5 odstotka, je vendar kljub temu dokaj visok, saj znaša njegova vrednost 970 milijonov dolarjev.

V sekciji za ekonomske odnose z Zvezno republiko Nemčijo pri Gospodarski zbornici Jugoslavije pravijo, da se je s takšnim gibanjem uvoza in izvoza trgovinski primanjkljaj zmanjšal za več kot 90 milijonov dolarjev. Načrt, ki so ga v začetku leta pripravili v omenjeni sekciji, so v prvem polletju uresničili 90-odstotno. Uvoz iz ZRN je bil vendarle nekoliko večji, kot so pričakovali. Menijo, da bodo izpolnili tudi izvozni načrt za vse leto, saj so praviloma izvozni rezultati boljši v drugem polletju.

Obenem pa opozarjajo, da uvozna struktura ni ravno dobra, saj odpade več kot polovica našega uvoza na opremo. Do konca leta si bodo zato v Gospodarski zbornici Jugoslavije prizadevali omejiti uvoz bolj na nujno potrebni reprodukcijski material in surovine. To pa pomeni, da bodo nakup opreme v ZRN močno omejili.

Uspešno sodelovanje z deželami v razvoju

BEOGRAD, 8. – V okviru pregleda jugoslovanskega izvoza so največjo rast zabeležile države v razvoju. V slabih sedmih mesecih smo v te države prodali blaga v vrednosti milijardo 150 milijonov dolarjev, kar je za 22 odstotkov več kot leto poprej. S tem je udeležba držav v razvoju v celotnem izvozu prvič, od kar poslujemo s tem delom sveta, preseгла 20 odstotkov. Hkrati smo s tega območja uvozili blaga v vrednosti milijardo 197 milijonov dolarjev, tako da je blagovna menjava z državami v razvoju skoraj povsem uravnotežena.

Izvoz se je najbolj povečal v arabske države in sicer za 28 odstotkov, kamor prodajamo največ izdelke črne in barvne metalurgije, elektroopremo, tekstil, transportna sredstva in v zadnjem času vse več hrane. Samo štiri države – Irak, Alžirija, Libija in Egipt – odkupijo približno 78 odstotkov skupnega izvoza v arabski svet.

V gospodarski zbornici Jugoslavije opozarjajo na dejstvo, da države v razvoju za razliko od zahodnih držav kupujejo tudi naše izdelke visoke stopnje obdelave – strojogradnje, ladjedelništva in kovinskopredelovalne industrije.

Vse več izvažamo tudi živilskih proizvodov. Kljub temu je v menjavi z državami v razvoju mogoče doseči še boljše rezultate, kar je odvisno od izvoznika pa tudi ukrepov gospodarske politike, ki niso bili vedno v prid takšni usmeritvi.

Na svetovni ravni

Na področju laserske tehnike je Jugoslavija v vrhu najpreciznejših proizvajalcev. Resnica je, da se mnogo laserske tehnike uporablja prav v vojaške namene (predvsem natančni daljinomeri) vendar se bo vse bolj uporabljala tudi v drugih panogah. Daljinomeri, ki jih izdelujejo v »Iskri« – »Center za elektrooptiko« ne zaostajajo za tistimi, ki jih izdelujejo najbolj znane svetovne firme. Tako so se na razpis ene od tujih armad za daljinomere javili tudi delavci »Iskre – CEO« in – zmagali.

Poleg daljinomerov izdeluje »Iskra« še detektorje, komunikatorje in podobno.

Elektronika na vrhu

K sedežu delovne organizacije »Libela« se je priselila Industrija finomehanskih aparatov. To je bilo mogoče, ker so postavili novo trietažno proizvodno dvorano. Novih prostorov je 9.000 m².

Libelin program elektronike in računalništva v tehtalni tehniki – plod znanja domačih strokovnjakov – sodi v vrh najbolj perspektivnih v okviru celjske preusmeritve gospodarstva.

Predvsem so pomembni izvozni dosežki celjskega gospodarstva, ki pa jih bo treba še povečati, da bo poskrbljeno za pozitivno izvozno bilanco.

Slovenski čevlji na zahodu

Slovenski čevljarji povečujejo izvoz na Zahod. Peko iz Tržiča je v letošnjem prvem polletju prodal na te trge 736 tisoč parov obutve, kar je dvakrat več kot v lanskem prvem polletju. Tr-

žiški čevljarji so sicer letos naredili dobra dva milijona parov obutve, s čimer so proizvodnjo v primerjavi z enakim obdobjem lanskega leta povečali za 90 odstotkov.

Tudi Alpina iz Žiri, ki je sicer v celoti izvažala manj, je povečala izvoz za konvertibilni trg, od koder uvažata material za predelavo. V prvih šestih mesecih letos so izdelali 834 tisoč parov obutve, kar je za 9 odstotkov več kot v lanskem enakem obdobju. Povečanje gre izključno na račun boljšega izkoristka delovnega časa in boljše oskrbe z materialom.

Kako izkoristiti možnosti, ki nam jih ponuja morje?

O možnostih razvoja pomorskega oz. luškega gospodarstva v Jugoslaviji in Sloveniji je bilo narejenih več raziskovalnih nalog. Pri Višji pomorski šoli v Piranu pa so nedavno izdelali še predprojekt z naslovom »Vloga pomorskega luškega gospodarstva in možnosti razvoja«. S šestimi raziskovalnimi nalogami v okviru tega projekta naj bi dokazali možnosti za povečanje pretoka blaga prek naših luk, povečanje konkurenčne sposobnosti pomorskega gospodarstva, izboljšanje kakovosti in produktivnosti dela ter povečanje mednarodne blagovne menjave.

Še posebno je zanimiva naloga o prosti carinski coni v koprski luki. Znano je, da ta in ostalih šest jugoslovanskih prostih con niso dovolj izkoriščene, čeprav povsod po svetu krepko izkoriščajo prednosti teh con. Za primer povejmo, da je po lukah v svetu

ustanovljenih 360 prostih carinskih con. Raziskovalci, ki naj bi delo zaključili do 1983. leta, nameravajo obdelati tudi možnosti za gradnjo ribiških ladij v izolski ladjedelnici.

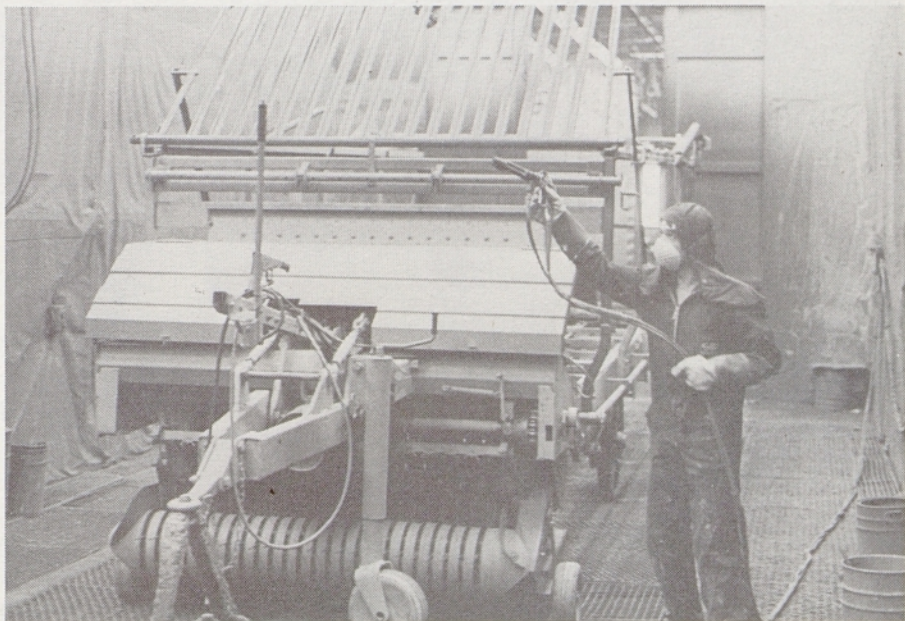
Avtomobilski sedeži iz Slovenj Gradca

Tovarna usnja iz Slovenj Gradca, oziroma njena tovarna gumirane žime in penastih mas NTU, je velik izvoznik na konvertibilni trg. V prvi polovici leta so na tuje prodali za 3,5 milijona dolarjev izdelkov, zlasti avtomobilskih sedežev, ki jih dobavljajo znanim tovarnam BMW, Mercedes, Volkswagen, Opel idr. Ker številne tovarne povečujejo svoja naročila, računajo, da bodo iz te tovarne do konca leta izvozili za 7 milijonov dolarjev. Letošnji izvoz v ZR Nemčijo se je v primerjavi z lanskim letom povečal kar za 42 odstotkov.

Ugodna žetev v Jugoslaviji

V Jugoslaviji smo letos našli nekaj čez 5,5 milijona ton pšenice, kar strokovnjaki ocenjujejo kot ugodno, hkrati pa načrtujejo, da bi morali Jugoslovani, če bomo želeli popolnoma zadostiti svojim potrebam, v prihodnje pridelati najmanj šest milijonov ton. Žetev je bila torej ugodna, manj pa odkup, saj so do konca avgusta odkupili le okrog 2,5 milijona ton.

Kmetijski strokovnjaki so zadovoljni tudi s hektarskim donosom, ki je bil 3,56 ton pšenice na hektar. Donos se zavoljo agrotehničnih ukrepov iz leta v leto izboljšuje, dovolj pa imamo tudi dobrih polj.

Tovarna SIP v Šempetru pri Celju izdeluje moderne kmetijske stroje, ki jih nekaj tudi izvažata (foto: Janez Zrnec)

Odkrivanje korenin svojega rodu

»Prva poletna šola slovenskega jezika je končana. Organizirali smo jo prav za vas, potomce slovenskih izseljencev, ki živite širom sveta. Veliko število prijavljenih je bilo nad našimi predvidevanji, tako da smo morali marsikomu odreči možnost, da pride v Kranj,« tako je med drugim dejal na slovesnosti ob zaključku prve poletne šole slovenskega jezika v Kranju tajnik Slovenske izseljenske matice Marko Pogačnik. V šolo je bilo sprejetih 35 udeležencev iz Združenih držav Amerike, Kanade, Avstralije, Argentine, Nizozemske, Belgije, ZR Nemčije, Švedske in Francije. Šola je na prvem mestu namenjena mladim ljudem, dijakom ali absolventom srednjih šol ter študentom nižjih letnikov univerze, očitno pa se ne bo mogoče vedno držati starostne omejitve. Letos so bili učenci te šole stari od 16 do 29 let, večina je bila študentov, nekateri pa so že v službah, vendar jih je v šolo pripeljala želja, da bi se globlje spoznali s koreninami svojega rodu. Tudi

Marko Pogačnik je v svojem govoru udeležencem šole razmišljal:

»Kaj je tisto, kar vas je z različnih celin pripeljalo k nam? Morda želja po spoznavanju, nemir pri odkrivanju neznanega, ali morda tisto neizrekljivo, kar se prenaša iz roda v rod, spoznavanje vrednot in značilnosti, ki jih vsak narod nosi v sebi in jih goji v svoji zavesti, v svojem čutenju. Ne domišljam si, da je to moje razmišljanje o smislu vašega spoznavanja s Slovenijo popolno in pravilno, s tem želim le vas spodbuditi k razmišljanju o smiselnosti vašega spoznavanja z jezikom svojih prednikov, s šegami in navadami. Vaš obisk v Sloveniji vam je dal možnost, da spoznate izvir mladosti vaših staršev, starih staršev ali še dlje v preteklost segajočih korenin, lahko ste spoznavali od blizu vir svojega rodu, korenine porekla.«

Mladi udeleženci te prve slovenske poletne šole so prikimali tem besedam, saj so se s podobnimi razmišljanji tudi sami ubadali. Predvsem pa so

bili vsi veseli, da so bili prav oni udeleženci prve šole slovenskega jezika za potomce izseljencev ter so tako mimogrede tudi sami pomagali oblikovati njeno vsebinsko usmeritev v prihodnje. Štirje tedni so bili naporni za vse, tako za učence kot tudi za učitelje. Njen program je zajemal tri dele: prvi del je zajemal 80 ur pouka slovenščine, drugi del, namenjen spoznavanju Slovenije, je zajel vrsto krajših in daljših ekskurzij in izletov, tretji del pa je zajemal seznanjanje s slovenskim sodobnim življenjem in bitjem. Jezikovni del šole je tekel po točno izdelanem programu, ki so ga vodile štiri lektorice ljubljanske univerze. Učenci so bili glede na znanje, ki so ga prinesli s seboj, razdeljeni v štiri skupine. Vsi so se izredno vključevali v pouk, sledili vsem predavanjem, postavljali številna vprašanja. Tako so posebej na njihovo željo organizirali tudi 9-urni tečaj folklorne, ki ga je vodil vodja kranjske folklorne skupine »Sava«. Nekateri pa so si zaželeli več razširjenih

Slovesen zaključek prve poletno šole slovenskega jezika v hotelu Kokra na Brdu pri Kranju – učence šole pozdravlja tajnik Slovenske izseljenske matice Marko Pogačnik

Skupina udeležencev šole pred hotelom Kokra

predavanj o slovenski književnosti. Ravnatelj kranjske gimnazije Valentin Pivk, ki je bil izredno vesel in ponosen, da je bila prav njihovi šoli zaupana zahtevna naloga, je dejal, da so nalogo sprejeli s pričakujočim nemirrom, saj so bili med mladimi učenci šole tudi taki, ki niso znali skoraj nobene slovenske besede, vendar pa polni volje do učenja »Še težje je,« je dejal Valentin Pivk, »ker tečeta pri nas kar dve šoli hkrati – šola slovenskega jezika za potomce slovenskih izseljencev, hkrati pa tudi šola nas samih, saj bodo prihodnje poletne šole temeljile na rezultatih te prve.«

Poleg šole in izletov je prišlo tudi do vrste srečanj s slovenskimi vrstniki iz Kranja, ob tem pa so se mladi seznanjali tudi z načinom življenja v Sloveniji, ki jih vse izredno zanima. Tudi v neposrednih razgovorih z našimi ljudmi, v trgovini ali na ulici, so si širili znanje tako o jeziku kot o svoji matični deželi, domovini svojih prednikov. Spremljevalci so bili tudi presenečeni nad tem, koliko slovenskih narodnih pesmi znajo zapeti ti mladi ljudje. Kamorkoli so šli, povsod jih je spremljala pesem, vedno pa so se naučili tudi kako novo.

Prisostvoval sem zadnji uri pouka, ki ga je v skupini z najboljšim predznanjem slovenščine vodila lektorica Rosana Čop. Prebrala nam je sestavke, v katerih so sami učenci izražali mnenja o sodelovanju v poletni šoli. Večina je bila presrečna, da se je lahko udeležila te šole, vendar pa so želeli nekoliko več prostega časa, ki bi ga lahko uporabili tako za dodatno učenje in ponavljanje kakor tudi za obiske sorodnikov in ogled posameznih znamenitosti. Čas štirih tednov jim je bil prekratek, čeprav so poudarjali, da so se naučili več, kot so pričakovali. Zlasti jim je bilo dobrodošlo seznanjanje s slovensko slovnico, odkritje jim je bila dvojina, pa tudi nekatere stilne posebnosti slovenščine, ki se močno razlikujejo od vseh drugih jezikov. »Kljub temu, da so bili štirje tedni šole slovenskega jezika premalo, pa čutim, da se bom odslej lahko več učila tudi sama,« je zapisala ena izmed učenek. Glede izletov po Sloveniji in ogledov

posameznih slovenskih znamenitosti pa so poudarili enotno: »Slovenijo smo doživljali kot Slovenci, ne kot turisti!«

Slovo od šole je bilo veselo, sproščeno, udeleženci pa so se kljub temu s kančkom grenkobe poslavljali od svojih novih prijateljev. Prehitro je minil čas šole in morda je bilo še v tem času premalo možnosti za navezavo tesnejših stikov. Takšno je pač vsakršno slovo. »Žarki slovenskega sonca vam bodo odslej morda sijali tudi daleč v svetu, kamor se vračate,« je v poslovilnih besedah dejal ravnatelj kranj-

ske gimnazije in ob koncu poudaril, da je prepričan, da se bo ta šola »razvila v mogočno drevo, ki je že letos poglajlo zdrave korenine v devet dežel sveta.«

Po slovensko, čeprav so bile ponekod besede še malo negotove, sem se pogovarjal bo koncu tudi z nekaterimi udeleženci poletne šole. Tudi njihove izjave, vtisi, so bile odsev navdušenja nad novim doživetjem, ki ga bodo pomnili vse življenje.

Suzy Vadnal, administratorka iz Clevelanda, ZDA: »Zelo sem zadovoljna da sem bila v tej šoli. To sem si tudi

Delo šole je potekalo v štirih manjših skupinah. Na sliki: lektorica Rosana Čop je vodila skupino, ki je v Kranj prišla z najboljšim znanjem slovenščine

ves čas želela – priti v Slovenijo kot študentka, ne kot turistka. Vsa hvala Matici, da me je sprejela v šolo. Slovenija je moj dom in upam, da se bom še vrnila. Komaj že čakam, da bom doma lahko vsem pripovedovala, kako lepo je bilo v Kranju.»

John Hnida, biolog iz Arizone, ZDA: »Moj oče je Slovák, mama pa Slovenka. Stari oče je bil doma iz Meniške vasi pri Igu. Zelo mi je bilo všeč v tej

poletni šoli, tako pouk kot tudi izleti. Videli smo celo Slovenijo. Vsi so se zelo potrudili z nami. Predlagam pa, da bi bile v prihodnje ekskurzije krajše, da bi si kako stvar lahko ogledali bolj temeljito.«

Silva Vrh, Toronto, Kanada, študentka angleške književnosti: »Zelo mi je bilo všeč in zelo sem vesela, da sem bila tukaj. Veliko smo se naučili jezika in literature, ki mene najbolj zanima.

Ana Perčič, Melbourne, Avstralija: »Vse je bilo zelo lepo, čeprav je bilo včasih prilagojeno mlajšim od mene. V Avstraliji sem namreč že v službi. S sorodniki v Mariboru se bom zdaj lažje pogovarjala po slovensko. Vse v Sloveniji mi je zelo všeč, posebno tukajšnje življenje.«

Srečko Žabot, Genk, Belgija: »Naučil sem se, da je slovenska slovnica zelo težka. Doma govorimo slovensko, zdaj pa vidim, da je težko govoriti čisto pravilno. Šele zdaj v tej šoli sem odkril dvojino, ki je sicer težka, vendar zelo lepa stvar. Kako lepo je zdaj reči – **midva** se pogovarjava! Vse je bilo zelo lepo, posebno izleti, ki pa so bili včasih precej naporni. Preveč informacij smo dobili v tako kratkem času, sicer pa smo mladi in si bomo vse lahko zapomnili.«

To je bilo nekaj razgovorov z udeleženci prve poletne šole slovenskega jezika, ki je bila v Kranju 19. julija do 13. avgusta. Tudi po mnenjih udeležencev je šola uspela in vsi želijo, da bi bila šola zagotovo tudi v prihodnjih letih. Ne zaradi teh prvih udeležencev, zaradi tistih številnih mladih slovenskih ljudi po vsem svetu, ki se želijo podrobneje seznaniti z deželo svojih prednikov in se naučiti vsaj osnov slovenščine. Poletna šola, za katero je dala pobudo prav Slovenska izseljenska matica, je tudi eden izmed novih načinov dela z našimi izseljenci oziroma njihovimi potomci, kot je na tiskovni konferenci pred začetkom šole poudaril predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman. Pri organizaciji so združile moči slovenske izobraževalne ustanove, finančno pa jo je omogočila Izobraževalna skupnost Slovenije.

Vsi udeleženci so prejeli posebna potrdila o obiskovanju šole in priložnostna darila – kranjska gimnazija jim je ob slovesu podarila knjigo »Zakladi Slovenije«, Slovenska izseljenska matica pa učbenik slovenščine na ploščah »Zakaj ne po slovensko« in vsakemu tudi po enoletno brezplačno naročnino naše revije.

Jože Prešeren

Vsi udeleženci šole so prejeli potrdila o obiskovanju šole in primerna darila

šoli in zagotovo bom še prišel nazaj, tudi z materjo.«

Lidija Sajovec, Freyming-Merlebach, Francija: »Zelo dobro sem se počutila v šoli. Čeprav doma govorimo slovensko, sem vseeno bolj težko govorila, ker obiskujem francosko šolo. Zdaj govorim veliko lažje. Kdaj pozneje bi zelo rada prišla nadaljevat šolanje v Jugoslavijo.«

Franc Drenovec, iz Brunssuma na Nizozemskem, študent ekonomije: »Nikoli nisem hodil v slovensko šolo, slovenščino znam samo od doma, kar pa mi ni bilo dovolj. Močno sem si razširil besedni zaklad in se seznanil s slovensko slovnico. Prej sem bral le Rodno grudo, Našega delavca in še kaj, zdaj pa bom morda lahko že bral tudi kako slovensko knjigo.«

Sonja Drenovec iz Brunssuma na Nizozemskem: »Zelo mi je bilo všeč v

Naša lektorica Rosana Čop je bila odlična. Že prej sem bila ponosna, da sem Slovenka, zdaj pa bom še bolj. Vsakemu bom to povedala.«

Inez Zupan, Enschede, Nizozemska: »Nisem Slovenka, sem samo poročena s Slovincem, doma iz Vrhnik. V šolo sem prišla, da bi se nekaj naučila in mislim, da sem se kar precej. Malo čudno pa sem se počutila, ker sem bila v tečaju edina brez slovenskih korenin. Vendar moram reči, da je bilo vse zelo lepo. Škoda, da je konec.«

Ana Nemanič, Sydney, Avstralija (avstralsko maturo je opravila tudi iz slovenščine): »Po pravici povedano – prehitro je vse minilo. Vse je bilo odlično, posebno pa ljudje, s katerimi smo se srečevali. Bili smo kot ena sama družina. Močno sem si razširila besedni zaklad. Najbolj me je zanimala slovnica, ki se mi zdi, da se je ne moreš nikoli čisto naučiti. V Sloveniji bom ostala šest mesecev.«

Jugoslavija med desetimi največjimi izvozniki vin

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s prodajo vin na tujih trgih, so si enotni, da je Jugoslavija v zadnjih desetih letih naredila na področju izvoza vin več kot v vsem času dotelej. Z lanskim izvozom 1,3 milijona hektolitrov se je Jugoslavija uvrstila med deset največjih izvoznikov vin na svetu, vendar pa ima na tem področju še nove možnosti. Z našimi vini smo prodrli v ZR Nemčijo, Veliko Britanijo in Švico, nekoliko slabše pa v skandinavske države Beneluxa. Zunaj Evrope so naša največja tržišča v Združenih državah Amerike in na Japonskem, kjer pa prav tako še niso uresničene vse možnosti prodaje.

Slovin, slovensko trgovsko in proizvodno podjetje, ki izvozi nekaj več kot 30 odstotkov vseh jugoslovanskih vin, si prizadeva za večjo kakovost in izvoz buteljčnih vin. Zlasti njihov izvoz v ZDA raste nadpovprečno naglo, tako da predvidevajo, da bodo v treh letih preskočili mejo milijon kartonov vina vrste »Avia«.

Kot zanimivost naj omenimo, da se je letos pojavila na trgu nova vrsta slovenskega vina z imenom »Privin«. Ime je sestavljeno in besed »primorsko vino«. To je kakovostno črno vino, ki ga izdelujejo s spretnim mešanjem merlota, terana, refoška, kabarneta, sauvignona in barbere. Vino je namenjeno izključno za izvoz in številni tuji poznavalci vin so ga ugodno ocenili. Po okusu vino menda spominja na sloviti francoski beaujolais. Vino so predstavili tudi na ameriški vinški konvenciji v mestu Las Vegas. Privin proizvajajo štiri slovenska podjetja – Vinakras iz Sežane, Vinakoper iz Kopra, KK Vipava iz Vipave in Goriška Brda iz Dobrove. Na lanskem vinškem sejmu v Ljubljani je to vino prejelo zlato medaljo.

Dolgo potovanje do domovine

Osem mesecev je potoval 39-letni Krsto Babajka iz San Pedra v Kaliforniji do Zadra oziroma do otoka Oliba.

To sicer ne bi bilo kaj posebnega, če bi Krsto, ki že 22 let živi v Združenih državah Amerike, ne potoval domov z jadrnico, dolgo 13,5 metra. Obalo Tihega oceana je zapustil 17. decembra lani. Sprva je bil z njim tudi mlad ameriški par, ki pa je po poti obupal in »izstopil« v Kostariki, tam pa se mu je pridružilo mlado dekle, ki je z njim pogumno vztrajalo vse do Oliba.

Krsto Babajka je s svojo barko preplul okrog 9000 morskih milj, v načrtu pa ima za prihodnost še večji podvig – pot okrog sveta z jadrnico in to brez postanka.

Orjaški stol iz Logatca

Delavci KLI Logatec, kombinata lesne industrije, so izdelali kopijo znane kolonialnega stola, ki je petinpolkrat večji od navadnega, znanega logaškega izvoznega izdelka. Stol je visok 4,3 metra. Izdelali so ga iz približno osmih kubičnih metrov lipovega lesa. Delavci so ta reklamni izdelek stružili deset dni, do razstavnega prostora Slovenijaleša v ZR Nemčiji pa so ga prepeljali s pettonskim tovornjakom.

KLI Logatec je že vnaprej prodal vso svojo proizvodnjo na zahodna tržišča. Njihovi izvozni načrti pa so še večji, zato je tudi ta reklama povsem upravičena. Stol, velikan, bo obiskal nekaj pohištenih razstav po svetu, na koncu pa ga bodo predvidoma razstavili v Disneylandu na Floridi.

Za izvoz »kolonialnih« stolov KLI Logatec letno iztrži deset milijonov dolarjev.

»Zakaj ne po slovensko« za Italijane

Pri Založništvu tržaškega tiska je pred nedavnim izšla italijanska izdaja znane učbenika Jožeta Toporišiča »Zakaj ne po slovensko«. Komplet učbenika sestavlja knjiga s slovnico, vajami in slovarjem za vse stopnje učenja, temu pa sta priloženi dve kaseti s pravilno izgovorjavo. Učbenik ustreza tako za skupinsko, tečajno, poučevanje kakor tudi za samostojno učenje. Italijanski naslov učbenika, ki zanj velja v Italiji precejšnje zanimanje, je »Lo Sloveno con il metodo sintetico«.

Ameriška televizija o življenju v SFRJ

Ameriška televizijska mreža ABC je pred nedavnim prikazala polurno oddajo o Jugoslaviji pod naslovom »Jugoslavija – vsi enotno«. Oddaja se

je dotaknila značilnosti sodobnega življenja in zgodovine Jugoslavije.

Televizijsko oddajo o Jugoslaviji, ki so si jo ogledali milijoni gledalcev po vsej Ameriki, so pripravili na podlagi enournega televizijskega filma, ki ga je jugoslovanska televizija pripravila za nastop v Lincolnovem središču v New Yorku pred nekaj več kot letom dni. Mreža ABC je naredila izbor, dolg okoli 25 minut, in film prilagodila okusu ameriškega gledalca. Oddajo je ameriška javnost zelo dobro sprejela, še posebej pa jugoslovanski izseljenci v ZDA. Pri oblikovanju te inačice oddaje o SFRJ je sodeloval tudi jugoslovanski kulturno-informativni center v New Yorku. TV mreža ABC je odkupila tudi pravice za prenos zimske olimpiade, ki bo v Sarajevu leta 1984, tako da bodo sedanje posnetke o Jugoslaviji lahko koristno uporabili tudi v prihodnje.

Gradbeniki delajo na tujem

Jugoslovanski gradbinci bodo v prihodnjih letih zidali v Alžiriji 35.000 stanovanj v vrednosti 2,1 milijarde dolarjev. Gre torej za veliko gradbišče, ki bo zaposlilo 82 jugoslovanskih gradbenih in drugih podjetij iz vse države. Stanovanja v Alžiriji bodo gradili po naših projektih, tehnologiji in z našo opremo. Skupno bodo podjetja četrtno vložena materiala pripeljala iz Jugoslavije. Poleg stanovanj bodo naša gradbena podjetja v Alžiriji zidala tudi bolnišnice, šole, univerzitetna središča idr., za kar bodo opremo prispevale naše tovarne pohištva.

Prebiranje hmeljevih kobulic – hmelj, zlasti tisti iz Savinjske doline, je eden izmed najbolj značilnih slovenskih izvoznih pridelkov (foto: Janez Zrnc)

O vodi, ki zdravi že sto let

Malo bi dandanes mogli po svetu najti dežel, v katerih ne poznajo radenske slatine, naravne mineralne vode iz Radenc v značilnih zelenih steklenicah s še bolj značilnimi tremi srci na nalepki. Še manj pa bi med tistimi, ki to vodo pijejo, mogli najti takšnih, ki tudi v današnjih modernih časih še kaj dajo na čarovnice. Ko bi jim začeli čisto resno pripovedovati, da se za to vodo lahko zahvalimo prav čarovnicam, bi se nam prav gotovo smejali v brk, misleč, da nismo čisto zdravih misli, ker smo se bržčas nekoliko čez mero nalili rujnega vina s Kapele.

In vendar so radensko mineralno vodo zakuhale prav čarovnice, kar je natanko dokazano. Natanko takole se je namreč dogodilo predavnimi leti, kot bodi tu zapisano; mi smo vse skupaj samo nekoliko polepšali s posameznimi nadrobnostmi.

Čarovniška bubla

Dogodilo se je to v devetindvajsetem letu vladanja presvetlega Franca I., cesarja avstrijskih dežel, povedano drugače v letu 1833. Bilo je to pravo močevno leto, v katerem je toča usekala marsikje po goricah tudi v bližini Radenc. Seveda ni bilo odveč poudarjati, da so v tistih časih – predvsem v vinorodnih krajih – čarovnicam dajali še veliko veljave, kajti prav te so bile krive, da je letino uničevala toča. In prav tisto leto, ko je bilo vode že tako preveč, se je namerilo, da je neznani popotnik v Radencih odkril še novo. Po naše prikrojena zgodba o tem se glasi natanko takole:

Bila je poletna noč, v kateri je po prašni, vijugavi muropoljski cesti od Radgone ssem popeketavala kočija, na njej pa sta sedela kočijaž in potnik: mladenič, ki se je na Dunaju šolal za zdravnika, zdaj pa se je bil nameril v Ljutomer na počitnice. Ko sta se peljala mimo manjše vasi, Radinci imenovane ali nemško Radein, se je voznik znenada obrnil k mladeniču:

»Ali slišite, kako Bubla danes ropota in piska?«

»Bubla? Kakšna Bubla? Kaj je to?« se je začudil mladenič.

»E, tako pač pravimo tistemu travniku, ki je ves močviren in na katerem stalno bubla ali žubori... Iz tega bo

Simbol slatine Radenci v zdraviliškem parku

jutri še ples čarovnic, to je kot pribito!«

Res je ondi nekaj skrivnostno šumelo in sikalo.

»Kaj pa to šumi?« je prestrašen vprašal mladenič.

»To je vrelec,« mu je odvrnil voznik. »Pod njim pa je velik kotel, v katerem zdaj čarovnice kuhajo cmoke, s katerimi bodo opustošile polja in vinograde. Kadar tu tako piska in zganja hrušč, je zmerom kmalu nevihta s točo. tako močno kot danes že dolgo ni piskalo...«

Nič koliko vrelcev

Bublo, v kateri so čarovnice kuhale cmoke, so domačini dobro poznali, saj so tjakaj hodili po slatino, s katero so redčili vino, kadar so ga dajali delavcem v goricah in z njo samo tudi sicer gasili žejo. V širšem radenskem okolišu pa so že od nekdaj poznali tudi vrsto vrelcev s podobno vodo. Bržčas že v davnih časih, kakor so to pokazale nekatere poznejše izkopanine.

Toda ostanimo še pri zgodbi o mladem popotniku! Le-ta bi na šumenje Buble gotovo kmalu pozabil, ko se ne bi naslednjega dne v okolici res razdivjala huda nevihta s točo, ki je oklestila nič koliko bližnjih vinogradov. Ko se je vračal s počitnic v Ljutomeru, si je zato izvir dodobra ogledal, razčlenil njegovo vodo in ugotovil, da je zdravilna. Skušal je zato koga nagovoriti, da bi začel vrelec v Radencih koristno izrabljati, žal pa je naletel na gluha ušesa.

Po mnogih letih se je zato vrnil semkaj, odkupil nekaj zemlje krog vrelca in jel na lastno pest iskati vodo: natančneje vrelčevo žilo. Pozno jeseni 1869. leta, ko je njegove delavce mrazil prezgodnji sneg, je iz globine sedemnajstih metrov privrela na dan dolgo iskana mineralna voda. Zdaj že priletni mož, zdravnik dr. Karl Henn, je temu prvemu vrelcu nadel ime Radenski. Iz kraja, ki je tisto leto štel vsega 131 prebivalcev, je voda iz omejenega vrelca kmalu šla na svojo poznejše vse uspešnejšo pot med ljudi. Prvemu vrelcu so sledili še številni drugi, v Radencih pa so tudi začeli postavljati najnujnejše stavbe. Že v prvem letu točenja pa je v bližnji in daljnji svet odšlo iz Radenc 37.000 steklenic mineralne vode, katere ime se je začelo vse večkrat pojavljati tudi v tisku. Ugledni strokovnjaki so o njej zapisali celo to, da je to ena najbogatejših natronskih vod, kar jih je sploh v Evropi.

Sto let zdravilišča

Radensko zdravilišče je danes s svojimi parki in z nasadi ter s svojimi zdraviliškimi objekti, s svojim mirom in prvovrstnim dobrim počutjem za slehernega zdravega ali bolehnega, ki zaide vanj, kakor »iz škatlice«. Po svoje je nadvse sodobno, po svoje pa ima tudi žlahtni nadih starinske patine. Premore pa, seveda, sto let svoje zgodovine.

Dr. Karl Henn začetkov radenskega zdravilišča ni dočkal. Telesno in živčno strtl si je smrt poiskal 1877. leta v

Rimskih Toplicah, njegov naslednik, sin Roman pa je nadaljeval z očetovi-
mi načrti – in tako je 1882. leto posta-
lo za Radence znamenito: deželna
uprava v Gradcu je ugodila njegovi
prošnji, da tu odpre zdravilno kopali-
šče. Poleg stavb, v katerih so skrbeli za
natakanje in pošiljanje zdravilne vode
v svet, so v Radencih takrat premogli
tudi naprave za ogrevanje mineralne
vode, kopališko zgradbo s prostori za
nastanitev štirinajstih gostov ter Zdra-
viliški dom z enaintridesetimi poste-
ljami v triindvajsetih sobah.

Razvoj Radenc in njihovega zdravi-
lišča pa se je šele prav začel.

O vsem, kar se je od tistihmal pa do
danes dogodilo v Radencih, bi mogli
zapisati kar zajetno knjigo. Usodo te-
ga kraja in njegovega zdravilišča so v
glavnem – v okviru svojih sposobnosti
ter gmotnih možnosti – krojili dediči
dr. Karla Henna in vsi tisti, ki so do
»radenskih pravic« prišli z močitvijo,
ženitvijo ali s kupčijo... Tako je bilo
vse do konca druge svetovne vojne, ko
je zavladata ljudska oblast in sta se
tudi združili poprej konkurenčni po-
djetji, radensko in petanjsko, ki je bilo
sicer s svojo slatino (in brez zdravili-
šča) po prometu veliko manjše.

Radenska, v okviru katere je zdra-
vilišče, je zdaj podjetje, ki načrpa in
proda (v precejšnji meri tudi na tuje)
milijone in milijone litrov tako mine-
ralne vode kot raznih okusnih brezal-
koholnih pijač. Kot zdravilišče premo-
re zdaj vrsto hotelov z več kot 600
ležišči, restavracije in najsodobnejše
zdravstvene naprave. Tu si ljudje išče-
jo zdravja, pa tudi počitka in rekreaci-
je, ne manjka pa jim niti možnosti za
šport, razvedrilo, zabavo in sprehode
ali izlete v bližnjo okolico, ki jo pred-
stavljajo tudi nešteti vrhovi južno od
Radenc, griči z rodovitnimi gorcami
najzlahotnejših vrst grozdja.

Turistično srce Pomurja

S svojim povojnim razvojem je Ra-
denski uspelo, da se je izoblikovala v
pravcato turistično srce Pomurja, de-
žele na skrajnem severovzhodu naše
ožje domovine, Slovenije. Dežele (bo-
lje: deželice), ki premore vsega 1334
kvadratnih kilometrov in sega v skraj-
ni sever Jugoslavije ter je bila popred
zmerom bolj »bogu za hrbtom«.

Ta deželica, v kateri so Radenci, pa
premore tudi veliko zanimivosti in pe-
strosti: več kot marsikatera po imenu
bolj znamenita in po razprostranjenosti
veliko večja pokrajina. Tu se po-
potnikove oči lahko spočijejo ob po-
gledu na dolge ravnine z zlato rume-
nim žitnim klasjem ali na belih planja-
vah, kadar pod jésen zacvete ajda, na
okroglo zaobljenih goricah, polnih zo-
rečega grozdja, ob klopotanju klopot-
cev, ki niso po goricah nameščeni sa-
mo zato, da bi odganjali požrešne pti-
če, marveč tudi zato, da kakor zvonovi
naznanjajo praznik trgatve, praznik
dozorelega leta, ko se tudi narava s
svojimi barvami vseokrog odene v
praznična oblačila in kliče slikarje.
Malokatera deželica je na tako maj-
hnem prostoru rodila toliko slikar-
jev...

V tej doželici je najti vasi, katerih
sleherna ima svoj grb: ta ima v njem
zarisanega gosaka, druga žabo, tretja
krapa... Tu je še najti tudi staro
kmečko arhitekturo: stare hiše – nabi-
janice ali lesene »cimprane« ter lon-
čarje, pletiljke dožnjekov iz slame,
rejce konj, cigansko glasbo in ob zi-
mah o pustu borovo gostüvanje na
nešteto dobrih domačih jedi in dobrih
ljudi z njihovo mehko, panonsko go-
vorico ter s prijaznim in z gostoljub-
nim srcem. In kdor obiše to deželico,
se rad vrača vanjo, kakor se tjakaj
zmerom na pómlad vračajo štorkele,
stare prijateljice ljudi v krajih ob
Muri.

Pa še o vevericah

Tisti, ki zaide v Radence, pa nika-
kor ne bo mogel prezreti tamkajšnjih
veveric. V parku, katerega smreke so
stare toliko kot zdravilišče, vladata
hlad in mir, goste pa razveseljujejo
veverice. Čisto domače so, ljudi se nič
ne bojijo. Le čemu bi se jih tudi bale,
ko pa jim prinašajo dobrrote. Ni je
tako rane ure, da ne bi bile že »na
delu« po potkah pod stoletnimi dreve-
si in med nasadi negovanega cvetja.
Kako živahne in urne so te živalice! In
če se zaustaviš samo za hip, se nikar ne
začudi, če ti bo katera precej prilezla
kar na ramo. Orehe prosijo, in ko jih
dobijo, jih v hipu odnesejo nekam pod
grmovje, da bi jih skrile. Toda strašno
so tudi pozabljive. Že čez nekaj tren-
utkov ne vedo več, kam so vtaknile
svoj zaklad... Veverice so ljubljene
radenskih domačinov in zdraviliških
gostov, zato jih ti tudi ves čas pridno
zalagajo z dobrotami. Tudi tako, v
stiku z naravo, se človek sprosti in je
za korak bliže dobremu zdravju in po-
čutju.

In kadar človeku začena pešati
srce, mu zdravilna mineralna voda kot
pomoč predstavlja drugo srce – tretje
srce pa so lahko tudi te brhke prebi-
valke radenskega parka, veverice.
Vsaj simbolično, ker prispevajo k do-
bremu počutju.

Saj je vendar radenska voda znana
predvsem po treh srcih...

Jože Olaj

Radenci – to je kraj, ki je zrasel z mineralno vodo in ob
njej. Na sliki: samopostrežna trgovina v Radencih

V polnilnici mineralne vode so dobili delo številni
domačini

Šmartno pri Litiji – vas z industrijsko tradicijo

Šmartno pri Litiji stoji na sotočju Kostrevniščiце, Črnega potoka in Reke, malce dvignjeno nad dolino Save, ki se kmalu odtod začne prebijati skozi sotesko, katero je v milijonih let izdolbla v Zasavsko hribovje. Ker je tu čez najlažji prehod proti Dolenjski in v Kostrevniško dolino proti Moravčam, so bili dani vsi pogoji, da je bil ta kraj naseljen že v sivi davnini, kar so dokazala arheološka izkopavanja. Naselje je bilo zgrajeno ob jantarski poti s severa na jug, raziskave pa so pokazale, da so se Slovani naselili v že obstoječi ilirski naselbini. V Šmartnem je bilo že v prazgodovini gospodarsko središče Zasavja, kar je trajalo vse do dograditve železnice iz Dunaja v Trst. Takrat je Šmartno začelo pešati, saj ga je nekaj kilometrov ločilo od Litije, kjer je potekala železniška proga. Najverjetneje se je staro naselje imenovalo Roje, kar pomeni sejmišče, pozneje pa je to ime ostalo le gradu v bližini.

Ime Šmartno, na Slovenskem je kar precej krajev s tem imenom, je prvič

omenjeno leta 1135 v neki cerkveni listini. Vpliv, cerkveni in posvetni, so si nad tem ozemljem delili oglejski patriarhi in koroški vojvode, Oglejčani so namestili v Šmartnem svojega vikarja, vojvode pa so utrdili svojo oblast z zgraditvijo nekaterih gradov, od katerih so danes le še razvaline.

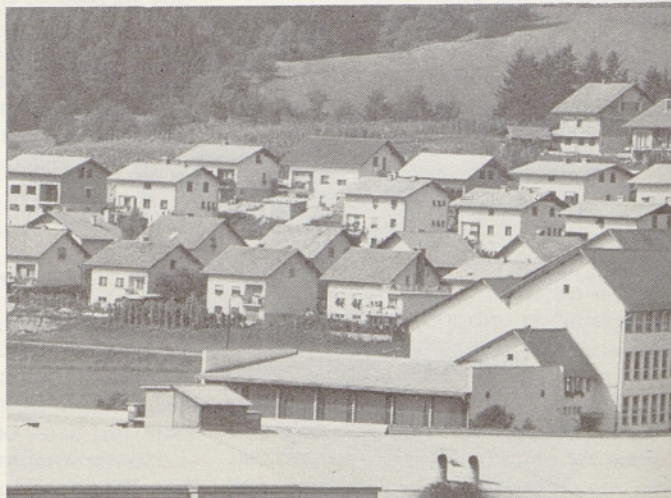
Že v trinajstem stoletju se je razvilo rudarstvo, v samem Šmartnem je bila topilnica. Kljub velikemu razmahu v poznem srednjem veku pa Šmartno ni postalo mesto, niti ne trg. Poleg trgovine, ki so jo takratni Šmarčani trdno držali v rokah, so se ukvarjali, kot smo že dejali, z rudarstvom in plavžarstvom, kovaštvom, malo s kmetijstvom, lončarstvom, v časih plovbe po Savi pa so bili tudi brodarji. Po Valvasorju lahko povzamemo, da je bilo v njegovih časih v Šmartnem kar osemnajst gostiln, danes so še štiri. Leta 1848 se je Šmartno povsem osamosvojilo, saj ni več spadalo pod Stično, ampak so dobili svojo pošto, sodišče, davkarijo in, najpomembnejše, okrajno glavarstvo.

Ko se človek danes ozre z griča na naselje, takoj opazi velikansko cerkev, ki se nekako ne sklada z okoljem. Morda je bila prav ta neogotska cerkev, ki so jo dokončali v prvem letu našega stoletja, gradili pa polnih dvanajst let, poslednji poskus Šmarčanov, da bi postali mesto. Cerkev je monumentalna stavba, ki je ohranila še nekaj elementov svoje srednjeveške prednice. V stranski kapeli so ohranjeni trije nagrobniki iz šestnajstega stoletja, med njimi tudi leta 1537 umrlega lastnika rudnikov Kristofa Bruckerschmida. Z župnijo, ki je kasneje postala dekanija, pa zdaj spet župnija, se Šmarčani pohvalijo že sredi dvanajstega stoletja.

Redkokateri kraj se lahko pohvali z večstoletno rokodelsko dejavnostjo, ki je zdaj prerasla v močno industrijo. Že Valvasor namreč omenja v Šmartnem usnjarske, krznarske in kovaške rokodelce, prav to pa so danes najmočnejše veje industrije. Šmarska usnjarna se je razvila v prejšnjem stoletju in je imela pred vojno petinštiride-

Šmartno pri Litiji z novogotsko cerkvijo, ki je bila sezidana ob prelomu stoletja

Po bregovih okrog Šmartnega rastejo številne lepe družinske hiše

prebivalcev v samem Šmartnem, okrog dva tisoč jih je, in številu zaposlenih, ki jih je samo v industriji precej čez tisoč, moramo upoštevati, da je med delavce prišteto tudi prebivalstvo okoliških vasi in zaselkov, ki jim hribovska zemlja ni nudila dovoljšen kos kruha, pa so si ga dopolnili z zaposlitvijo v Šmartnem.

Visok standard dokazujejo tudi nova naselja družinskih hiš, že zgrajenih in še v gradnji. Pametna je bila politika litijske občine, tja Šmartno spada, da so se odločili za gradnjo blokovskih naselij spodaj v Litiji, bregove okrog Šmartna pa so namenili majhnim hišam in tako ohranili videz pokrajine.

Prebivalstvo Šmartna se je v zadnjem času skoraj potrojilo, v šolo pa zahaja približno toliko otrok kot včasih. Nova osemletka, ki jo obiskuje petsto otrok, je bila zgrajena leta 1965, po potresu. Do nedavnega je bila tu še krznarska šola, ki je za potrebe usnjarne vsako leto izsolala trideset delavcev, potem pa so jo preselili v Domžale.

Na kulturnem področju se Šmarčani pohvalijo s pevskim zborom Zvon, ki poje že polnih stodeset let in je bil ustanovljen skupaj s čitalnico v dobi slovenskega preporoda. Poleg tega se je uveljavil tudi Šmarski oktet. Dramske skupine nimajo, pač pa mladinci od časa do časa pripravijo kako igro.

Na športnem področju so Šmarčani zapisani rokometu, saj njihov klub Usnjar, ki vključuje dvesto mladih, tekmuje v slovenski ligi in dosega lepe uspehe.

Za pustni karneval, ki ga vsako leto prirejajo v Litiji, pa Šmarčani trdijo, da je njihov. Menda se je razvil iz maškarade, ki so jo včasih prirejali Šmarčani.

Po zasedbi naših krajev so okupatorji potegnili mejo dobro uro južno od Šmartna. Že takoj so začeli z izseljevanjem naših ljudi iz obmejnega pasu, zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem pa so izselili še nekaj drugih krajev. S temi ukrepi so si nakopali še globlje sovraštvo prebivalstva, da je vse sodelovalo s partizani. V partizanih je padlo petintrideset borcev. Malo žrtev je bilo med civilnim prebivalstvom, saj so bili vsi zavednega duha in med njimi ni bilo izdajalcev, ki so drugje povzročili toliko gorja in na katere bi se okupator lahko oprl.

Pet kilometrov ven po lepi asfaltirani cesti, ki se zvija navkreber skozi gozdove in prek travnikov, stoji grad Bogenšperk, kraj, kjer je Valvasor ustvaril svojo Slavo vojvodine Kranjske. Grad je kupil z doto svoje žene Ane Grafenweger z bližnjega gradu Slatina, ki je bil med vojno nemška kasarna in so ga partizani razrušili. Valvasorja je natis knjige toliko stal, da je moral prodati tudi Bogenšperk. Bogenšperk, ki je poleg zgodovinske tudi kulturna dediščina, so obnovili, oziroma ga še obnavljajo, je pa v njem muzej in prijetno gostišče.

Janez Zrnec

V središču kraja, ki ima vse bolj mesten videz, vendar uradno ni ne mesto ne trg

Delavka v usnjarni v Šmartnem

Mariza Ličan:

»Čutim, da sem še vedno domača«

Njen obisk domovine ni bil načrtovan za letos, a vendar se ga je razveselila in se z vso resnostjo pripravila nanj. In tako še doma ni bilo dovolj časa za oddih. Vsak dan je bilo nekaj, ali obiski sorodnikov, ali sodelovanje na izseljenskem srečanju, razgovori s slovenskimi učitelji, iskanje pomoči pri šolskem delu ali pri vodenju slovenskih radijskih oddaj. Veliko si je vsega ogledala, vedno jo vse zanima. Na lastno željo je obiskala tudi poletno šolo slovenskega jezika v Kranju, kjer se je razveselila srečanja s svojo nekdanjo učenko, slovensko maturantko iz Sydneya.

To je **Mariza Ličan**, slovenska učiteljica v Sydneyu, članica Slovenskega šolskega odbora za Novi južni Wales, članica Slovenskega kluba Triglav, ena od urednikov slovenske radijske oddaje v Sydneyu. Z njo sem se pogovarjal v prostorih Slovenske izseljenske matice v Ljubljani, kjer nas je poleti večkrat obiskala.

– Kako vas je življenjska pot zanesla v Avstralijo?

»Doma sem iz Ilirske Bistrice, z območja, od koder je po vsem svetu veliko izseljencev. Poučevala sem na osnovni šoli v Kuteževem in tam sem se srečala z možem Milanom, ki je prišel na dopust iz Avstralije. Leto dni za tem sem že odpotovala v Avstralijo, v neznano. To je bilo leta 1966. Sedemnajst mesecev za tem sem z možem odpotovala v Južno Ameriko, v Čile, kamor ga je poslalo podjetje, pri katerem je delal. Tam sem se naučila špansko. Šele leta 1971 sva se z možem naselila v Sydneyu. Takrat sem se srečala z večjim številom rojakov, se spoznala z dejavnostjo slovenskih društev.«

– Vam je bilo kdaj žal, da ste šli po svetu?

»Težko bi rekla karkoli. Po eni strani sem vesela, ker sem se ogromno naučila, spoznala svet, veliko ljudi, zato lahko zdaj primerjam in skušam ljudem pomagati pri različnih težavah. Vem, zavedam se, da s tem odgovarjam tistemu delu same sebe, ki me obtožuje, zakaj sem odšla. Sama se tolažim s tem, ker sem imela zelo hudo domotožje. Nikoli se nisem nikjer počutila tujko in tudi nimam rada, če mi kdo reče, da sem izseljenka, čeprav

sem. Ves čas sledim napredku domovine, prihajam na obiske, dopisujem si s prijateljicami in sorodniki. Čutim, da sem še vedno domača. Ko bi se vrnila, dobro vem, da bi se znala zelo hitro prilagoditi, čeprav bi tudi doma pogrešala marsikatero stvar. Vse to pa bi z lahkoto nadomestila z drugim.«

– Ali je težko biti tujec v Avstraliji, katere velik del prebivalstva predstavljajo prav priseljenci z vseh koncev sveta?

»Pravi Avstralci, potomci prvotnih angleških priseljencev, imajo do vseh tujcev precej poniževalen odnos. Med nami priseljenci niso priljubljeni. Še pred dvema ali tremi desetletji nisi mogel niti pomisliti, da bi kje kak priseljenec zasedel vodilno mesto. Priseljenci so se jim pač morali v vsem pokoravati. Zdaj, v zadnjih letih je vse že precej drugače. Zdaj tudi že nekateri priseljenci zavzemajo nekatera vodilna mesta, kar pa Angleži težko

sprejemajo. Včasih so pač nekateri pobirali slavo ali želi uspehe na račun drugih, zdaj pa to ni več tako preprosto. Morda se zdaj vsi Avstralci bolj zavedajo, da smo pravzaprav vsi priseljenci. Pravi Avstralci so samo domorodci, aborigines.«

– Kako se Slovenci vključujete v novejšo avstralsko politično naravnost, v politiko multikulturizma?

»Avstralija kot celina je v primerjavi z Evropo nova. Kot je nova celina, je nova tudi njena zgodovina. Ustvarjati smo jo začeli priseljenci in mnogi niso vedeli ničesar o njeni preteklosti, pa tudi v svetu se je le malo vedelo o njej. Zgodovina Anglije ni zgodovina Avstralije...«

Tako se je pred nekaj leti uveljavila politika multikulturizma. Kmalu je postalo moderno biti »multikulturen« in to geslo se je začelo uveljavljati vsepovsod. Med priseljenci je izredno ugodno deloval občutek, da tudi oni ustvarjajo zgodovino Avstralije, pomagajo pri njenem napredku, da lahko tudi oni vplivajo na njeno notranjo politiko. Vse več ljudi potuje po svetu. Cenjeno je, če znaš več jezikov. Zdaj te sprejemajo z odprtimi rokami. Država pa navezuje tudi poglobljene stike z državami, od koder prihaja največ priseljencev. Zmagala je zavest, da bo priseljenec bolj koristen član družbe, če bo vsestransko zadovoljen, tako z delovnimi pogoji kot tudi v kulturnem pogledu. Zakaj je v avstralskih umobolnicah toliko priseljencev? To je značilnost, ob kateri bi se moral marsikdo zamisliti. Včasih so rekli, da nam škoduje sonce, vendar to ni res. Prej bi rekla, da je to povzročilo pomanjkanje domovinske ljubezni, neprijazen odnos do priseljencev. Ne poznam izseljenca, ki bi bil popolnoma srečen v tujini.

S temi problemi pa se prav gotovo ne bodo več srečevali naši otroci. Starši jim nudijo veliko boljše življenjske pogoje. Pomagalo je tudi to, da smo se naučili jezika in da smo sprejeli tudi nekaj njihovih običajev.«

– Sestavni del multikulturne politike so tudi šole v jezikih priseljencev. Tudi slovenska šola je v Avstraliji dosegla vrsto lepih uspehov...

»Izredno veliko je storil za razvoj slovenske šole, če govorim za Novi južni Wales, Slovenski šolski odbor, v katerem so predstavniki vseh slovenskih društev in organizacij. Odbor pomaga šoli, tako učiteljem kot učencem, materialno in moralno, posreduje pri oblasteh in povsod, kjer je potrebno. Ne nazadnje moramo omeniti, da organizira vsako leto tudi maturantski ples, novo obliko naše družabnosti, ki pomaga pri seznanjanju širše javnosti z našo šolsko problematiko. S skupnimi močmi smo pripravili tudi lasten učni načrt, kar je za nas zelo pomembno. Maturo iz slovenščine so naši učenci prvokrat opravljali leta 1978, ko smo imeli devet maturantov, odtlej pa gre vse po sreči. Izredno smo ponosni na to, da lahko otroci slovenskih priseljencev opravljajo tudi maturo iz materinega jezika, hkrati pa smo ponosni tudi na to, ker je s tem slovenščina enakopravna z vsemi drugimi jeziki, tudi z jeziki veliko večjih narodov, kot je slovenski. Poleg tega pa smo avstralski Slovenci ponosni tudi na to, ker smo na tem področju edinstveni. Še v nobeni drugi državi ni Slovincem uspelo doseči kaj takega. V letu 1982 imamo v Sydneyu spet pet maturantov.«

– Ali je to, da dijaki maturirajo iz slovenščine, zgolj želja staršev ali samostojna odločitev maturantov?

»Ta matura je na normalnih državnih šolah, zato je to prav gotovo samostojna odločitev maturantov. Sami se zanimajo za jezik, raziskujejo svoje poreklo, celotno kulturno dediščino naroda, iz katerega izhajajo. Drugače pa je pri društvenih šolah, te šole resnično obiskujejo otroci na željo staršev.

Vesela sem, da se trenutno trije naši nekdanji maturantje mude v Sloveniji, kjer nadaljujejo študij jezika. To dokazuje, da tudi na petem kontinentu ljubezen do materinščine ne bo izumrla. Tako bomo dobivali veliko novih moči tudi za delo v društvi. Seveda pa tem mladim ljudem stojijo ob strani tudi starši, ki s ponosom spremljajo njihove uspehe. Mislim, da jim to pomeni plačilo za težko delo, ki so ga morali opravljati, da so lahko šolali svoje otroke.«

– Veliko delate tudi v društvi, zlasti pri Triglavu, kjer so tudi ženske precej aktivne...

»Moški se veliko lažje vključujejo v društveno delo, ker so doma manj obremenjeni. Upoštevati pa je treba

tudi to, da živimo v trimilijonskem mestu, kjer ženske le nerade same potujejo z enega konca mesta na drugega. Seveda pa rade priskočijo na pomoč možem, kadarkoli morejo. Na društvenih prireditvah je njihova skrb za hrano, vključujejo pa se tudi v nekatere športne dejavnosti, zlasti balinanje. Seveda pa je tudi avstralskim Slovenkam dom prva obveznost. Obdržale so številne navade svojih staršev, pečejo potice, domač kruh, pecivo in drugo.

Opazila pa sem, da pri njih vedno prevladuje skrb za jutrišnji dan. To nam je ostalo že od prvih dni, ko smo prišle v Avstralijo. Nismo se počutile varne. Nenadoma smo se znašle same, brez mater, sorodnikov, brez kogarkoli, ki bi ti lahko priskočil na pomoč, če bi prišle v težave. Zaradi tega so naše ženske izredno skrbne in varčne. Velikokrat se poslužujejo domače lekarne, da ne iščejo pomoči pri zdravnikih, čim več želijo opraviti same. Prepričane so same sebi, vendar pa lahko rečem, da se dobro znajdejo, za kar jim moramo dati vse priznanje.«

– Ali je težko živeti kot Slovenec v Avstraliji? Tu mislim predvsem na način življenja, prehrano in drugo?

»Če upoštevam le nekaj stvari v zvezi z načinom prehrane, potem lahko rečem, da je v zadnjih letih veliko bolje, kot je bilo. Tudi Avstranci so zadnje čase spremenili prehrabene navade, npr. – zdaj že dobiš v restavraciji solato z oljem in kisom, dobiš celo kranjske klobase, pivo vse bolj zamenjuje vino, ki ga Avstranci odkrivajo šele v zadnjih letih. Seveda so tu tudi raznovrstne restavracije, med katerimi je tudi nekaj jugoslovanskih. Na policah nekaterih trgovin je mogoče najti našo vegeto, izolske ribje konzerve, Gavrilovičeve izdelke, naše napolitanke, kar lepo izbiri imamo. Poleg tega številna gospodinjstva uporabljajo izdelke Gorenja, hladilnike, pralne stroje in drugo, priznано je Slovenijalesovo pohištvo. Tako se počutimo bližje domovini. V Avstraliji izhajajo tudi številni časopisi v jezikih priseljencev in med njimi je tudi jugoslovanski tednik Nova doba, ki ima tudi slovensko stran. Tako lahko rečemo, da lahko tudi v Avstraliji živimo vsaj malo po slovensko.«

– Ste ena od urednikov slovenskega radijskega programa v Sydneyu, ki je tudi najbolj neposreden obveščevalec naših ljudi v Avstraliji. Ali so naši ljudje dobro obveščeni o dogajanju doma?

»V zadnjih letih je ta obveščenost veliko boljša, kot je bila nekdanj. Poleg radija imamo tudi etnični televizijski spored, ki predvaja tudi vrsto doku-

mentarnih oddaj o naši državi. Te oddaje so izredno priljubljene tako med našimi ljudmi kakor tudi med drugimi Avstranci.

Glede radija naj omenim, da imamo Slovenci na voljo dvakrat na teden po 45 minut sporeda na postaji 2EA. Koordinator naših oddaj je Jože Čuješ, uredniki pa smo Peter Kroppe, Mirjam Sušnik, ki vodi versko oddajo, in jaz. Napovedovalca sta Ivica Kroppe in g. Sušnik. Naše oddaje poslušajo na območju, ki je najmanj tako veliko kot vsa Slovenija.«

– V samem Sydneyu delujeta dve dokaj močni slovenski društvi. Ali so med njima, po vašem mnenju, velike razlike?

»V zadnjih letih med društvoma ni kakih velikih razlik, ublažile so se, zato je nekoliko lažje sodelovanje med njima. Seveda pa bo potrebno na obeh straneh še veliko popuščanja. Vesela pa sem, da smo si takrat, ko gre za našo mladino, najbolj enotni. Sama pa sem že od vsega začetka članica kluba Triglav.«

– Slovenska izseljenska matica skupno z oživilnim centrom za preučevanje zgodovine slovenskega izseljstva posveča veliko pozornost zbiranju vsakovrstnega gradiva, ki bi lahko služilo pri sestavljanju te zgodovine. Zdi se mi, da se avstralska slovenska društva še niso dovolj vključila v zbiranje tega gradiva.

»Zavedamo se te naše pomanjkljivosti, zato smo prav pri slovenskem šolskem odboru v zadnjem času začeli nekoliko bolj razmišljati tudi o tem. Najbolj nas moti to, da niti ne vemo, koliko nas pravzaprav je v Avstraliji. Popisi prebivalstva upoštevajo samo državo, od koder smo prišli, narodnosti pa ne. Zato bi se radi na neki način prešteli sami, radi bi zbrali čimveč arhivov, društvenih kronik. To je težko in zahtevno delo, zlasti ker se je pogosto težko vmešavati v delo posameznih društev, ki se smatrajo za zasebna. Nekaj dela na tem področju tudi slovensko akademsko društvo, ki ugotavlja zlasti število akademsko izobraženih Slovencev. Med drugim so tudi ugotovili, da na sydneyjskih univerzah študira okrog 80 mladih Slovencev. Tega podatka smo se kar razveselili. Vidite, da smo nekaj začeli delati tudi na tem področju, vemo pa, da bo potrebno sodelovanje med vsemi društvi in organizacijami. Glede Triglava lahko rečem, da so v zadnjih letih posvečali glavno skrb zlasti zidavi novega doma, pozneje pa bo gotovo čas tudi za drugo.«

Jože Prešeren

po sloveniji

Avgusta so v tovarni Tekstina v **AJDOVŠČINI** začeli graditi nov obrat za izdelavo preje. Proizvodnja naj bi v novem obratu stekla oktobra leta 1984. Nova Tekstinina naložba je izrazito izvozno usmerjena, saj bodo od predvidene letne proizvodnje 2500 ton, izvozili 800 ton preje. V enakem razmerju naj bi poslej porastel tudi izvoz tkanin.

Na Tradicionalnem folklornem festivalu – 12. po vrsti – v **BELTINCIH** so se odvijali zanimivi in izvirni folklorni nastopi, člani tamkajšnjega kulturnega društva in vsi Beltinčani pa so za to manifestacijo živeli skoraj mesec dni. Nemalo dela in odrekovanja so morali prispevati gostitelji, vendar trud ni bil zaman – organizatorji so s svojim preizkušenim načinom ob pesmi in plesu pri združevanju narodov tudi letos odlično uspeli.

Brodarsko društvo Mura-Krog je na **BISTRICAH** slovesno predalo svojemu namenu novo čolnarno. Skoraj vsa dela so Bistričani opravili s prostovoljnimi delom, otvoritev pa so povezali s tradicionalnim spominskim spustom po reki Muri od Kroga do Bistrice za Dimekov memorial; na njem so sodelovali tudi člani planinskega društva iz Beltincev.

Na **BIZELJSKEM** so tamkajšnji upokojenci dobili svoje društvo, ki šteje 144 članov. Na otvoritvenem sestanku so govorili predvsem o pokojninah in stanovanjih, ki jih potrebujejo upokojenci, a tudi o društvenem delu, za katerega potrebujejo ustrezen prostor.

Letos je na **CERŠAKU** 68 upokojencev ustanovilo svoje društvo, v katerem je danes že 94 članov. Ustanovnega občnega zbora so se udeležili predstavniki krajevne skupnosti, gasilskega društva in sosednjih upokojenskih društev, predsednik pa je postal Franc Toplak.

V **DRAŽENCIH** pri Ptujju je kmetijski kombinat Ptuj odprl novo tovarno močnih krmil in žitne silose, v katerih bodo lahko sočasno uskladiščili deset tisoč ton zrnja. V dosedanji stari

tovarni so letno proizvedli 33 tisoč ton krmil, v novi tovarni, ki je vodena elektronsko, pa bodo v dveh delovnih izmenah letno proizvodnjo skorajda podvojili.

Največji izvoznik v **HRASTNIKU** – tamkajšnja Steklarna – je v prvih šestih mesecih letošnjega leta izvozil za skorajda 5 milijonov dolarjev izdelkov. V glavnem izvažajo razsvetljavno steklo, kozarce in stekleno embalažo. Na trgih s trdno valuto so v prvem polletju letos iztržili za svoje izdelke nekaj več kot 4 milijone dolarjev. Izvažajo zlasti v ZDA, Kanado, Zvezno republiko Nemčijo, Belgijo, Anglijo in države Bližnjega vzhoda.

Pomlajevanje ribiškega ladjevja v **IZOLI** je tesno povezano z načrtom razširitve in posodobitve Delamarisovih predelovalnih zmogljivosti. Pripravljajo že dokumentacijo, zbirajo pa tudi že ponudbe izvajalcev del za predvideno posodobitev zmogljivosti za predelavo plave ribe. Posodobitev naj bi bila zaključena v dveh letih.

Na **JEZERSKEM** bi radi obnovili nekoč uspešno ovčerejo. Eden izmed načinov za doseg tega cilja je bil tudi ovčarski bal, ki so ga konec poletja priredili že enaindvajsetič. Z njim so privabili turiste, obenem pa sklenili, da bi se naj odslej na neizkoriščenih planinskih pašnikih paslo spet 60 tisoč ovac, od tega polovica plemenskih.

V **KALOBJU** blizu Šentjurja so dobili ob krajevnem prazniku tudi trgovino z mešanim blagom. Odprla jo je Ana Škafar, prej prodajalka v veleblagovnici v Šentjurju. To je prva zasebna trgovina v šentjurski občini, ki bo oskrbovala nekaj več kot 50 družin v okolici. Sicer pa so v šentjurski občini podprli pobudo za odpiranje zasebnih trgovin, predvsem v manjših krajih, ki niso zanimivi za velika trgovska podjetja.

Planika iz **KRANJA** sodeluje s firmo Adidas iz ZR Nemčije že petnajst let. Pri proizvodnji športne obutve delajo s Planiko še Sloga iz Koprivnice, Kraš iz Karlovca, Jugoplastika iz Splita, Jelen iz Čakovca in Industrija obutve iz Novega mesta. Pri proizvodnji športnih oblačil sodelujejo Pletenina, PIK, Mura, Svilanit, Univerzale, Beti ter Zelengora iz Umke in MTČ iz Čakovca.

Na **LJUBEČNI** pri Celju se z ustanovitvijo kulturnega društva kulturno življenje vse bolj razvija; ne le z organizacijo raznih prireditev, ampak tudi z ustanavljanjem raznih kulturnih skupin. Zdaj načrtujejo ustanovitev godbe na pihala in računajo, da bo le-ta lahko prvič nastopila že ob dnevu republike.

Po treh letih gradnje sta Veliki in Mali **LIPOGLAV** dobila vodovod. Doslej sta namreč ti dve vasici imeli le kapnico. Vodovod pa sta dobili ob istem času še sosednji vasici Pance in Repče. Pri gradnji vodovodnega omrežja, ki je dolgo 7850 metrov, so sodelovali tudi krajan in mladinske delovne brigade iz Most in Grosuplje.

Na posestvu **MLAKA** Kmetijskega gospodarstva Kočevje, gradijo nov hlev in načrtujejo, da bodo že novembra vblevili prvo živino. Tako bo Ljubljana pridobila milijon litrov mleka, kar bo precej izboljšalo preskrbo. V novem hlevu bodo redili 320 krav črno bele pasme, že letos pa bodo na Mlaki pridobili 8,3 milijona litrov mleka.

Podjetje Stavbar v **MARIBORU** je začelo graditi proizvodno dvorano za tovarno kompresorjev v Tesliću. Okoli 50 delavcev Stavbarja bo zgradilo tudi dodatne prostore in energetske objekte.

V Metalni v **MARIBORU** pripravljajo tri nove izdelke, ki jih bodo začeli prodajati naslednje leto. Gre za sadjarski kosilec, traktorski pršilnik s 450.000 kubičnih metrov zraka na uro in štirivrstno pnevmatsko sejalnico za sejanje vseh vrst kultur, predvsem koruze. Sejalnico so izdelali v sodelovanju s strokovnjaki francoskega podjetja Moreu. Njena prednost je v tem, da je zanesljiva, kar bistveno vpliva na pridelek. Druga dva izdelka pa sta plod lastnega znanja.

V tovarni barv in lakov Color v **MEDVODAH** se pripravljajo na postavitev nove 20 tonske reaktorske posode, sedme po vrsti, ki jo bodo uporabljali za sintezo poliestrskih smol. Skupno s to reaktorsko posodo bodo morali zgraditi ogrevane skladiščne cisterne, v katerih bodo lahko zagotovili primerne pogoje za shranjevanje kemikalij.

V **PTUJSKIH TOPLICAH** je pričela s poskusnim delom nova fizioterapija. Ob različnih aparaturah in fizioterapevtskih pripomočkih bodo imeli pacienti na voljo tudi manjšo telovadnico. Zmogljivost nove fizioterapije je 100 do 150 pacientov dnevno. Razvoju zdraviliškega turizma v Ptujskih toplicah pa manjkajo ustrezne nočitvene zmogljivosti.

V **RAKIČANU** pri Murski Soboti so na slovesen način izročili vaščanom nov vaški gasilski dom. Dom je bil zgrajen v rekordnem času, na slovesnosti pa so najzaslužnejšim podelili priznanja, med njimi je bil najbolj prizadeven Ivan Karoli.

V **RENKOVCIH** so slavnostno predali namenu novo nogometno igrišče,

ki je za kraj, zlasti pa za nogometni klub, velika pridobitev. Na pobudo ljubiteljev nogometa, zlasti mladih, so v Renkovcih pred štirimi leti ustanovili nogometni klub, a so morali doslej trenirati v Dobrovniku pa tudi v Turnišču.

Ob osemdesetletnici delovanja gasilskega društva v **RIBNEM** so v tem kraju pripravili številne prireditve. Podpisali so tudi listino o pobratenju z enakim društvom v Lokovici pri Šoštanju ter izročili namenu nov gasilski dom, ki so ga zgradili skupaj s člani lovske družine Jelovica.

V prvih treh mesecih letos so delavci Steklarne v **ROGAŠKI SLATINI** prodali na tuja tržišča za približno 2 milijona dinarjev izdelkov, kar je skoraj za petino več kot lani v istem obdobju. Svoje izdelke zaenkrat prodajajo v ZDA, Avstralijo in na Japonsko. S tujimi partnerji se pogovarjajo o dolgoročnem sodelovanju oziroma o večji prodaji v naslednjih letih. Do leta 1985 naj bi občutno povečali svoje proizvodne zmogljivosti.

V **SELCAH** pri Škofji Loki so odprli novo podružnično šolo, ki sodi k matični šoli v Železnikih. V njej je prostor za 100 otrok, v novem vrtcu ob šoli pa za 50 otrok. Ob tej priložnosti so v predverju šole odkrili spominsko ploščo padlim borcem iz Selc, imeli pa so tudi razstavo likovne skupine iz Železnikov in Groharjeve Kolonije 82. Podružnična šola se tudi na zunaj čudovito sklada z okoljem, lepo urejena pa je tudi njena okolica.

Ob prazniku sežanske občine so prebivalci **SENOŽEČ** odprli asfaltirano cesto od Lozic do Otošč. V Lažah so te dni odprli okrog 1300 metrov kanalizacijskega in okrog 1000 metrov novega vodovodnega omrežja ter na novo asfaltirane poti po vasi. Proslavo so povezali tudi s 40-letnico ustanovitve karavle P 3 in še z nekaterimi drugimi dogodki iz NOB.

Na območju velenjske občine so letos pričeli gradnjo 233 stanovanj; od teh jih je v **TITOVEM VELENJU** že 172 pod streho, v Šoštanju 33, v Šmartnem ob Paki pa 28. Od načrtovanih 328 družbenih stanovanj so jih v prvem polletju letošnjega leta vselili že 160.

Predstavniki Strojne tovarne iz **TRBOVELJ** so v makedonski občini Valandovo položili temeljni kamen bodoče tovarne investicijske opreme. Nova tovarna v Valandovem bi naj pričela poskusno obratovati že naslednje leto, polovico sredstev zanjo pa zagotavlja SR Slovenija iz sklada za hitrejši razvoj manj razvitih republik in pokrajin.

V tovarni akrilnih izdelkov v **TREBNJEM** bodo povečali zmogljivosti. Sedaj naredijo na leto 1300 akrila, popraševanje po njem pa je tolikšno, da bi lahko prodali enkrat večjo proizvodnjo. Že lansko leto so se lotili gradnje novih skladišč, v katerih bodo imeli poleg sedanjih dveh še dve cisterni za skladiščenje monomera. Potem se bodo lotili rekonstrukcije tovarne in povečali njene zmogljivosti za polovico.

V **TURNIŠČU** so ob letošnjem prazniku lendarvske občine odprli novo zdravstveno postajo. V njej bo delovala splošna zdravstvena in zobozdravstvena služba ter lekarna. Nova zdravstvena postaja je veljala 12 milijonov dinarjev.

V **TOPOLŠČICI** bo zraslo novo zdravilišče, zgradili pa bodo tudi nov hotel. Novo zdravilišče bo imelo približno 10 tisoč kvadratnih metrov površine, prostore za suho in mokro terapijo, športno rekreacijski in terapijski bazen s termalno vodo, šolo hoje, kopalne kabine, savne, sodobno kuhinjo in jedilnico s 300 sedeži, posebno sejno dvorano s 150 sedeži, v hotelskem delu pa bo 119 sob z 216 posteljami.

Ob prazniku lendarvske občine so v krajevnem središču **VELIKI POLANI** odprli novo pošto. Po tridesetih letih je to prva nova pošta v Pomurju. V bivši Potrošnikovih trgovini sta jo s skupnimi močmi in denarjem uredila PTT podjetje in krajevna skupnost. Na krajši slovesnosti je pošto odprl pisatelj Miško Kranjec, ki je tudi doma iz Velike Polane.

osebnosti

MAKS PIRNIK, skladatelj, zborovodja in organizator je praznoval v avgustu 80-letnico svojega plodnega življenja.

Rodil se je v Prelogah pri Slov. Konjicah in po meščanski ter orglarski šoli, ki ju je končal v Celju, pričel načrtno razširjati in poglobljati svoje splošno ter glasbeno znanje pri dobrih pedagogih. Učiteljeval je sprva v Oplotnici, kjer se je prvič srečal z otroškimi in mladinskim pevskim zborom, ne vedoč, da bodo prav najmlajši

in mladi v zborovski zasedbi oplajali njegov ustvarjalni in poustvarjalni navdih za vse življenje. Že po enem letu je z mladinskim zborom v Litiji in kmalu za tem na Rakeku dosegel bleščeče uspehe. Na koncertu v Ljubljani (1934), Mariboru, Celju in na radiu Ljubljana (1939) se je njegov zbor pomeril z dosežki tedaj znamenitih pevcev iz Trboveljskega slavčka.

Pozneje je opravil študij na tedanjem ljubljanskem konservatoriju in leta kasneje mnogo prispeval na področju organiziranosti zborovskega gibanja. Med vojno je na osvobojenem ozemlju Bele krajine ustanavljal dekleške, mladinske in pionirske zbore, nadaljeval s tem delom do konca vojne na Primorskem, po osvoboditvi pa je poučeval glasbo v Ljubljani, vodil mladinski pevski zbor Ivan Cankarin vzgojil vrsto mladih glasbenikov ter zborovodij.

V Ljubljani je umrla znana slovenska literarna zgodovinarica **MARJA BORŠNIK**, stara 76 let. Prof. dr. Marja Boršnik je med slovenskimi slavisti bila združevalna sila, ki je bistveno prispevala k napredku slovenske literarne vede v povojnem času. Njeno delo je bilo uspešno na pedagoškem področju, organizirala je skupinsko preučevanje literature in spodbujala strokovne kolege, zlasti mlajše raziskovalce pri njihovem delu.

Od 1930 do 1942 je poučevala na srednjih šolah v Sloveniji in Srbiji, okupator pa jo je zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto obsodil na težko ječo. Po vojni je od 1948 do 1963 predavala zgodovino novejšje slovenske književnosti na ljubljanski uni-verzi.

Pred drugo svetovno vojno je že objavila obsežno študijo o življenju in delu pesnika Antona Aškerc, po vojni pa se je lotila raziskav, kamor sodijo npr. Pregled slovenskega slovstva, monografija o Franu Celestinu in še druga monografska dela. Kot urednica je sodelovala pri izdaji zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev, kjer je izdala celotno delo Ivana Tavčarja in dve knjigi Antona Aškerc. Znani so tudi njeni Pogovori s pesnikom Gradnikom in njena knjiga o Ivanu Tavčarju ter razprava o pripadnikih slovenske Moderne.

Naša revija je objavila pogovor z njo v 3. številki Rodne grude leta 1979.

turistični vodnik

Šoštanj – Zavodnje – Šentvid – Črna

V ZAVODNJE se pripeljemo iz Šoštanja po vijugasti asfaltni cesti, ki povezuje to naselje s 6 kilometrov oddaljenim mestom. V tej prelepi gorski vasici nas prijazno sprejmeta gostišči Napotnikov hram in Pri Vidi. Nedaleč proč je kulturni dom, njemu nasproti osnovna šola s cerkvijo, za njo pa urejeno pokopališče z znamenito Vošnjakovo grobnico.

Na bližnjem vrhu so slabo ohranjeni temelji Šaumberške graščine, ki je varovala pot na Koroško. Grad so v 15. stoletju porušili Turki, ko so se vračali s Koroškega.

V tem kraju se je rodil in delal akademski kipar Ivan NAPOTNIK, po njem pa je poimenovana likovna galerija v Šoštanju. Zavodnje so izhodiščna točka za Žlebnikovo domačijo, kjer je padel partizanski pesnik Karel Destovnik-Kajuh. Posebno prijetna in lepa je hoja na SMREKOVEC, ki se vije po slemenih Štaknetovega vrha približno dve uri. Dvanajst kilometrov od Zavodenj proti Šentvidu je v nadmorski višini 1096 metrov ANDREJEV DOM na Slemenu, kjer nudijo polne penzione, prenočišča pa so na skupnih ležiščih. Na Slemenu je v sezoni vabljivo nabiranje malin, borovnic, skozi vse leto pa rastejo na tem koncu gobe. Če je obiskovalec vnet planinec, se mu ponuja pot na Uršljo gorjo, ki je za dve uri hoda, pot na Peco pa traja 5 do 6 ur.

Če vas zanese pot na Bele vode, je zanimiv ogled votline MORNOVE ZIJALKE, ki leži malo pod Grebénškovo gostilno. V tej votlini je leta 1936 univerzitetni profesor Srečko Brodar odkril koščeno in kamnito orodje iz stare kamene dobe.

Obnova domačije Petra Danjka

Kulturno-umetniško društvo Peter Dajnko iz ČREŠNJEVEC pri Gornji Radgoni si že več let prizadeva, da bi zaščitili hišo, v kateri se je 1787. leta rodil znani slovenski slovničar PETER

DAJNKO. S svojo slovnico in še bolj s svojo pisavo dajnsčico je znan širšemu krogu slovenskega življa. Ker se je po zaslugi sorodnikov in posebno sedanjega predsednika kulturno-umetniškega društva Peter Dajnko Petra Fekonje domačija ohranila, jo je treba zaščititi. Toda društvo nima dovolj denarja. Zato se je za obnovo zavzela občinska kulturna skupnost Gornja Radgona, ki je v ta namen zbrala 190.000 dinarjev. Obnovitvena dela so že stekla.

Hiša Petra Dajnka stoji v lepem podeželskem okolju v Črešnjevcih. V veliki sobi, v kateri se je v preteklosti odvijalo življenje na vasi, je urejena zbirka etnografskih predmetov iz tedanje dobe. Med temi eksponati je tudi mnogo predmetov, ki jih je bil uporabljal Peter Dajnko in so neprecenljive vrednosti. Ker je hiša zgrajena iz lesa, »cimprača«, so predmeti dobro ohranjeni.

Tudi Vodnikova domačija je na vrsti

Vodnikova domačija v Šiški v Ljubljani je dolgo čakala na prenovo in jo navsezadnje tudi dočakala. Delavci obrtnega podjetja Usluga so že začeli z delom na stavbi. Prenovili jo bodo v celoti, tako da bo vse tako, kot je bilo svojčas. To pa pomeni, da bodo odstranili tudi vse naknadno prizidane stene in na zadnji strani balkon ter stranišča.

Vodnikovo domačijo bodo prenovili po projektu, ki so ga izdelali na ljubljanskem regionalnem zavodu za spomeniško varstvo naravne in kulturne dediščine. Prenova bo predvidoma zaključena konec decembra, zanj pa je pripravila samoupravna stanovanjska skupnost Ljubljana Šiška 5,4 milijona dinarjev.

Plakat Bohinja

Turistično društvo Bohinj je izdalo nov plakat Bohinja. Je malega formata, 48 cm krat 68 cm, na njem pa je znani motiv jezera s pogledom iz cerkvice sv. Janeza proti Komni.

Plakat je izšel v 3 tisoč izvodih; naročite ga lahko pri turističnem društvu Bohinj, 64265 Bohinjsko jezero, tel. 064 76-370.

Sejem domačih obrti v Ribnici

Letošnji ribniški sejem suhe robe, ki je bil prvo septembrsko nedeljo, je bil pripravljen še posebej skrbno, saj je bil le-ta ena izmed prireditev v okviru praznovanja 900-letnice mesta.

Več kot sto domačinov se je zbralo na ulicah in prodajalo svoje izdelke,

ob njih pa so našli prostor še številni krošnjariji s pisano ponudbo vsega, kar za praktično rabo in okras izdelujejo po domovih in obrtnih delavnicah. V mestnem središču je bila velika razstava ribniškega gospodarstva, na kateri je bilo moč kupiti različne izdelke po znatno nižjih cenah, kot so v redni prodaji. Sodelovalo je kar 40 obrtnikov iz Slovenije in Hrvaške.

V času sejma so v Ribnici odprli tudi razstavo del udeležencev vsakoletne slikarske kolonije ter razstave čebelarstva, lovstva, ribištva, gobarstva in jamarstva.

Osrednja proslava 900-letnice Ribnice pa je bila 12. septembra, ko so svečano odprli Park kulture, sad dvajsetletnega dela turističnega društva v Ribnici.

Naslovnica prospekta Kranjske gore

Specializirani avtomobilski servisi v Sloveniji

ALFA ROMEO

Zastopništvo: Avtomontaža, 61000 Ljubljana, Celovška 182, tel. 061 556-455

AUDI

Zastopništvo: 68250 Brežice, Agroservis, Šentlenart 39, tel. 068 61-001.

61230 Domžale, Avtoservis, Ljubljanska 1, tel. 061 721-831.

65280 Idrija, Marijan Peljhan, Grilčeva 4, tel. 065 71-685.

61330 Kočevje, Matija Randelj, Mahovnik, tel. 061 851-488.

66000 Koper, Jože Rade, Semedela 31.

64000 Kranj, Leon Pintar, Koroška 53 a, tel. 064 22-191.

63270 Laško, Miran Brance, Trg. 2. julija 1, tel. 063 730-062.

61270 Litija, Roman Laba, Ponoviška cesta, tel. 061 881-676

61000 Ljubljana, Autocommerce, TOZD Notranja trgovina, Trdinova 4, tel. 061 343-061

(Nadaljevanje prihodnjič)

naravni zakladi slovenije

Lipa zelenela je ...

Lipovo listje ne krasi slovenskega grba kar tako, saj je lipa že od nekdaj tesno povezana s slovenskim človekom in prostorom. Morda ne bo odveč, če si na začetku ogledamo drevo z botaničnega stališča.

Pri nas uspevata v naravi dve vrsti: lipa (*Tilia platyphyllos*) in lipovec (*Tilia cordata*). Imeni zavajata, zato je marsikdo prepričan, da gre za žensko, oz. moško drevo. Vendar je dovolj pogled v cvet, kjer nam navzočnost pestičev in prašnikov prežene vsak dvom o spolih! Ljudje so pač mogočnejšo lipo z večjimi listi primerjali s podobnim, a drobnejšim lipovcem, nato so jih po teh lastnostih poimenovali.

Za obe drevesi, zlasti pa za lipo, je značilna velika uporabnost. Cvetje je cenjeno za pripravljanje zdravilnih čajev, mehki les je kot nalašč za rezbarjenje, gosta, košata in pravilno raščena krošnja na ravnem deblu pa ni le za senco, ampak tudi za okras. Verjetno je prav ta uporabnost skupaj z razmeroma hitro rastjo vzrok, da so naši predniki sadili lipe v naseljih, ob hišah in na poljih.

Še danes je mnogo lip zasajenih ob stavbah zaradi sence, zdravilnega cvetja, zaščite pred strelo in vetrom ali preprosto zaradi okrasa. Vendar so poleg hišnih dreves mnogo pomembnejša vaška drevesa, saj so predstavljala središče dogajanja v naselju. Sprva so se najpomembnejši vaščani zbirali pod drevesom in se posvetovali, kasneje je bilo pod lipo tudi središče družabnega življenja. Poleg pevcev in plesalcev so se pod lipino senco radi ustavljali tudi sejmarji in ponujali vaščanom blago. Danes je zaradi drugačnega načina življenja v naseljih močno upadla zbiralna vloga vaških lip. Komaj se še kje najdejo pod drevesom, vaše lipe postajajo le še kulturno zgodovinske priče nekdanjih navad.

Zanimivo je zasajevanje dreves, kadar se je zgodilo nekaj pomembnega. Med spominskimi drevesi je spet najbolj čislana lipa. Zasajevali so jo ob porokah in rojstvih, vendar so se spomini na tovrstne dogodke ohranjali v ožjem, družinskem krogu. Dokaj več vemo o lipah, ki so jih sadili v času turških vpadov. Kakor za vaše, je tudi za turške lipe znčilno, da imajo zagotovljeno mesto – če drevo zaradi

starosti ali poškodbe propade, na isti prostor zasadijo novo, nadomestno lipo. V Sloveniji še uspevajo drevesa, ki so bila zasajena ob smrti kralja Aleksandra, ob koncu prve svetovne vojne, ob vrnitvah iz izgnanstva in taborišč. Da navada še ni pozabljena, dokazujejo številne spontano posajene lipe ob smrti tovariša Tita, zanimiv, za nas tako značilen način počastitve spomina na dogodek, ki je ljudi tako ali drugače prizadel.

V času narodnostnega prebujanja in pritiska ponemčevanja je lipa dobila nov pomen – simbol slovenstva. Zasajevali so jo kot znak pripadnosti, pojavljala se je v poeziji in prozi, končno še v republiškem grbu in v lanskem letu tudi v geometričnem središču Slovenije.

Slovenske pokrajine si sploh ne moremo predstavljati brez lip. Ali ne bi pogrešali značilne krošnje ob cerkvah,

kapelicah in znamenjih? Tudi na alpskih in predalpskih ravninah razgibajo ploska polja pravilno raščene samotne lipe. Navadno so jim prirezovali vrhove, da so razvile čim bolj košato krošnjo, saj so pod njeno senco počivali med težkim delom na polju. Eno takšnih dreves s Sorškega polja predstavljamo na današnji sliki. Žal lipe ni več, ostala je le še na slikah, saj je bila njena pravilna oblika pravi izziv številnim fotografom. S tem, ko je lipa padla, smo izgubili eno od značilnosti Slovenije. Res je morda to le neznamenit kosček, vendar se ob njem kaže odnos posameznika in družbe do naravnih vrednot.

Samo bežno smo se dotaknili naše povezanosti z lipo. Tudi danes smo, čeprav nam ta povezava prav zdaj ne kaže ravno najbolj razveseljive podedbe.

Peter Skoberne

Lipa na Sorškem polju (foto Peter Skoberne)

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Janez Klemenčič

Ajda cvete

Ljubljana – Trg osvoboditve (nekdanji

Vinograd v dolini Krke

II 130327
**rodna
 gruda**
 slovenija

english section

RODNA GRUDA, Magazine
 for Slovenes Abroad, Cankarjeva
 1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija-
 Yugoslavia Tel. 061/23 102

Published by Slovenska
 izseljenska matica, Ljubljana
 Editors: Jože Prešeren
 (Editor-in-Chief)
 and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
 Milojević-Sheppard, M. A.

RODNA GRUDA is published
 monthly. Numbers 8 and 9 are
 published together as a
 double issue.

Yearly subscription for overseas
 countries is 11.—U.S., 13.—
 Canadian or 10.— Australian
 dollars. Payment can be made
 direct to our Account. No.
 50100-620-010-32002-2818/5 at
 Ljubljanska banka, or by
 international money order, or
 by check — payable to
 »Slovenska izseljenska matica«
 — in a registered letter.

Letter to the Editor

Gentlemen:

This letter is to thank your organization for allowing our son Anthony to participate in the Slovenian Language Summer School held in July and August in Kranj. Now that he has returned home from this school and has related his experiences while attending the school, we would like you to know how impressed we were with the treatment he received. The instructor, Miss Dragica Bešlin, was excellent, and our son also expressed his admiration and appreciation for the supervisor of the Ivo Lola Ribar Dom,

Marko. He was very helpful and supportive when Anthony's luggage did not arrive for nearly two weeks.

Many thanks for this wonderful opportunity to see first hand the land and to allow our son to study the language and customs of the Slovenes. We and our son are very proud of our Slovenian heritage, and certainly this school experience has greatly helped Anthony to better understand our heritage.

Hvala!

Very warm regards,

Mr. and Mrs. Fred P. Fabian

News

Growing interest in the Slovene language

The new traditional, 18th Symposium on the Slovene language, literature and culture was held at the Faculty of Philosophy of the "Edvard Kardelj" University of Ljubljana during the period July 5th—17th. The programme of this year's symposium, in which many scholars of the Slav languages from all parts of the world took part, was based on the theme: "Humour, satire and grotesque in the Slovene literature, language and culture".

The first Summer School of the Slovene language for the children of Slovene emigrants began in Kranj in mid-July. The pupils are schoolchildren of the secondary school level from the U.S.A., Australia, Argentina and several West European countries. A longer article about this school will appear in the next number of this magazine.

Fertile land out of marshes

In Pomurje (the Mura River Plain), by the year 1985 more than five thousand hectares of marshland are to be drained. This will represent a big increase in the agricultural capacity of that area. Already in 1982, a total of 1420 hectares of land will be drained in the communes of Murska Sobota and Lendava.

The highest building-site in Yugoslavia

This year a start has been made to the construction of a large annex to the Triglav Mountain-Hut at Kredarica, which at 2515 metres above sea-level is the highest such hut in Yugoslavia. Such a new annex has been longed for by mountaineers for many years. In the annex there will be a new restaurant and sleeping accommodation. This will be the biggest investment of the Slovene mountaineers in recent years, but it is urgently needed as the number of Yugoslav and foreign visitors to Mt. Triglav increases every year.

The Slovene Song Knows No Borders

"Tonight when you are singing here in Celovec it is already tomorrow in your new homeland, Australia. When I think about this it seems to me that the Slovene song will go on for a long time to come, that it will live forever. In times long past a ruler of a big country maintained that in his empire the sun never set. Today we are becoming ever more aware that it is the Slovene song which is sung where the sun never sets. It is sung on all continents, by all generations of our fellow-countrymen".

With these words the Chairman of the Slovene Cultural Association in Austrian Carinthia, Valentin Polanšek, thanked the members of the Triglav male choir for their unforgettable concert recently held in Celovec (Klagenfurt). He presented the Australian singers with a commemorative award of the Association and gave them a small present — a gramophone record of the Slovene choir "Zarja" from Železna Kapla.

During the day spent in Austrian Carinthia the Australian singers were busy visiting various places of interest, which made their stay a particularly memorable one. Thus they saw the Peršman farm near Železna Kapla which has been turned into a museum of the Slovene national liberation movement in Carinthia, and the throne of the Slovene dukes of Carinthia at Gospa Sveta where the young Slovene historian Dr. Teodor Domej gave a brief outline of the oldest period in the history of the Slovene nation. Then they visited two Slovene hotels in Austria, the Obir hotel in Železna Kapla and the Korotan hotel on Lake Vrbsko. And, of course, they enjoyed meeting and talking to our fellow-countrymen in Carinthia, to whom, like the Slovene emigrants, the Slovene song means something special which they love and cherish with greatest care.

At the same time another choir from Australia, the Jadran male choir from Melbourne, was touring Slovenia and they visited our fellow-countrymen in Gorica (Gorizia), Italy. The Association of the Slovene cultural societies in Goriško organized a concert of the Australian singers in the new Slovene Cultural Centre where they were given an exceptionally warm welcome by the audience. Before the concert our fellow-countrymen from Melbourne had a look around the Cultural Centre and talked to the representatives of the Slovene organizations and societies in Italy about their work in the Slovene ethnic community. They also visited Dober-

dob and Sovodenj. At the start of their concert the Oton Župančič mixed choir from Štandraž sang a song of welcome in their honour.

We have mentioned the two concerts of the Australian Slovene choirs which represented the climax of their respective tours around Slovenia. However, every concert they gave was a great success of its own. Everywhere the audience welcomed them with enthusiasm, sharing with them their joy of being able to preserve and promote the Slovene song so far away from their old country. They gave a performance at the traditional festival of the Slovene choirs at Šentvid near Stična in Dolenjsko, where they also joined the other choirs participating in the festival to form perhaps the largest choir in the world — it included as many as 7,600 singers. On the eve of the festival, the Triglav and Jadran singers performed at the joint concert of the singing groups of the Slovene national minorities in Austria and Italy and the France Prešeren Slovene choir from Goetteborg, Sweden. Six members of the Australian choirs — the two leaders of the choirs and two oldest singers from each choir were awarded the gold and silver Gallus medals. They were Jože Šuštar, Avgust Grgič, Boro Šedelbauer, Anton Vovk, Marjan Vihtelič and Vladimir Trampuž.

From Šentvid near Stična the two Australian choirs proceeded on their tours around Slovenia. "Triglav" first visited Trbovlje where they held a concert at the Workers' Cultural Centre and visited the machine factory in which they got acquainted with the basic principles of workers' selfmanagement. On the following day they

were off to Lipica near Sežana, gave a concert at Komen on Kras and hurried on to Brkini where they saw several places of beauty in this part of the country. Then followed the short visit to Austrian Carinthia, which has been mentioned at the beginning of this article. "Triglav" concluded their tour at Črna in Slovene Carinthia.

The first stop of "Jadran"'s tour around Slovenia after they left Šentvid was Kočevje where they held a concert together with the accordion orchestra from Pennsylvania. Then they went to Cerknica and Ilirska Bistrica where among the audience there were a lot of their relatives since most of the singers come from this part of the country. Concerts at Ajdovščina in Vipava dolina and Gorica then followed. At the end of their tours the members of both Australian choirs met for a joint lunch at Mostec near Ljubljana.

There was yet another emigrants' cultural group touring Slovenia during the same week in June. This was the West Pennsylvania accordion orchestra from Pittsburgh, conducted by Violet Ruparchich. Diatonic accordions mean more than just a passing fashion to the American Slovenes and they certainly provide a most attractive means for preserving the Slovene songs and tunes. The orchestra from Pittsburgh is undoubtedly one of the best of its kind and so it is no wonder that their tour around Slovenia was such a successful one. They gave concerts in Kočevje, Postojna, Slovenj Gradec, Kamnik and Ljubljana, where they had two concerts — one in front of the home for the elderly at Tabor and one during the traditional peasants' wedding — "Ohcet". The orchestra also took part in the wedding procession through the streets of Ljubljana.

Happiness in Old Age

Homes for the elderly in Slovenia

Its attitude towards the elderly is certainly one of the criteria for determining the cultural level of any nation. And one of the determinants of this attitude are the institutions which provide care for elderly citizens.

The number of the people who have reached old age in Slovenia is rapidly increasing. In 1961 this category formed 7.8 % of the total population and in 1981 there were 9.5 % Slovenes

older than 65. In spite of being old, frail or ill a lot of them still live all by themselves or with their families in rather difficult circumstances. Quite a number of them have no children or relatives who could look after them. Others cannot live with their children or relatives due to various reasons — the flat may be too small for all of them to live together, they don't get along with one another, the children and relatives live far away, etc. And yet others don't wish to live with their families because in their old age they like to be

on their own and as independent as possible.

Modern gerontology, the science of dealing with old age phenomena and elderly people, argues for an independent way of life for the elderly as long as this is possible. It is assumed that, with the organized help and care of the family and society, 95 % of the people past 65 years of age are able to live independently.

The kind and degree of help and attention the elderly need is varied. Some need well organized services

A motif of "Ljubljana's Wedding" — photo by Mirko Kambič

such as those in the homes for the elderly which provide accommodation, food and medical care. Others again need a different kind of help which can be provided by society which, through solidarity and an awareness and understanding of the needs of our elderly fellow-men, offers a number of different services to the elderly and helps organize their cultural and recreational activities.

Soon after the war the Association of the Retired Citizens of Slovenia started looking for suitable places where retired people could meet and stay during the day. They began organizing the so-called clubs for the elderly which are of great importance for people who have just retired. The transition from an active life at work to retirement is a period which causes a greater or lesser emotional stress in anyone's life. Clubs have proved to be the best way of fighting the feeling of being abandoned and no longer wanted. In such a club everybody can find suitable company where one can talk to one's heart's

content and elderly people certainly have a lot to talk about.

First clubs of this kind were established in 1960, for instance those in Kranj and Slovenski Javornik. They usually provided catering facilities as well. It is out of these clubs that the first homes for the elderly began to develop.

Seven thousand beds

Soon a number of homes for "the elderly citizens", as we call the people who have reached old age, were founded all over Slovenia. In most cases they are, naturally, located in towns, primarily in Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Metlika, Litija, Kočevje, Nova Gorica. It is true that it was not possible to find suitable buildings for all of them — in a few cases some old castle buildings had to be turned into homes. On the other hand a number of new buildings have been built and they have been designed specially to suit the elderly and to make the rest of their lives as comfortable and happy as possible.

According to the Committee of the Foundation for the construction of flats and homes for the elderly, up to 1981, 20 new homes and 9 annexes have been built and reconstruction works on 18 old homes have been carried out. Last year 11 new homes and 6 annexes were built and 2 old homes were modernized. Thus the capacity of all homes for the elderly in Slovenia has reached a total of 7,000 beds. Let us now take a look at some of the nicest homes.

The home for the elderly at Brežice is one of the most attractive buildings in this town that all the local people are proud of. According to the experts this is the most beautiful home in the whole of Slovenia. Next to the living room there is a pleasant room, called the club room, where the inmates can play games, talk, and pursue other social activities. The atmosphere in the dining room is very pleasant and homely. The capacities of the kitchen exceed the needs of the inmates so that meals are available also to the elderly people who don't live in the home. All premises are decorated with a number of paintings and other works of visual art.

The home in Sevnica is situated in a quiet part of the town. It was opened two years ago and since then the number of inmates has been constantly increasing. It is interesting to mention that in this home room has been provided also for a workshop to be used by the disabled persons so that they, particularly the younger ones,

can qualify for certain jobs and become active members of the community.

In Novo mesto the home for the elderly is situated in the vicinity of the medical centre, railway station and shops. Yet the inmates don't feel that they are far away from Nature, for they have themselves arranged the area around the home so that there are lots of trees, bushes and flowers and have helped to make the sports and recreational facilities operative. There are altogether 40 beds in this home intended both for the elderly who are still in reasonably good health and for the invalids who need special intensive care. Such intensive care units have been recently opened in nearly all homes in Slovenia. In addition to this, the home in Novo mesto also provides day-care and various other services to 150 elderly people who don't live in the home.

Two years ago a home for the elderly was opened at Izlake near Zagorje. The three-storey building is located in the centre of the pleasant health resort in the valley below the Čemšenice mountain, about half way between Trojane and Zagorje. There is room for 120 people in this home. Most of the inmates have either their own room or they share it with another person; only in the intensive care unit there are rooms with three or four beds. In this home the needs of those who want to spend part of their time working have also been met, for they can manufacture certain articles for the nearby factory. And for the enthusiastic gardeners some land has been provided in the vicinity of the home.

Holidays for the elderly Slovenes

Until this year most elderly Slovenes used to go on holiday either before or after the main season, when the prices are lower. There are some hotels at the seaside, for instance those at Strunjan, Simonov zaliv, Izola, Banjole near Pula, which offer considerable reductions to the elderly in off-season.

This spring the retired citizens of Slovenia got a holiday home of their own in Izola. The architecture of the new home is extremely attractive and, at the same time, highly functional. The home was built entirely out of the funds raised by the retired citizens themselves. It provides sleeping accommodation for 350, six rooms with 11 beds being specially arranged for the disabled. There are also a restaurant and other facilities intended for social activities and entertainment, and

a 20 by 8 metre sized indoor swimming pool with heated sea-water. In the next-door former Ranieri villa, which has been modernized, there are most attractively furnished club premises with billiard. All the rooms face the sea and are heated, as is all the sanitary water, by the energy collected in 266 solar collectors on the roof of the building.

The guests who have spent their holidays in the new home this summer are full of praise for it. The home has its own beach with a skittle-alley next to it. The members of the Association of the Retired Citizens of Slovenia have priority in staying at this home but other guests can come as well if there is any room left. For members this year the price of room and board is 480 dinars per day. A member's husband or wife without income of his or her own pays the same amount.

Cultural and sports activities

In Slovenia there are over 40 choirs of the retired citizens. Only last year these choirs held a total of 332 concerts of their own. They also took part in several regional choir festivals and in the central choir festival in Celje.

About 80 branches of the Association of the Retired Citizens have sports sections, in which the members can pursue various sports, mostly bowling, shooting and playing skittles. Chess and crosswords are also popular. In the field of sports, like in that of music, various meetings and, for the last few years, also regional competitions have been organized.

Trips are one of the most popular forms of recreation. Last year altogether 1500 trips were organized and

1500 buses were hired for the purpose. There were trips by special trains as well. A number of branches of the Association organize as many as 30 trips per year. Only last year about 60 thousand retired citizens went on these trips. Most trips were organized around Slovenia but there were 140 trips to the other Yugoslav republics and 200 to neighbouring countries.

Going back to the homes for the elderly, it seems that those who have decided to spend the rest of their lives in a home get quite used to the new environment after a while and begin to like it.

However, there are many of those who have decided to come with reluctance and anxiety. One of them, Angela Badalič, who now lives contentedly in the Tabor home for the elderly in Ljubljana wrote in the magazine, published jointly by the homes for the elderly at Centre, Tabor and Poljane, the following:

"Why did I fear going to a home? I came across an ungrateful inmate who told me lies about life in a home. Now I have come to know this life well enough and I condemn any ill-intentioned criticism".

Another associate of the magazine, Marija Ivančič, writes: "When I was at home, work and illness were consuming my strength and health. After I entered the home for the elderly both my strength and health returned. There are no more worries about house-keeping. We spend our time in nice rooms, full of light and arranged as we like it. This place is like a real home, warm, safe and quiet. Our friends from outside look at our bright faces with surprise. They cannot understand that a home for the elderly can give one peace and make one contented and bright. This, too, is happiness".

Železnik's Accordions are known all over the World

Nearly every town or village has some special features, either from the past or the present, which make it interesting. Vrhnika, for instance, is known for its long history; it had been founded by the Romans and later it was an important transit town on the way from the mainland to the seacoast with a number of inns and stables where the coachmen could refresh themselves and rest their horses before proceeding along the steep road which ascends towards the Logatec

Plain. Vrhnika has also become famous through the great literary works of Ivan Cankar, and, during the last few decades, Avgust Železnik with his accordions has contributed his modest share towards Vrhnika's fame, too.

Železnik is not a native of Vrhnika. He comes from a village in which Cankar's mother was born, from Vrzenec in the Horjul valley. As a boy he liked to work with wood so it was decided that he should become a

cabinet-maker. He got his first job in Kucler's workshop at Drenov grič. At that time Kucler was the major manufacturer of accordions in Slovenia and he needed an assistant skilled in working with wood to make modern frameworks for accordions. The young Železnik got so enthusiastic about Kucler's trade that he decided to change his profession and become an accordion-maker himself. After he had done his service in the Army he had to serve his apprenticeship with Kucler to get a licence.

As a qualified accordion-maker Železnik got a job with the firm which was considered the best in the country at that time. This was the Šnajder firm in Zagreb which, apart from manufacturing musical instruments, was also representing the famous Hohner company in Yugoslavia. It was while he was working for the Šnajder firm that the war broke out and in 1943 he was arrested by the Ustashi and was going to be sent to the ill-famed concentration camp at Jasenovac. Šnajder himself, who wanted to save his good assistant, intervened and presented the prison governor with one of the best Hohner accordions. Thus, instead of having to go to Jesenovac, Železnik merely had to leave Zagreb and go back to Slovenia.

During the first few years after the war Železnik was only doing repair works on accordions in his shop at Vrhnika. The greatest problem in those days was shortage of spare parts. When the old "fajtonarica" (button-box) type of accordions became popular again he began to make them. This was just the job for him since it was the kind of accordions which used to be made by Kucler where Železnik had learned the trade and later on worked as an assistant.

Železnik has been retired for ten years now but the demand for his accordions is so high that instead of quietly enjoying his well-deserved retirement he spends most of the time in his workshop.

"A lot of people have come and still do to ask me for advice as to how they could make an accordion themselves but never, in all these years, has anybody wanted to work as an apprentice. If I had an apprentice it wouldn't take me as long as six months to make an accordion", he told me.

Železnik's accordions are not ordinary products of a craftsman. In every one of them there is a soul, which a good, skilled musician can bring out. Such an accordion must be able to sound sad and comforting to those who are sad and bright to those who are happy, making them want to

Avgus Železnik talking to the well-known accordion player, Joe Umeck of Fontana, California.

dance. It must adapt itself to any player, even an unskilled one.

Ironically, during all these years that Železnik has been making accordions, he has never really learned how to play it. He can play a simple tune, but to play like a skilled musician — no, he cannot do that. After all, nobody can do everything and to make an accordion which is almost a work of art itself is certainly no mean achievement.

Železnik has made accordions for all sorts of people, ranging from those who like the look of an accordion but still have to acquire the elementary knowledge of music to those who are top Slovene button-box accordion players. He has made a button-box accordion for Avsenik who is actually more skilled in playing the type of accordion with a keyboard, and even one for

the American polka king Frank Jančič. Lojze Slak, who with his quintet "Fantje s Praprotna" has become well-known all over the world, is said to have as many as ten Železnik's accordions, unless he has sold them or unless his quick fingers have worn them out, which is unlikely.

A few years ago the "fajtonerica" type of accordion, or "button-box" as the Americans call it, became popular in the United States, too. Since then many of Železnik's accordions have gone over the ocean and now bring the Slovene tunes to our fellow-countrymen in the States and in Australia. A couple of years ago Železnik visited the United States, too. He proudly showed me the newspaper clippings taken from the Slovene American newspapers which reported on his visit, which proves that his work

is highly thought of in the United States as well.

Including Železnik, there are five makers of this type of accordion in Slovenia at present. Button-box accordions are also made by the "Melodija" factory of musical instruments in Mengeš. In the past the most famous makers were Kucler from Drenov grič, where Železnik learned his trade, and Lubas from Dravograd. The latter used to work at the local ironworks and lost his leg in an accident at work. He must have been attracted by button-box accordions even before his accident, for, as an invalid, he devoted his whole life to them.

Augst Železnik does not collect old accordions but he does possess a few old specimens. The oldest one is the one made in 1865 in the harmonium factory at Vrhnika, which proves that the making of musical instruments has quite a tradition in this town.

A button-box accordion is made of over a thousand different parts. The wood has to be highly resonant, such as for instance, walnut, pine or alder. In the past it was a fashion to cover the accordion with celluloid coating, but since the latter stifled the sound, the practice has long been abandoned. The base buttons are made of ox horns. The bellows are made of sheepskin. The frame is, of course, made of wood, covered with veneer inlaid with ornaments, which, together with the bright metal parts make the accordion especially attractive to look at.

When I visited Železnik in his little workshop his granddaughter Tina was keeping him company. To the child his work seems to be extremely interesting, full of magic and mystery. She says she'll be making accordions when she grows up. If only her wish came true, for the old masters of this Slovene instrument have not had many followers so far.

Janez Zrnec

The Golden Bird

Slovene Fairy Tale

Translated by John L. Modic

A certain king had a most beautiful apple tree in his garden. It grew golden apples, which never became rine, because every morning one was missing. The king set guards under the tree. Night and day they watched in order to seize the thief. But soon

the king's soldiers hated to go on guard because they couldn't catch the thief that came after the apples.

It happened, however, that the king had three sons, so he asked them to guard the apple tree with the golden apples. The first night the eldest son stood guard. He armed himself with a musket and walked back and forth under the apple tree. The whole night long he saw no one, but in the morn-

ing the apple tree lacked yet another golden apple.

The next night the second son went on guard, but the next morning another golden apple was missing.

The third night, the third son, the youngest, went on guard. Instead of loading his musket with lead shot, he filled it with peas, so that he wouldn't shoot the thief dead. Besides, he also wished to see what kind of a cunning

fellow it was that knew how to steal so no one could catch him. He placed himself under the tree and waited. Around midnight a bird flew in ever so quietly from under a cloud and let herself down in the tree. Just as she grasped an apple in her claws, the youngest son took aim and fired. Down fell three feathers. Frightened, the bird let go the apple and flew off into the night. The youngest son picked up the feathers, and in the moon's rays saw they were of pure gold.

Having heard the shot, the brothers ran up to their younger brother and asked him where the thief had come from. He answered, "If you had kept your eyes open, you would have seen."

Whereupon he went to his father, the king, and showed him the feathers. Since they were of gold, his father thought, "How beautiful the bird must be that has such feathers." He wanted very much to have the golden bird, so he said aloud, "Whoever catches and brings me the golden bird will be the next King!"

The oldest brother was greedy to be king. So he took his horse, food for the road, and his musket and went off into the forest searching for the golden bird. "In the woods birds are most likely to be found," he thought. "I'll probably find her somewhere in there." He rode and he rode through the forest, but there was never a golden bird to be seen on any tree. Then he arrived at a green clearing. Since he was hungry he got down off his horse and took his food out of his bag. Just then a bear came out of the forest and begged, "Give me a little something to eat, too, I'm hungry."

The oldest son laughed meanly at the bear and said, "Why, there's hardly enough for me, and you expect me to feed you, too? Be off with you!"

The bear snarled, "Just you wait, something very bad is going to happen to you!"

And he went off into the woods.

When the prince had finished eating, he rode off.

He rode and he rode until suddenly he fell into the hands of some robbers. They took everything he had, his money and his horse. He begged them for mercy and asked them at least to spare his life. The robbers answered that would only spare him if he agreed to become one of them, a robber. What did he wish to do?

He went with them and became a robber!

A year and a day went by; however, the oldest son still hadn't returned home. So then the middle son told his father that he wanted to go to

search for the golden bird. His father finally let him, but only after the son promised to return within a year, whether he caught the bird or not. And his father gave him a horse and provisions for the journey. The middle son rode along the same way through the woods that his brother had. In the forest he also looked into the trees for the golden bird, also to no purpose.

He too reached the green clearing and since he was hungry he decided to stop. Again came the bear and asked him for something to eat. The second son chased the bear away just as the oldest son had done and said, "For you and the likes of, you there are animals in the forest. Now be off with you!"

The bear replied, "Just you wait, something very bad is going to happen to you," and he growled as he went off.

When the second son had eaten his fill, he rode ahead through the forest. He galloped and galloped until he fell into the hands of the robbers. They took everything from him, all that he had and also forced him to come with them and be a --- robber!

Again a year and a day went by, and since the second son had not returned, the youngest son told his father that he would go in search of the golden bird.

But his father said:

"Two of my sons have already gone and not returned. Please stay home. You are the only son I have left."

However the youngest son coaxed his father for such a long time that he finally received a horse, money, and provisions.

Thereupon he trotted along the same path through the forest and came to the same green clearing where the year before and earlier still the year before his brothers had stopped. He got down off his horse and took the food out of his leather bag.

Again the bear came and asked him:

"Give me a little too, you can see that I'm hungry."

The youngest was a good-hearted youth and he said, "Oh, go ahead and eat as much as you want, as much as you please." The bear ate and he ate, but he still wasn't satisfied. To the princeling he said, "give me your horse too, so that I'll eat him up and finally get full, since I'm still hungry."

"Well," said the prince, "I would give him to you, but then how would I ride along my way?"

"You'll ride on me," returned the bear.

"What?" asked the prince, "why, everybody would laugh at me."

The bear said to him, "I'll tell you directly where that thing is that you are searching for."

When the prince heard this, he thought. "If you know what I'm looking for, you also know where it is."

And he said, "Well, go ahead and eat the horse, so that you'll fill and be satisfied."

Whereupon the bear ate up the horse and said, "Now cut yourself a hazel twig that has reached a year's growth; mount up on me and I'll carry you to the golden bird."

The young fellow cut a proper hazel twig, mounted the bear and they ran off.

They reached a huge grey cliff, where the bear stopped and said "In this cliff there are whole flocks of golden birds in golden cages. Wave the hazel twig at the cliff."

It will open up, you go inside and take the first golden bird that comes to hand. However, on no account try to select another bird, don't be choosy, or you may wake the guards and get caught."

The prince stepped off the bear, waved the hazel twig at the cliff and it opened up. On both sides of the walls of the cliff hung golden cages with golden birds. He went from bird to bird until he came to the end of the cave, where in a golden cage he saw the most incredibly beautiful bird that you would be able to imagine. He took the cage with the bird and started back. But before he got to the entrance, the guards woke up. They seized him, gave him ugly stares and asked why he wanted to steal the golden bird.

The King's son had never yet told a lie and so he told the guards the exact truth. They listened to him and then said that they would let him go and let him have the golden bird if he promised to bring them the fastest horse that had no equal in nine countries. He promised and they let him go.

"Why didn't you obey me and take the first bird you came to?" said the bear "I indeed know of such a horse as you promised, but you have to obey me, and do exactly what I tell you to. Again bring a one — year — old hazel twig, mount up on me and think very hard that you wish to be where the horses are who have their equal in nine countries."

The young fellow obeyed, took another hazel twig, mounted the bear and thought. "Oo, if I were only where the fastest horse without equal in nine countries is!" He no sooner had this thought then they stood be-

fore a high cliff overgrown with grey moss.

The bear said to him.

"Wave the twig over the cliff and it will open to you. In the cave in the cliff there is a great herd of horses. Untie the first one that comes to hand and don't be choosy, or the guards will awake and seize you."

The youth dismounted from the bear, waved his wand over the cliff, the cliff moved, exposing a deep cave. On both sides of the cave stood horses, one more beautiful than the next. At the very end of the cave was the most beautiful of all. The princeling untied him and led him toward the entrance. However the clattering of the horses hooves woke up the guard; they grabbed the boy, looked at him with black looks, and asked why he wanted to steal the horse. He told them the whole truth. They listened to him and said they'd let him go if he would bring them the sea maiden. The young fellow promised them the maiden of the sea and left the cave.

When he got to the bear, the hairy one asked, "Why didn't you obey me. But I do know where and how you can get the sea maiden. Not far from here is the broad sea shore. Go into the next town and buy every kind of market ware. Take your wares to the sea shore and sell them there. Three sea maidens will come up to see your wares. Deal only with the one that pleases you most. When she has made her purchases, and starts to go back into the sea, take her by the hand for good luck. At that instant make a wish that you want dearly to be back with the horse, and instantly you will bethere, just as you desire."

The prince got off the bear, said farewell and left. He walked and he walked until he came to a town on the sea. There he bought every kind of thing, went to the shore and spread out his wares for sale. Then came there sea maidens, one more beautiful than the other, but he dealt only with that one that seemed to him to be the most beautiful. When the maiden had bought what she wanted, the youth begged her to give him her hand for good luck. She reached out her hand to him and he wished hard "Oh, if I could only be back with the horse."

As quickly as he could wink his eyes, the young fellow was back at the horse with the sea maiden. The guards gave him the horse as they had promised, and they all stared fascinated at the beautiful sea maiden; they could not absorb enough of her beauty.

The youth mounted the horse, but before he rode off, he took the maiden's hand in farewell and thought,

"Oh, if I could only be there now where the golden bird is." Before he could wink his eyes they were with the golden bird: he, the sea maiden, and the horse. The guards of the golden bird looked over the splendid horse and to the prince they instantly brought the most beautiful bird in the golden cages, but he had not yet got off the horse. Quickly he took the beautiful maiden by the hand and thought, "Oh, if I could only be with the bear." Suddenly they were with the bear: he, the maiden of the sea, the horse and the golden bird.

"Now you have everything, and good fortune awaits you," the bear said to him, but beware of buying hanging meat."

After the bear had made this statement, he went his way.

The princeling rode off with most beautiful sea maiden toward his own home. They came to a certain town, where a great many people had gathered in the village square. This seemed odd to him, and he asked the first person that he met what was going on. The one asked told him that they were bringing two robbers to hang. The princeling went a little closer and recognized in the robbers his own two older brothers. "How can I save them?" he asked. The people answered, "you can save them if you pay twice as much as they have stolen."

The youngest still had enough money from home that his father had given him. He counted off money from his bag and went on his way. Now that his brothers—the robbers—were rescued from death, they wanted to know who had ransomed them. One by one they asked the people who had been their rescuer. They showed the brothers the road the prince had taken, and they followed after him. When they overtook him they learned that it was their brother and that he was taking home the golden bird. They were afraid that he would tell their father what had happened to them. Out of fright and envy they attacked him, beat him up and left him for dead along the highway. Thereupon they took the horse, the sea maiden, and the golden bird and started toward home.

Everyone was overjoyed with them, especially their father, the king. The horse was given a stable; however he was so fierce that he would let no one near him. They had to feed him through bars. The sea maiden became so melancholy that out of sorrow she could not utter one little word. The golden bird hung her head and no longer made a sound. All felt that she was now near the end of her life.

Then the bear—the hairy one—came upon the third son, who lay as one dead along the road. The bear dug up a root—mandrake—pounded it into juice on a rock and forced a few drops into the mouth of the nearly dead youth. And look! the youth rose up alive and well! The bear then vanished, and no one ever saw him again.

In rags and tatters the youngest prince returned home, and they didn't recognize him. He asked after his horse and the courtiers' eyes bulged in wonder. Thereupon they showed him the angry horse in the stable and told him that no one must go near the horse. He went up to the horse anyway. When the horse caught sight of him, he whinnyed with joy and allowed the prince to pat and stroke him. All were amazed! After which the youngest prince went directly to the great Hall where hung the cage of the golden bird. She caught sight of him and began to sing so charmingly that the enthralled courtiers stood stock still and listened.

When the king heard the song of the golden bird, he hurried to the room. And the sea maiden rushed in also. She caught sight of him, stretched out her white arms, hurried to him and hugged him.

Now finally the king recognized his son. The older brothers ran off from the castle in fright, and to this day no one knows where they fled. The youngest prince got the kingdom and married the beautiful sea maiden. Long and luckily they lived! In the orchard of the castle the apple tree grew a golden apple every year, and charmingly sang their golden bird.

Encuentro en Primorska

La sucursal del Centro de Emigración eslovena de Nueva Gorica también este año realizó el «encuentro tradicional» con los emigrantes de Primorska. El mismo tuvo lugar el 17 de julio en los jardines del Hotel Sabotin de Solkan. Concurrieron al mismo un gran número de compatriotas. Los mismos estaban de visita en sus lugares de nacimiento. Kristjan Bavdaz, secretario de la sucursal de Nueva Gorica, saludó en su discurso inaugural a todos los presentes y al mismo tiempo presentó al presidente de la Asamblea Municipal de Nueva Gorica Zorko Debeljak, al presidente de la Conferencia municipal de la SZDL (Unión Socialista del pueblo trabajador) Lojze Lah y al presidente del Centro de Emigración eslovena Stane Kolman. Este último recaló entre otras cosas la labor e interés de los emigrantes de Primorska por mantener y cultivar las tradiciones nacionales, el idioma y la cultura eslovena en el extranjero. En esta oportunidad también presentó a dos emigrantes. Ambos escritores, Ana Praček-Krasna y Franc Kurinčič, han editado hace poco dos libros muy interesantes. Además entregó a la vicepresidenta de la sucursal del Centro en Nueva Gorica Zorka Pelikan un reconocimiento del SIM por la desinteresada labor desempeñada entre los emigrantes que volvieron a su tierra natal.

En la parte cultural del programa actuaron la orquesta a viento de Brda y el coro mixto de Renče. El número especial del programa lo brindó con su actuación la joven bailarina — 11 años — Tamara Rogelja de Sydney, quién con su hermano menor bailó varias danzas eslovenas.

Aumenta el interés por el idioma esloveno

Entre los días 5 y 17 de julio tuvo lugar en la Fac. de Filosofía de la Universidad Edvard Kardelj de Ljubljana, el 18. seminario tradicional del idioma, literatura y cultura eslovena. El programa del seminario encuadró

globalmente temas sobre humor, sátira y grotesco tanto en la literatura como en la cultura del idioma esloveno. Participaron del mismo un gran número de eslavistas de todo el mundo.

A mediados del mes de julio también tuvo lugar en Kranj el comienzo de al primera escuela de verano de idioma esloveno para los hijos de los emigrantes eslovenos por el mundo. Concurrieron al citado curso más de treinta jóvenes de distintas escuelas medias de EEUU, Australia, Argentina y algunos países de Europa del Este.

Tierra fértil en lo pantanos

En la zona de Pomurje secarán hasta el año 1985 más de cinco mil hectáreas de tierra anegada. Con ello aumentará en forma extraordinaria la labor agropecuaria de aquella región. Ya este año se secarán alrededor de 1420 hectáreas en la zona que comprende los municipios de Lendava y Murska Sobota.

Edificio bajo el Triglav

En Kredarica, 2515 metros de altura, se están realizando trabajos de construcción. Es la mayor altura de Yugoslavia donde tienen lugar tal tipo de trabajo. Este año comenzaron a realizar el deseo tan añorado por largos años, es decir la construcción que los alpinistas tanto esperaban. El edificio añadido al hogar de los alpinistas tendrá un nuevo restaurante y más camas. Además de ser el más alto de los refugios de Yugoslavia también será la mayor inversión que hicieran los alpinistas eslovenos en estos últimos años. Sin embargo fue necesaria pues la cima del Triglav es visitada año tras año cada vez más por un número mayor de alpinistas del país y el extranjeros.

Nuevas iglesias en Eslovenia

En Eslovenia después de la guerra y especialmente en estos últimos años somos testigos de la construcción intensiva de nuevos edificios religiosos, su reconstrucción, renovación, edificación de aulas para dar clases de religión como así también la construcción de nuevos edificios parroquiales y la renovación de viejas parroquias. Entre los edificios religiosos actuales ocupa el primer lugar sin dudas la moderna iglesia de Nueva Gorica con su hogar parroquial. Los Eslovenos de Nueva Gorica tendrán así un edi-

ficio cultural moderno que brindará los oficios religiosos no sólo a la ciudad en sí, sino también a todo el resto de los alrededores.

Según planos proyectados por el ing. Bergant en el barrio de Moste (alrededores de Ljubljana) en el corriente año han renovado y hecho ciertas reformas edilicias a la nueva iglesia, la cual por su construcción es muy interesante pues recuerda el viejo arte etrusco. Está construida sin embargo sin ningún lujo innecesario. También podemos nombrar la moderna iglesia de Grosuplje, construida hace pocos años atrás y la no menos interesante y hermosa iglesia de Maribor en la zona industrial de Tezno.

El arquitecto Danilo Fürst es el autor de los planos del nuevo edificio religioso de la localidad minera Kisovec (Zagorje). El mismo ya está en construcción. En Kidričevo, lugar conocido por la producción de aluminio han comenzado también hace poco con la edificación de una nueva iglesia.

Estas son algunas de las más importantes iglesias, mientras que se efectúan obras de restauración en los interiores y exteriores de muchos edificios religiosos de Eslovenia. Los trabajos de restauración y conservación están dirigidos por el Instituto Nacional de Historia y defensa de monumentos. Así podemos mencionar por ejemplo la renovación y restauración de la Catedral de Maribor, la cual cumple 750 años de existencia. En tal oportunidad hace meses atrás se presentó ante el público y creyentes la música de Bach ejecutada en un moderno y magnífico órgano importado de Alemania.

Al mismo tiempo podemos decir que muchas iglesias han recibido modernos aparatos acústicos, entre otros campanilla eléctrica, etc. También notamos en Eslovenia la renovación de edificios religiosos de otras comunidades. Por ejemplo en Ljubljana el nuevo edificio de los cristianos adventistas. A partir del año pasado también en Ljubljana tienen nuevos lugares los creyentes islámicos. Los evangelistas en cambio están renovando su iglesia de Pomurje donde tienen un gran número de creyentes.

Al final podemos deducir que después de la segunda guerra mundial, se construyeron en Eslovenia muchas más iglesias de otras religiones, como en toda la época comprendida entre la primera y segunda guerra. Esto nuevamente demuestra las buenas relaciones que existen entre las comunidades religiosas y el estado. Al mismo tiempo es el reflejo del medio de vida que existe en nuestro pueblo.

(C. Šter)

ongresni trg)

Sorica

Dolina Sopote

Poprtnik in ptičice

Poprtnik je ime za božični kruh, eno od imen, ki jih ta ima v različnih krajih Slovenije. Tako so mu na primer rekli v Dobrovi pri Ljubljani, pa v Šmartnem ob Paki, v Grosuplju, v Žužemberku, v Beli krajini, pa v Rožu in zagotovo še kje. V Ziljski dolini mu pravijo mižnjek in mižnjak, v Halozah pa pomižejek, v Saleški dolini namnek, v Dobrni pri Celju je bil to postavjek, v Vitanju pa stojek...

Med najstarejšimi znamenji božičnega praznika je vsekakor peka kruha. Božični kruh je bil svojčas na mizi takorekoč za vse tri božiče – na božični večer, na staro leto in na večer pred tremi kralji, kot omenja Vinko Möderndorfer, ki se je s slovenskimi običaji, verovanji in uverami veliko ukvarjal in jih tudi natančno popisal.

V Beli Krajini so temu kruhu rekli tudi božičnik, na Koroškem pa kar božič. Zanimivo ime se ga je prijelo v Grahovem – župnik, medtem ko so mu v Zrečah pri Konjicah rekli – prten kruh, v Nimneh pri Rogaški Slatini pa pogača; istrski Slovenci so ga imenovali didnjak...

Kruh ni bil povsod enako spečen, v glavnem pa lahko govorimo o treh vrstah: pšeničnem, rženem in ajdovem božičnem kruhu. Poleg tega, da božični kruh ni bil sam na mizi, je bilo sila pomembno tudi to, kako je bil položen na mizo. Svojevrstna je bila »koroška kopa«. V Podjuni so zložili tri hlebce kruha drug na drugega in pokrili vse z belim prtom. Kopo so svoje dni obložili še s starimi podobicami. Zraven kope so položili na en vogal mize smodnik, na drugi posodo z blagoslovljeno vodo in vejico, na tretjega žegnan les, vrbove mačice oziroma cvetne butare, na četrtega pa skledico z žitnim zrnjem vseh vrst. Nekateri so polagali na mizo različno poljsko orodje, celo drvo-oralo se je kje znašlo na mizi.

Ponekod so postavljali hlebce na vsak vogal, tako na primer v Beli Krajini. V Halozah so spekli vselej pomižjeke, ki so bili največkrat v sredini napolnjeni s posušenimi hruškami in jabolčnimi krhlji, na vrh tretjega pomižjeka pa je gospodinja naredila še majhen kolaček. V Orehovcu pri Ko-

stanjevcu so položili na mizo okrog treh božičnih hlebcev še lešnike, orehe, jabolka. V Rogaški Slatini so postavili na mizo tri vrste kruha – belega, črnega in potico (pogačo), zraven pa še soli, prediva, peščico fižola in rožni venec.

Kuc kruh

V okolici Žužemberka so bile gospodinje pred božičem še posebno pridne. Naredile so božičen kruh, zraven pa še tičke, za vsakega družinskega člana po eno. Nekatere gospodinje pa so mislile tudi na tepežkarje in tudi zanje spekle tičke. Ponekod v Suhi krajini pravijo tičicam tudi civke. V Dražgošah, v Škofji Loki in Stari Loki je dalo dekle fantu ob božiču mali kruhek. O teh slišimo še dandanes oziroma jih je moč celo tu in tam kupiti. In ker smo pri malem kruhku, še to, da

je imel ta ob božiču podobo zvezde, ob novem letu obliko srca, ob treh kraljih pa je bil tak kot krajček.

Lahko bi še naštevali in naštevali, saj je bilo različic v peki kruha, pripravi, okrasitvi, postavitvi kar precej. Pa le omenimo še eno vrsto kruha, ki so ga pekli ob božiču: krhljak ali »kuc kruh« kot so ga imenovali na vzho-dnem Štajerskem. Nadevan je bil s suhim sadjem, hruškami, včasih tudi z orehi. V prejšnjem stoletju je bil kruh te vrste pečen oziroma nadevan z zelišči, ki so jim ljudje pripisovali čarobno moč.

Da so ljudje v marsikaj verjeli in to povezovali tudi z nekaterimi šegami ob božiču, je izpričano in zapisano. Eno teh verovanj se je nanašalo na božični kruh. Slovenski kmet je namreč verjel, da bo nesrečen vse leto, če ne bo imel na božični mizi tudi božičnega kruha. Verjel pa je tudi, da mora, če hoče, da bo v hiši vse leto

so se jih lotevala samska dekleta, da bi izvedela, ali bo kaj s poroko ali nič, so bila: prinašanje drv v pare, vlivanje svinca, voska, pa tudi jajc, gledanje v vodo, zrcalo...

V Metliko so dekleta hodila po drva. Moral je biti že mrak, da niso videla, koliko jih nalože v naročje. In ko so drva stresla v kuhinji na tla, so jih hitela preštovat – če jih je bilo v pare, so lahko upala na poroko. Tudi iz vlitega svinca se je dalo napovedati poroko. Še več, nekatere so znale razbrati celo, kakšnega stanu bo mož. V Mali Pristavi na Notranjskem so vlivali jajca v kozarec vode, in to na sveti večer, predno je družina odšla k polnočnicam. Zjutraj so si ogledali nastale podobe in iz njih prerokovali.

Če so vse te poskuse opravljale mlade kmetice pred kakšnimi petdesetimi leti in celo manj, pa sega iskanje ženinovega obraza v vodi bolj daleč v preteklost. Valvasor je poročal o nekem takšnem primeru, ki pa se je slabo končal. Dve dekleti sta prišli k potoku. Mlad hlapec pa, ki se je skril med veje, da bi dekletu uzrlo v vodi njegov obraz, je prav tedaj padel z veje. Dekleti sta mislili, da je živ hudič pred njima in sta jo pošteno ucvrli.

V lendavski občini je moralo deklet, če je hotelo izvedeti, kdo bo njen mož, med polnočnico trikrat gola okoli hiše. In ko je pogledala pri tem skozi srednje okno, je v kamri zagledala svojega ženina. V Trebiji pa je šlo dekletu na sveti večer pometat skedenj. Trikrat ga je pometla in vsakič odnesla smeti. In če je, ko je nesla smeti, tretjič srečala mladega fanta, je vedela, da bo ta zagotovo njen mož. Če nikogar ni srečala, je bilo to slabo znamenje za poroko.

V Kobaridu je deklet lahko izvedelo za poroko kar ob svinjaku. Čudna reč, mar ne. Pa je verjela, da bo dobila moža še naslednje leto, če prašič enkrat zacvili, če dvakrat, da se omoži čez dve leti, trikrat čez tri in tako naprej. Če pa prašič ni zacvilil, ojoj... so bili obeti za poroko zelo slabi. Solza ob takšni napovedi zagotovo ni manjkalo.

Zanimiva je bila navada, ki so jo poznala dekleta v Prekmurju. Ta so naravnost tekmovala, katera se bo dotaknila duhovnikov obleke med polnočnico. Kajti tista, ki se je dotaknila, je lahko računala na poroko še ob pustu, druge pa ne.

Koledniki

V krog številnih šeg, ki sodijo v božični čas – ta se razteza od adventa do svečnice – lahko prištejemo tudi koledovanje. O njem je nekaj zapisal že Primož Trubar, pa tudi Janez Vajkard Valvasor. Slednji ga omenja na Kranjskem. Takole je zapisal: V dobi

od Miklavža do svečnice hodijo iz vsakega cerkvenega okrožja posebej okrog ljudje in pojo. Imenujemo jih kolednike. Med njimi so samski fantje, kakor tudi poročeni možje. Nekateri so oboroženi s sabljami, sekirami in s čakami, to je s posebnimi palicami z železnim kladivcem in z drugim orožjem. V nekaterih krajih pošljejo kolednike naokrog tako imenovani cekmeštri (nekdanji cerkveni ključarji), da bi kaj prikoledovali za sveče za njihovo cerkev. Na dan pred novim letom so šli koledniki skupno s cerkmeštri na gradove in v vasi s pesmijo na ustih. Na novega leta dan pa so šli z godci v farno cerkev in potem okrog oltarja k »ofru«. To so ponovili tudi na večer pred sv. Tremi kralji in na njihov praznik. Kar so »pripeli«, so prihranili vse do svečnice. Nekaj dni pred svečnico pa so kupili za nabrani denar vosek ter napravili iz njega tanke voščence, podobne običajnim voščnim svitkom. Iz teh so spletli po tri v dolgo tanko kito.

Valvasor je omenil tako imenovane kolednike-svečarje, ali voščencarje, kot se jim je reklo, ki so, kot zasledimo v enem izmed tolmačenj te šege, zamenjali oziroma izpodrinili stare pogsanske ljudske navade. Ti so koledovali za vosek. V gručah se jih je nabralo 6, 12, koledovali pa vsako leto. Po svojih stavnicah, ki sodijo h kolednikom-svečarjem so bili še posebno znani Komendski koledniki. Stavnica je bila narejena na posebnem stojalu. Sestavljena je bila iz treh delov – v spodnjem najširšem so bile nasajene najtežje sveče, v srednjem nekoliko lažje, v gornjem pa najtanjše in najlažje sveče. Vse to so fantje še okrasili z vencji, šopki in obvezno pritrtili na sam vrh stavnice najlepši šopek.

Marsikje pa koledovanje ni bilo namenjeno nakupovanju voska in izdelovanju sveč. Nasprotno, mladi so se kaj radi podali od hiše do hiše, peli božične pesmi in novoletne pesmi-kolednice, domačini pa so jim dajali v dar potice, klobase, denarja in še kaj. Na Štajerskem so jim dajali večinoma jajca. V Bohinjski Bistrici so hodili koledovat otroci od šestega do dvanajstega leta, in sicer v skupinah po štiri. Pred vsakimi vrati so zapeli. Nemara najbolj znani pa so postali koledniki na Goriškem in Kranjskem, »bovčani« imenovani. Hodili so po trije skupaj in godli. Eden od muzikantov je imel vselej kontrabas, saj so ljudje metali denar skozi resonančno odprtino le-tega. V Beli krajini so hodila naokrog dekleta. Žužemberška dekleta so potrkala ob božiču na vsaka vrata in voščila praznike. Darila pa so šla ob lepem voščilu kaj rada iz rok.

Darinka Kladnik

sreča, zažgati velik lesen štor. To navado so imeli kmetje v Istri, znana pa je tudi v Beli krajini, na Goriškem... Ponekod so lesen štor zamenjala dolga debla. O enem izmed takšnih dreves oziroma o velikem panju, ki ga je prinesel na babnik (božični večer) domov kmet in vrgel v ogenj, je pisal tudi že Janez Vajkard Valvasor. Omenil je, da so pri večerji domači dajali tlečemu panju od vsake jedi po košček ali žlico.

V Kanalu ob Soči so radi opazovali, kako čok gori in znali iz tega napovedovati. Če je mirno gorel, je obetal dobro letino, če je samo tlel, bo trda predla, če so plameni segali proti severu, bo suša, če proti jugu bo moča... V Beli krajini pa so pošem, ko so z burkeljci pobrskali po žarečem panju, šteli iskric. Kolikor je bilo iskric, toliko naj bi bilo jagenčkov ali piščet. V Prekmurju so zadelali na sveti večer čarovnicam pot v hlev. To so storili s čišlo, molekom na vratih ali pa postavili pred vrata brano. Ponekod pa je zadoščala že metla.

Babni večer

Čas božiča je bil nadvse svet. Bilo je prepovedano delati to in ono. Tako je na Koroškem veljalo, da te dni niti biriči niso smeli loviti mladeničev za cesarsko vojsko. V tem času tudi fantje niso smeli k dekletom v vas. V Idrijskih Brdih, na Verdu, v Borovnici je dobil tisti, ki se tega ni držal, šilo v zadnjo plat. V Škofji Loki so takšnemu privezali na zadnjico sajast pečni pokrov. Tudi v Ribnici so se znesli nadenj. Še huje pa so se sovaščani spravili na tistega, ki je na božični večer delal pozno v noč. Tega si na sveti post, kot so temu rekli v severovzhodni Sloveniji ali pa na babni večer, kot so rekli na Dolenjskem, ali pa babnjak oziroma babnik, kot so ga imenovali v Beli krajini, ni smel privoščiti nihče.

Ženska radovednost in vraževernost, ki je bilo svojčas dovolj in je še nekaj ostalo tudi dandanes, se je okrog božiča še posebej razbohotila. Med glavna »čarodejna« dejanja, ki

Nekaj posebnosti ameriških Slovencev

Ko smo se Slovenci ob koncu 19. stoletja začeli v večjem številu naseljevati v Združenih državah Amerike, smo s seboj prinesli mnogo naših običajev in jih skušali uvesti v ameriško življenje. Do gotove meje se nam je to posrečilo, vendar pa smo imeli na tej poti nešteto zaprek, ki jih v stari »kantri« nismo poznali... Zato smo začeli posnemati druge ameriške priseljence iz Evrope in se polagoma amerikanizirali, deloma pa smo šli po svoji poti kot samorastniki. V tem pogledu Slovenci nismo bili med zadnjimi in smo sledili ostalim evropskim priseljencem, zlasti Čehom, ki so se naselili v Ameriki že pred nami. Zato bo imel zgodovinar ameriških Slovencev dovolj gradiva za pisanje o naših posebnostih. Črpal jih bo lahko iz knjig naših ameriško-slovenskih pisateljev, kot so: Ivan Molek, Louis Adamič, Edi Gobec, Etbín Kristan, Ana Krasna, Vatro Grill, Ivan Zorman, Jože Zavertnik, Jurij Trunk, Frank Mlakar, Marie Prislend, Frank J. Kern in še več drugih, ki so doslej napisali po eno ali več knjig. Poleg teh so obogatili našo književnost še številni zapisničarji, izdajatelji naših revij in tipičnih ameriških koledarjev, publicisti in člankarji. Vsi zaslužijo priznanje, kajti večina je delala skoraj zastoj in v neugodnih okoliščinah.

Med najvažnejše posebnosti ameriških Slovencev sodijo nedvomno podporne organizacije, ki imajo še danes na tisoče članov, kljub temu da imajo skoraj vse tudi svojo zavarovalnico. Te organizacije so se rodile iz potreb in družabnosti, kajti v primeru bolezni in smrti rojaka je bilo treba pobirati prostovoljne prispevke za zdravljenje ali pokop, če prizadeti ni imel prihrankov. To nadležno delo pa je odpadlo, ko so bila ustanovljena podporna društva. Poleg tega so bila društva središče našega javnega, družabnega in kulturnega življenja. Vse te organizacije so izdajale ali še izdajajo svoja glasila v eni ali drugačni obliki, ki vanje pišejo sami člani. Po potrebi imajo društva tudi glavna zborovanja ali konvencije, skratka, društva so stebel našega javnega življenja.

Imena so društvom dajali po prepričanju večine članov. Če so bili člani naprednega mišljenja, se je društvo imenovalo po kakšnem buditelju narodnega življenja, kot npr. Karl Marx, Jože Zavertnik ipd. Katoliška društva so se imenovala po raznih svetnikih. Liberalci in svobodnjaki so si izbirali imena kot npr. Slavija, Lipa in slično. Na račun so prišla tudi razna angleška imena, kot npr. Cleveland, Comrades, Young Americans itd. Danes so opustili tudi to in društva imenujejo samo še s številko.

Druga naša posebnost so bila stanovanja za samske delavce, ki so prihajali v Ameriko z vseh krajev. To je bil velik problem, če pomislimo, da je bila dežela šele v razvoju in brez tehničnih pripomočkov. Izčrпки iz življenja teh stanovalcev so bili že več ali manj popisani, vendar ne bo škodilo, če jih še malo dopolnimo. Vrnimo se v leto 1906 v predel, ki se je tedaj imenoval Coolinwood. Moja teta A. P., ki že davno počiva na pokopališču v Rodici pri Domžalah, je imela na stanovanju kakih deset fantov. Ko sem jaz prišel tja, sem spal kar na tleh, brez mehke žimnice. Poleg te sobe je bila jedilnica, kjer so štirje fantje vsak večer kartali, igrali »kenik rufen« in kričali kot jesharji. Gospodar je bil tega že vaje kot berač mraza, zato je spal kot dete v zibelki, meni pa je to šlo grozno na živce. Kartači so se umirili šele okrog polnoči. Zjutraj ob šestih pa tekanje semintja po škripajočih stopnicah, v kuhinji pa ropotanje s posodami, v katere je gospodinja vlagala sendviče in čaj za delavce. Joj, to je bil direndaj. Pomirilo se je šele ob sedmih. Ostali smo samo še »staparji« in kak bolnik.

»No,« sem si mislil, zdaj bom pa še malo zadremuckal, potem bomo pa že videli, kako bo. Ampak računal sem brez krčmarja. Gospodinja je odprla vrata v nadstropje in zavpila: »Alo, vstanite in takoj stapat (kar je pomenilo iskati delo).« Potem je pokukala v mojo sobo in rekla: »Tudi ti vstani. Mar misliš, da boš v Ameriki ležal.«

Zvečer se je ponovil prizor prejšnjega večera. Mene kot najmlajšega

so stanovalci izbrali, da sem jim nosil pivo iz bližnje gostilne. Po večerji pa spet »kenik rufen«. Nekateri pa so tudi pisali pisma svojim domačim. Sprememba je bila le ob sobotah, ko so šli samski fantje po gostilnah, kjer so plesali z dekleti in se včasih celo stepli. To žalostno poglavje pa je zdaj čisto odpadlo.

Naslednji dan so imeli vsi »mačka«. Seveda pa je imela tedaj tudi gospodinja dodatno delo z zdravljenjem mačka. Odprla je vrata v nadstropje in zavpila: »Alo, vstanite, vsi v cerkev!« Le počasi so se skobacali iz postelj in se oblekli. Po zajtrku so res odšli, toda le nekaj jih je šlo v cerkev, drugi pa v gostilno.

Značilna posebnost svoje vrste so bili potujoči trgovci z zlatino. Hudo mušneži so jim rekli »plaharji«. Bili so stalno na poti, iz ene naselbine v drugo. Natančno so vedeli, kdaj bodo delavci dobili plačo, pa naj so bili to premogarji v Pennsylvaniji ali delavci v drugih industrijskih naselbinah. Ker so bili skromni, so prenočevali kar pri svojih rojakih, ki so jih nato seznanili s svojimi prijatelji in znanci. Prodajali so vse, kar spada v zlatarsko obrt, od prstanov do zlatih ur. Koliko zlata so vsebovali ti predmeti, je bila seveda prodajalčeva tajnost. Če so bili spretni v prepričevanju, so napravili kar dobro kupčijo in marsikdo je kupil ter poslal uhanе, broške in prstane celo svojim dragim v domovino. Pri tem je padla marsikatera opazka na račun kupca.

Med najvidnejše zlatarje sta spadala Anton J. Terbovec in Matija Pogorelec. Terbovec je bil poleg tega, da je bil spreten trgovec, tudi nadarjen humorist, ki je marsikaterega spravil v dobro voljo. Pozneje se je za stalno naselil v Clevelandu in postal urednik glasila ABZ Nova doba. V njegovem uredništvu je večkrat predaval pokojni ameriško-slovenski pisatelj Louis Adamič.

Drugi znani zlatar je bil Pogorelec, ki je imel svoj delokrog v zahodnih državah. On se je zanimal tudi za naše stare, zgodovinske predmete, od katerih jih je mnogo v minnesotskem mu-

zeju v Duluthu. Precej jih je poslal tudi slovenskemu muzeju v Clevelandu. Nekateri važni predmeti segajo nazaj v misijonske čase okoli leta 1860.

Poleg teh dveh je bilo še več drugih znanih zlatarjev, npr. John Popetnik, Frank Stonich idr. Nekateri so delali za slovenske zlatarske trgovce kot Wm. Sitter, J. Marinšek, in F. Cerne, drugi pa samostojno. Danes ni o tem ne duha ne sluha in mali trgovci so se morali umakniti velikim. Sicer pa so špekulantje to žlahtno kovino pretirali

do tako visoke cene, da o zlatu in srebru že niti misliti ne smemo več.

Posebnost lahko imenujemo tudi piknike, ki jih prirejajo naša društva, in kamor pride tudi po več sto ljudi, ki tam pijejo, plešejo in se zabavajo. Namen teh piknikov je v prvi vrsti zapolniti društveno blagajno za razne potrebe.

Precej razlik je bilo tudi med našimi časopisi, zlasti glede načina urejevanja. Medtem ko imajo v Jugoslaviji samostojne humoristične liste, priobčujejo ameriški slovenski listi humori-

stične kolone med ostalim gradivom. Tako je izhajala humoristična kolona v Prosveti »Stric Matic« nad trideset let v splošno zadovoljstvo naročnikov. Pri dnevniku Glas naroda je bil Peter Zgaga, pri Enakopravnosti je modroval Škrat, pri Proletarcu Gajžla itd. Naših posebnosti, ki jih je rodil čas in potrebe, je še mnogo, le poiskati jih je treba.

Frank Česen, Cleveland

Bajka o nastanku Ribnice na Dolenjskem

Brez dvoma je Ribnica na Dolenjskem eden najstarejših trgov v Sloveniji. Žal pa nam je o preteklosti kraja ter bližnje okolice v zgodovinskih virih vse premalo znanega. Že sam ribniški grad ima za seboj vsaj tisočletno zgodovino in je bil v posesti različnih plemičev. Kot lastnik je znan med drugimi tudi Friderik Celjski. Tako je bila Veronika Deseniška v XV. stoletju ribniška gospodarica, ki ji je Friderik kasneje sezidal celo grad Fridrikštajn pri Kočevju.

Dokazano pa je tudi, da so že Rimljani imeli skozi Ribniško dolino, oziroma v gričevju ob njej, svojo cesto. Še je vidna starodavna trasa nad sv. Rokom pri Velikih Laščah, pa tudi rimska cesta, ki je vodila skozi gozd iz Ribniške doline proti Ložinam na Kočevskem. Najstarejše zgodovinske vire o pokristjanjevanju poganškega prebivalstva imamo na tem področju izpričane že v VIII. stoletju.

V ribniškem grbu je res upodobljena riba. Vendar pa je grb lahko nastal šele kasneje, ko je Ribnica že dobila svoje ime. Nekateri zgodovinarji pa celo trde, da je v Ribnici obstajala katoliška cerkev že v IX. stoletju, torej za časa delovanja bratov Cirila in Metoda.

Na hribu Jasnica pri Dolenji vasi pa so še vidni ostanki predzgodovinskega gradišča, kar dokazuje, da je morala biti Ribniška dolina naseljena že v najstarejših obdobjih.

Pravljica o zlati ribici

Krajevno ime Ribnice je vsekakor čudno in nerazumljivo. Da bi skromni potok Ribnica imel toliko rib, da bi po njih nasešlo ime, se zdi zelo dvoumno. Pa vendar ima trški grb upodobljeno ribo, kar nam da slutiti, da je Ribnica vendarle dobila ime po ribah.

Profesor slovenščine na ribniški osnovni šoli Janez Debeljak, ki se že več let ukvarja z zbiranjem ljudskega pripovednega bogastva, pa je med tamkajšnjim življenjem odkril staro bajko o nastanku Ribnice ter jo objavil v posebnem šolskem zborniku »Kulturno-zgodovinski utrinki iz Ribniške doline« z letnico 1966.

Ker je bajka zanimiva, jo v nespremenjeni obliki objavljamo na tem mestu v celoti:

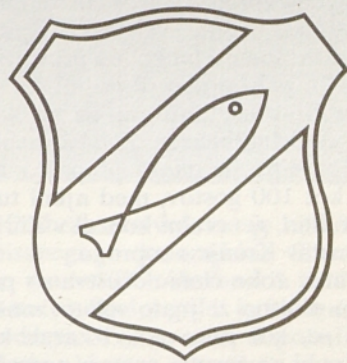
»Kjer stoji danes Ribnica, je bilo nekoč ogromno jezero. V njem je bilo veliko rib – velikih in malih. Med njimi je živela tudi zlata ribica. Bila je krasotica.

V Veliki gori pa je takrat živel velikan, ki je bil močan in orjaški. Podnevi je spal, ponoči pa je hodil lovit ribe na jezero. Zlata ribica mu je pri lovu pomagala s tem, da je svetila.

Ker v Suhi krajini ni bilo vode, so hodili k jezeru ponjo. Nekoč, ko so jo prišli zajemat, so z njo zajeli tudi zlato ribico. Vrgli so jo med kamenje, kjer je okamenela. Velikan se je zbudil iz spanja in je šel kot ponavadi lovit. Ko je lovil, mu zlata ribica ni prišla svetit. Iskal jo je, a je ni našel. Tedaj se je strašno razjezil. Lomil je stene in jih metal v jezero. Vse je izruval, kar mu je prišlo pod roke: drevesa in grmovje. V jezeru so nastale velike rupe, kamor je odtekla voda.

Jezero je tako izginilo, na dnu pa je ostalo ogromno rib. Iz vseh krajev so ljudje hodili ponje z vozovi, zato je ta kraj dobil ime – Ribnica. V spomin na ta dogodek ima Ribnica še danes v svojem grbu ribo.«

Ribniški grb – nastal je lahko šele pozneje, ko je Ribnica že dobila svoje ime

Kakšna je resnica?

V pripovedki je gotovo več resnice kot bi si mislili. Ni izključeno, da ne bi bila kdaj Ribniška dolina v davni preteklosti zalita z vodo. Težko pa, da bi ime Ribnica obstajalo že od tistih davnih časov.

Potok Ribnica je kraška ponikalnica, ki ob močnejših poplavih izginja v požiralnih jamah v Rupah pri Dolenji vasi, prav blizu starodavne kapelice sv. Marjete, kjer naj bi njega dni po ustnem izročilu bival hudo ben zmaj. Ni torej izključeno, da ob večjih povodnjah v teh požiralnikih ostaja precej rib, ki jih ponori niso pogoltnili. Saj se nekaj podobnega dogaja tudi na Cerkniškem jezeru. Res je tudi, da je tam svet silno razbrzdano, kot da bi ga res razdejale skale, ki jih je metal velikan z višin Velike gore.

Pa bi kljub temu lahko dvomili, da je Ribnica dobila ime po ribah. Etimološko je namreč dokazano, da je še posebno v notranjskih in primorskih narečjih glas »h« na začetku besede, ki čestokrat preide v goltni »g«, onemel. Zato bi lahko upravičeno krajevno ime Ribnica izvajali iz besede »hribnica«, kar je dalo po onemitvi začetnega »h« današnjo »ribnico«. Svet okoli Ribnice je namreč res hribovit, saj se občutno dvigne še posebno v Veliki in Mali gori, pa tudi Travnji gori in Jasnici.

Za dolenjska narečja onemitev začetnega »h« oziroma »g« ni značilna. Pač pa je to značilno za notranjska narečja iz Cerknice z okoliškimi kraji sploh ni kaj dosti oddaljena.

Rado Radešček

ŠVICA

Štiridesetletniki

Pod geslom »Šele štirideset nam je!« so se 19. junija v Ratskellerju v Thayngenu zbrali: Ivan Vicman, Drago Strnad, Tone Vrbnjak, Damir Stančič in Stane Planko, da proslavijo vsak svoj rojstni dan. Povabili so vse Sočane in druge goste, saj so vsi člani SD Soča Schaffhausen. Zabava je bila zaprtega tipa in nanjo je prišlo nič manj kot 100 gostov, med njimi tudi njihov član, generalni konzul v Zürichu, Gustav Kranjc s soprogo.

Spretno roke članic društva so pripravile okusno zeljnato solato, moški pa so se, kot ponavadi, izkazali kot dobri peki na žaru in gostom ponudili piščance. Vse to so nudili zastonj, le pijačo si je plačal gost sam. Za dobro voljo je poskrbel stari znanec Oto Čerček s svojimi šalami in domiselnimi družabnimi igrkami. Društvo je vsem slavlencem izročilo majhna darila. Od osmih zvečer pa do štirih zjutraj pa je vse zabaval še Thurland trio, ki je skoraj ves večer igral kar po naročilu.

Ko so odhajali zjutraj vsak na svoj dom, so si bili vsi složni: »Drugo leto, pa presneto, bodo mlajši nas pozvali!«
dr. Barbara Turk-Smrekar

Na družabnem večeru štiridesetletnikov v Thayngenu v Švici

ZDA

Četrto srečanje SNPJ in HBZ

Člani organizacij ameriških Slovencev in Hrvatov, Slovenske narodne

podporne jednote in Hrvatske bratske zajednice so v začetku junija že četrto pripravili skupno kulturno-zabavno srečanje v rekreacijskem centru SNPJ v Enon Valleyu.

Slabo vreme ni preprečilo številnim izseljencem iz severno-zahodne Pennsilvanije, Ohia in drugih krajev, da ne bi prišli v Enon Valley in skupaj s kulturnimi skupinami poskrbeli za veselo razpoloženje ter izrazili medsebojno povezanost dveh bratskih organizacij in navezanost na staro domovino.

»Kakor postaja dobro vino s starostjo še boljše, tako postaja pestrejša in zanimivejša naša vsakoletna skupna prireditve«, je ob tem srečanju slovenskih in hrvaških izseljencev zapisal »Zajedničar«, glasilo Hrvatske bratske zajednice.

Osrednja prireditve trodnevnega srečanja rojakov je bila v nedeljo 6. junija v veliki dvorani SNPJ. V kulturnem programu so sodelovale glasbene in folklorne skupine iz severno-zahodne Pennsilvanije in Clevelanda, ki jih sestavljajo v glavnem najmlajše generacije naših rojakov. Mladi harmonikarji, tamburaši in pevci so s svojim izvajanjem poželi mnoge aplavze in ponovno potrdili, da je pesem, čeprav prirejena ali pa celo zrasla na ameriških tleh, najtesneje povezana s kulturno tradicijo matičnega naroda.

Zbrane sta na osrednji prireditvi pozdravila predsednik Hrvatske bratske zajednice Bernard Luketić in predsednik SNPJ Peter Elish. Predsednika sta poudarila, da bo napočil dan, ko bosta obe največji organizaciji naših izseljencev v ZDA skupno z drugimi združenji naših rojakov ustanovili skupno bratsko organizacijo izseljencev, pripadnikov vseh jugoslovanskih narodov, ki jim je Amerika postala nova domovina.

Predsednik SNPJ Peter Elish pozdravlja obiskovalce na osrednji prireditvi dnevov HBZ-SNPJ.

HBZ, ki ima 90 tisoč članov, in SNPJ s 55 tisoč člani, sta v bistvu zavarovalniški družbi, vendar imata tudi bogato tradicijo bratskega povezovanja in vzajemne pomoči, po-

membno mesto pa zavzema negovanje običajev in kulture stare domovine.

Prireditve v Enon Valleyu sta se udeležila tudi generalna konzula naše države v Clevelandu in Pittsburgu Zofka Klemen Krek in Rudolf Mažuran.

Tudi najmlajši potomci slovenskih izseljencev so dokazali, da slovenska pesem ne bo zamrla.

Generalni konzul Mažuran je ob tej priložnosti izročil številnim slovenskim in hrvaškim izseljencem plakete, priznanja in zahvale Matice izseljencev Hrvatske ob 30-letnici njenega delovanja, za zasluge pri negovanju kulturnih tradicij in vezi s staro domovino.

Tadej Labernik

Umrl je Jernej Hribar

V juliju je v Clevelandu, Ohio, umrl v 101. letu življenja Bartolomew J. Hribar, ena izmed izvirnih osebnosti clevelandske slovenske skupnosti. Za seboj je imel izredno pisano življenjsko pot, saj je že v starosti 14 let odšel od doma, se pridružil trgovski mornarici, sodeloval kot mornar v burski vojni v Južni Afriki, se nato vrnil domov, vendar je tam vzdržal le kratek čas. Tokrat se je odpravil v Združene države Amerike, vendar pa je imela ladja na poti brodolom. Rešil se je, izgubljena pa je bila vsa njegova prtljaga skupaj z naslovi ameriških sorodnikov. Sorodnike je našel šele leto dni pozneje, ko si je v New Yorku prislužil nekaj denarja za nadaljevanje poti. Leta 1905 je po priporočilu nekaterih znancev postal poklicni boksar. V svoji karieri, ki je trajala do leta 1911, je imel okrog 70 dvobojev; boksal je pod imenom Mike Murphy. Pozneje se je poskušal tudi v rokoborbi, kjer je nastopal z imenom John Henry. Pozneje, ko se je oženil, se je ustalil v Clevelandu, kjer je več kot petdeset let vodil samostojno trgovino z nepremičninami (Real Estate).

Za njim žaluje žena Alice, sinovi Albert, Paul in Laurence ter hčeri Alice Dorothy in Margareth, 28 vnukov in 22 pravnukov.

Umrli je Matt Cukale

V Kaliforniji je 17. marca 1982 umrl Matt Cukale, dolgoletni zvesti naročnik in bralec Rodne grude. Dočkal je lepo starost 93 let. Doma je bil iz Vrhnike. Z ženo Mici sta v januarju letos praznovala 56-letnico poroke. Vzgojila sta eno hčerko, ena pa jima je umrla, ko je bila stara 12 let. Dalj časa so živeli v Ciceru blizu Chicaga, pred 33 leti pa so se preselili v Kalifornijo. Zadnjih deset let so živeli v Laguna Miguel.

Matt je bil izredno dober mož in oče, veliko pa je imel tudi prijateljev. Zapustil je ženo Mici, hčerko Jean z možem Arnoldom in dva vnuka ter dve vnukinji. Vsi ga pogrešamo.

Mary Matjazich

Draslerjeve zgodovinske raziskave

V ameriški zvezni državi Kolorado so se začeli Slovenci naseljevati že pred več kot sto leti, takrat ko je zlata mrzlica v koloradske gore začela privabljati številne pustolovce in seveda tudi resne rudarje, ki so tam zaslužili hiter zaslužek. Raziskovalci so odkrili slovenske priimke celo v arhivih, ki pripovedujejo o spektakularnem odkritju zlata v letu 1849 v Koloradu. Vendar pa kmalu to niso bili zgolj posamezniki, ssem so začele prihajati cele skupine priseljencev, ki so se želele umakniti številnim gospodarskim in socialnim težavam, ki so takrat pestile že znana industrijska središča. Veliko od teh se jih je ponesrečilo v slabo opremljenih rudnikih, veliko jih je odšlo srečo iskat kam drugam, veliko pa se jih je v Koloradu tudi ustalilo. V letu 1925 so našli v Koloradu še 8500 Slovencev, vendar pa je bila ta številka iz leta v leto manjša. Koliko jih je ostalo do danes? K prvotnim priseljencem moramo prav gotovo prišteti vsaj še drugo generacijo, zato so vse številke lahko le približne. O živi prisotnosti našega rodu v tej državi pa nedvoumno pričajo številna društva slovenskih podpornih organizacij, ki imajo sedeže drugod – Slovenske narodne podporne jednote, Ameriške katoliške jednote (KSKJ), Ameriške bratske zveze, samo na področju te države pa deluje tudi samostojna podporna organizacija Zapadna slovenska zveza. Slovenska društva so najmočnejša v mestu Denver, kjer imajo tudi slovenski dom, v Pueblu, Leadvillu, Trinidadu, Walsenburgu, Colorado Springsu, Aspnu in drugod. Mimogrede naj omenimo, da je Aspen eno od največjih ameriških smučarskih središč, tu ima sedež tudi »United States Alpine Ski Team«, eden od direktorjev pa je tudi Bill Marolt, potomec

slovenskih priseljencev iz znane smučarske družine.

Zanimivi podatki, ki jih navajamo, so podrobno obravnavani v poskusu zgodovinskega prikaza priseljevanja naših ljudi v Kolorado, ki ga je pripravil Joe Drasler pod naslovom »Yugoslav People in Colorado« ter ga fotokopiral v dvanajstih izvodih. Joe Drasler je znah dopisnik slovenskega lista Prosveta, kjer pogosto objavlja prispevke iz zgodovine slovenskih priseljencev v ZDA. Pred nekaj tedni se je s skupino ameriških rojakov za nekaj dni mudil na oddihu v Portorožu, kjer smo se pogovarjali z njim o njegovem publicističnem delu.

Joe Drasler je bil rojen leta 1911 v Forest City, Pennsylvanija, staršem, ki so se v Ameriko priselili iz Borovnice pri Vrhniki, zato sam sebe smatra za Borovničana. Za seboj ima pisano življenjsko pot, saj je moral kot priseljenjski otrok premagati marsikatero težavo. Pred drugo svetovno vojno je med drugim delal dve leti v mestu Davenport v Iowi, od tam pa se je za nekaj časa preselil v Chicago, kjer je v letih 1937–1941 brezplačno sodeloval pri naprednem slovenskem tedniku »Proletarec«. Za tem je z ameriško vojsko odšel v Evropo, kjer je sodeloval pri uničenju ostankov nacističnih enot; enota, v kateri je sodeloval, je takrat prodrla vse do Gradca v Avstriji, kjer so zajeli še zadnje SS enote. Tudi po vojni je bilo težko za zaslužek, zato se je za štiri leta odpravil na Aljasko, kjer je bilo moč dobro zaslužiti, nekaj mesecev pa je delal tudi na Grenlandiji. Nato se je vrnil v svoj novi dom v Denverju, kjer je bil še nekaj let zaposlen kot strojnik, zdaj pa je že upokojen.

Ljubiteljsko raziskovalno delo, ki se ga je v zadnjih letih lotil Joe Drasler, predstavlja izredno dragoceno gradivo raziskovalcem slovenskega in sploh jugoslovanskega življa v Združenih državah Amerike. Poleg omenjene rokopiesne knjige ima zbrano še gradivo, ki prav tako predstavlja novo knjigo, s pregledom izredno popolnih podatkov o ponesrečenih rudarjih našega rodu v koloradskih rudnikih v zadnjih skoraj sto letih. Od kod Jou Draslerju veselje do tega dela?

»Vedno sem rad bral, šele zdaj, odkar sem upokojen, pa imam zato nekaj več časa. Doma imam vse letnike Majskega glasa, Ameriškega družinskega koledarja, Proletarca in seveda tudi številne druge časopise, revije in knjige, ki so jih izdajali ameriški Slovenci. Vse preberem, med delom pri Proletarcu pa sem tudi osebno spoznal veliko naših naprednih društvenih delavcev in publicistov.«

»Kako ste zbiral gradivo o naših ljudeh v Koloradu?«

»Prebral sem vse, kar je bilo doslej napisanega o koloradskih Slovencih tako v ameriških slovenskih listih kakor tudi v Rodni grudi in Slovenskem koledarju. Vse to sem dopolnil še s podatki, ki sem jih zbral v arhivih rudarskih družb v Koloradu. Tam je bilo pogosto težko razvozlati, kdo je Slovenec ali Jugoslovian, ker se je večina naših staršev priselila v Ameriko še iz Avstroogrske. Seveda pa so precej bogati tudi arhivi slovenskih društev v tej državi, saj nekatera društva neprekinjeno delujejo še iz zadnjih let prejšnjega stoletja.«

»Ali se mlajši ljudje dovolj vključujejo v vaša društva?«

»Žal ne,« je ob koncu pogovora dejal Joe Drasler. »Mladina je vse preveč zaverovana v svoj način življenja, ki ji ga kroji televizija in seveda tudi drugi načini zabave. Mladi pač živijo po svoje. V tem pogledu se ne moremo primerjati s Clevelandom, kjer je Slovencev veliko več in imajo tudi več možnosti za kulturno delovanje. Danes je po mojih ocenah v Koloradu še približno 1500 do 2000 Slovencev.«

Jože Prešeren

KANADA

Dostojno zastopanje Slovencev

V začetku avgusta letos je bil v Edmontonu ponovno tradicionalni festival številnih etničnih skupin, ki so se v zadnjih desetletjih naselile v tem delu Kanade. Nekatere skupine se predstavljajo drugim prebivalcem kraja s

kulturnimi dosežki, druge samo s svojimi kuharskimi spretnostmi in podobno. Med najuspešnejšimi udeleženci tega festivala je že nekaj let Kanadsko-slovensko društvo v Edmontonu, o katerem od časa do časa prejmemo kratka poročila.

Letos poleti nas je v uredništvu obiskala voditeljica kulturne sekcije pri tem društvu Olga Jocić, ki nam je

Slovenski dom v Edmontonu, Alberta, Kanada

pripovedovala o izrednih prizadevanjih edmontonskih rojakov, da bi čimdalj ohranili vsaj del kulturne dediščine, ki so jo prinesli od doma, hkrati pa to dediščino prenašali tudi na svoje potomce. Na delo z mladino pa so pri tem društvu še posebej ponosni, saj je tesno vključena v vse pestre društvene dejavnosti.

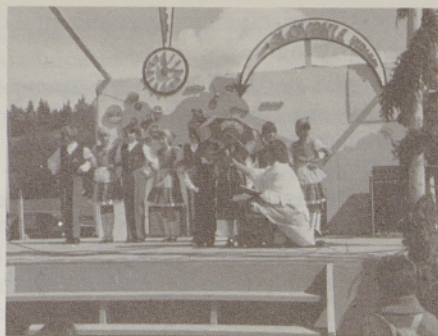
Pri Kanadsko-slovenskem društvu v Edmontonu trenutno deluje folklorna skupina, pri kateri sodelujejo tako odrasli kot tudi otroci, mešani pevski zbor, ki lahko nastopa kot moški, ženski ali mešani zbor, in dva ansambla,

Skupina najmlajših edmontonskih Slovencev pred nastopom na »Heritage Day«

ki igrata slovensko domačo zabavno glasbo. Globoka želja članov te skupine je, da bi se lahko predstavili tudi javnosti v domovini, zato načrtujejo, da bi odšli na tako turnejo v letu 1984.

Rojakinja Olga Jocićeva nam je tudi pripovedovala, da so poskusili tudi s sobotno slovensko šolo, vendar pa je bilo prijav premalo. Zato so pritegnili otroke na privlačnejši način v društvo

Slovenski oder na etnični prireditvi v Edmontonu

Kanadsko-slovensko kulturno društvo »Slovenski park« v Kitcheneru, Ontario, v zadnjem času razvija vse bolj živahno dejavnost, v katero se vključuje tudi veliko mlajših rojakov. Na sliki: folklorna skupina društva »Slovenski park« nastopa na letošnjem društvenem pikniku 4. julija.

– vključujejo jih v vse kulturne sekcije oziroma skupine, hkrati pa prirejajo tudi krajše igrice, ki jih uprizarjajo ob različnih priložnostih, hkrati s predstavljanjem drugih sekcij.

ARGENTINA

Uspešno delo »Edinosti«

Slovensko delavsko podporno društvo »Edinost« iz Cordobe je imelo redni letni občni zbor 21. marca 1982. Odbor je pripravil poročilo o delu v letu 1981, ki ga je članstvo sprejelo. V zadnjem času je prišlo do občutne spremembe v našem delu. Potekla je pismena pogodba z najemniki društvenih prostorov in odbor je sprejel nov načrt. Dvorano smo dokončali, zaprli, dogovorili pa smo se s profesorjem gimnazije Viktorjem Salvo za učenje plesov in folklorne. To je v glavnem le za mlade. Ko bi imeli učitelja,

bi radi poučevali tudi slovenščino. S to spremembo je društvo veliko pridobilo in nenehno napreduje. Dobili smo tudi veliko novih članov, večinoma Argentinec, saj je naša kolonija majhna, če jo primerjamo z Buenos Airesom ali Rosariom. Seveda pa je med mladimi največ otrok naših izseljencev. Prihod večjega števila mladih v društvo nam daje upanje, da bomo imeli dostojne naslednike, ki bodo nadaljevali naše delo.

Odbor društva je 25. maja 1982 organiziral kosilo (asado), na katerega je prišlo veliko število članov in drugih izseljencev iz mesta in okolice. Med gosti so bili tudi člani Federacije podpornih društev, v kateri je delegat tudi predsednik našega društva A. Govednik, prisotni pa so bili tudi predstavniki krajevnih oblasti.

Anton Govednik

Za uspešna bratska srečanja

V juniju je bila v Buenos Airesu redna skupščina komisije jugoslovanske naselbine za proslavo nacionalnega praznika (Comision de la colectividad Yugoslava pro festejos patrios), ki so ji prisostvovali predstavniki vrste jugoslovanskih izseljenskih društev – Jugoslovanskega doma iz Dock Suda, Slovensko-jugoslovanskega vzajemnega društva Triglav, Jugoslovanskega podpornega društva iz Boke in Jugoslovansko-argentinskega centra iz Berissa. Na tem zboru so bili izvoljeni tudi člani odbora, ki bo vodil komisijo v prihodnjih dveh letih. Za predsednika komisije je bil izvoljen Juan Oscar Zarich, podpredsednica je Ana Barich, tajnik Carlos Alberto Kunica, podtajnik Norma Tomich, blagajnik Jože Drašček, poblagajnik Antonio Osvaldo Turel, zapisnikar Ana Maria Cvitkovich, v odboru pa je še 26 drugih članov.

Vsi, ki smo prevzeli naloge v odboru, smo že začeli s pripravami za letošnjo proslavo dneva republike, 29. novembra. Vsi želimo, da bi delo teklo tako, kot so ga opravljali naši predhodniki.

Juan Oscar Zarich,
predsednik, in Carlos Alberto Kunica,
tajnik

Za resnično zgodovino slovenskih društev

V Rodni grudi, št. 8–9, se je pojavil članek pod gornjim naslovom, ki prav

gotovo ne bo prispeval k slogi naših izseljencev v Argentini. Ne vem, zakaj ste objavili ta članek. Najprej piše pisec v ednini »Pišem vam v imenu slovenskih rojakov...«, na koncu pa se je podpisal s »Skupina izseljencev iz Buenos Airesa«.

Pisec bi se po mojem mnenju brez strahu podpisal s polnim imenom, saj tudi upravni odbor Triglava ne more zameriti tovrstne opombe. Zanima pa me, kje si je vzel pravico, da piše »v imenu številnih slovenskih rojakov«, če ne navaja njihovih imen. Če je pisec član Triglava, bi vse skupaj lahko sprožil tudi v samem društvu in v eni od številnih njihovega rednega biltena »Noticiero«.

Brošure, ki jo je izdalo društvo Triglav, nisem videl. Vem pa, da je v zadnjih 54 letih izšlo v Buenos Airesu kar precej slovenskega tiska. Mislim, da je bil prvi »Delavski list«, ki je na drugi strani nosil tudi naslov »Radniške novine«, in je izhajal od leta 1928 pa vse do septembrske diktature 1931. leta. Urednik slovenskega dela je bil Franc Štoka, urednik hrvaškega pa sem bil jaz. Uredništvo tednika je bilo v prostorih »Ljudskega odra« v ulici Osorio in Garmendia, na Paternalu. Od vseh slovenskih društev je v letih 1928 do 1930 obstajal edino »Ljudski oder«.

Strinjam se s piscem članka, da predstavljajo temelje zdajšnjega društva Triglav vsa bivša slovenska društva v Buenos Airesu in hrvatsko društvo »Bratstvo« iz Villa Ingenieros in da jim je treba priznati zasluge, ponavljam pa, da bi bilo treba te stvari sprožiti v »Triglavu« in njegovem tisku, ne pa anonimno v Jugoslaviji.

Peter Kurtić, Zagreb

URUGVAJ

Jugoslovanska izseljenska naselbina v Urugvaju je od nedavnega bogatejša še za eno kulturno skupino, ki si je nadela ime »Naša domovina«. Vanjo so v večini včlanjeni mladi potomci jugoslovanskih priseljencev. Trenutno deluje in tudi že nastopa folklorna skupina (na sliki) in tamburaški orkester

FRANCIJA

Slovenska šola v Freyming-Merlebachu je tudi v prejšnjem šolskem letu kar pridno delovala. Šolo je vodila nova prizadevna učiteljica Nevenka Bura. Ob koncu šolskega leta je učencem šole pripravilo prijeten večer društvo Jadran v svojih novih prostorih. Na sliki: učenci slovenske šole v Freyming-Merlebachu v Franciji z učiteljico Nevenko Bura. Fotografijo nam je poslala učenka šole Lidija Sajovec

Netočno poročilo

V številki 8-9 Rodne grude sem bral med drugim tudi to, da sem ob mojem 85. rojstnem dnevu dobil še lepo priznanje – diplomu francoske komunistične partije za 50 let sodelovanja v njej. Na diplomu naj bi bil podpisan predsednik francoske republike François Mitterand.

Ta objava ne ustreza resnici. Če bi bil član komunistične partije, bi bil na diplomu podpisan Georges Marchais in ne Mitterand! Leta 1925 sem v rudniku Holmec, Prevalje, s pomočjo tovaršev res ustanovil socialistično grupo, ki je obstajala do zaprtja rudnika 1929. leta.

Justin Čebul, Lens

Opomba uredništva: Novico smo oblikovali na osnovi vašega pisma, ki pa je vsebovalo premalo podatkov. Tako je krivda za napako na obeh straneh. Za netočno poročilo se opravičujemo vam – in bralcem.

OBISKI

Deseti obisk

V avgustu se je oglasila v našem uredništvu tudi naša stara znanka, clevelandška Slovenka in dolgoletna naročnica Albina Mršnik, ki je bila letos že na svojem desetem obisku stare domovine. Letos je s seboj pripeljala tudi moža Janeza, ki sta že pred nekaj leti praznovala zlato poroko, in sina Johna z ženo Kathy ter hčerko Kathy, ki so prvič obiskali deželo prednikov. Prepričani smo, da so se v domovini svojih staršev dobro počutili.

Paul Sifler je orglal doma

Kot še skoraj vsa zadnja leta se je oglasil v prostorih Rodne grude v avgustu tudi Paul Sifler iz Hollywooda, Calif., v Združenih državah Amerike, ki velja za enega izmed najbolj znanih ameriških organistov in skladateljev orgelskih skladb. V Hollywoodu je ustanovil tudi glasbeno založbo, ki izdaja njegove skladbe in skladbe drugih ameriških avtorjev.

V času obiska stare domovine je imel Paul Sifler tudi samostojne orgelske koncerte v Kostanjevici pri Gorici, v ljubljanski stolnici, na Sveti gori pri Novi Gorici, v Žireh in v rojstnem Polhovem Gradcu. Na teh koncertih je prvič v Sloveniji izvajal tudi dve slovenski rapsodiji, ki jih je napisal po motivih slovenskih narodnih in domoljubnih pesmi.

Paul Sifler bo v kratkem, kot nam je mimogrede povedal, v Hollywoodu izdal novo, že četrto LP ploščo orgelskih skladb in – seveda – v lastni izvedbi.

Devet obiskov

Nameravala sem priti še enkrat na obisk v Slovenijo, kajti bila sem že devetkrat, zdaj pa nimam več sorodnikov. Edina sestra, ki je živela na BERICHEVEM, je lani umrla in tudi meni se leta nabirajo. Če bo zdravje, se morda odločim prihodnje leto, če bodo ugodne svetovne razmere. Naš sedanjí predsednik je hotel ukiniti vse dobre stvari, tudi socialno za ostarele je hotel znižati, pa so ljudje preveč protestirali. Nikoli pa mu ne zmanjka denarja za orožje. Podpira tudi vse nazadnjaške vlade na svetu in se ne briga veliko za domače razmere, predvsem za preprečevanje naraščajočega kriminala. Vse več je tudi brezposelnosti in bojim se, da bo nekoč tudi tukaj zavrelo.

Mary Matjazich, Los Angeles, Calif., ZDA

Midva sva še vedno tu doma

Ana in Anton sta letos poleti spet prišla domov na dopust. 34 let sta že na tujem, živita v Berlinu, v lastnem trosobnem stanovanju. Ona je že dve leti upokojena, njemu pa manjkajo še tri leta. Ko ne bo več obveznosti, bosta ostala tu lahko še dalj časa, tako da je njun dopust dolg le 5 tednov. Letos je z njima tudi 9-letni vnuk. Obiskala sta nas, vesela, da vidita nekdanje prijatelje, sosede in znance in hkrati otožna, ker se jima dopust izteka kot pesek med prsti.

Ana pripoveduje:

»Takoj po vojni nas je več deklet iz naše vasi prišlo delat v tovarno verig in vijakov. Težka in lepa leta so bila to. Delale smo v obratu vijakarna pri strojih za stiskanje vijakov. Delo ni bilo težko, le umazane roke smo imele in pa hrumenje strojev smo težko prenašale. Stanovale smo v samskem domu in zvečer, ko sem prišla iz popoldanske izmene domov, me je sostanovalka navadno še čakala. Do polnoči ali še čez sva dominali ali si šivali obleke. Včasih pa se je delala, kot da spi. V poltemi sem se pritipala do postelje, tam pa me je čakal nagačen možič – narobe prevrnjen stol ali v svitek zavita blazina ali odeja. Menda sva se včasih tako smejala, da sva prebudili še ostala dekleta iz sosednjih sob in hahljanju ni bilo ne konca ne kraja. Prenekaterikrat smo si priredile zabavo kar zunaj na hodniku, med vrvmi za obešanje perila in med stari mi omarami smo plesale po zvokih iz radia in se veselile... Eh, lepo je bilo! Skoraj vsako soboto sem sedla na vlak, pa domov. Vesela sem bila, če sem lahko pomagala očetu in materi ter mlajšima bratoma, ki sta ostala na kmetiji. Doma so mi dali sir, skuto in jajca in potem smo se z dekleti sladkale po ves teden. Ni se zgodilo, da bi se kateri mastila brada, če smo vedele, da druga strada.«

Potem se je poročila z Antonom, s kovačem, ki ga je spoznala v tovarni. Krščen matiček, kakšne mišice je imel! Vsi so mislili, da je boksar, takšen je bil! Stanovanja ni bilo in še tudi potem, ko se jima je rodil Andrej, sta se stiskala v majhni sobici. Ana se spominja:

»Andrejev košek sem morala postaviti na kavč in odmakniti mizo, če sem hotela zakuriti peč in če sem hotela polonec, sem morala od štedilnika plezati čez stole h kredenci. Na omarah so bili do stropa naloženi kovčki in škatle, prostora je bilo premalo. Kuhanja in pranja je bilo veliko več kot prej, ko sem bila sama, voda pa je bila samo zunaj na hodniku, v skupni umivalnici. Pozimi je večkrat zamrznila, a plenice sem morala oprati... Potem je tovarna začela graditi stanovanjski blok in z Antonom sva si že ogledovala pohištvo, za kuhinjsko kredenco, prevlečeno z modrim ultrapasom sva že celo plačala vnaprej, saj bi moral biti blok ravnokar vseljiv. Vseljiv je bil, a ne za naju. Ocenjevalna komisija je ocenila, da nama manjka 6 točk do pravice, da dobiva stanovanje.«

Anton je odšel na delo v Nemčijo in čez leto mu je sledila Ana z malim Andrejem. Ana pripoveduje:

»Mislila sva, da se nama bodo naenkrat odprla nebesa, pa sva morala dati prej ves pekel skozi. Če je bilo prej hudo, je bilo zdaj obupno. Jezika nisva znala, prav nič se nisva znašla. Stanovala sva v neki luknji blizu živilskega trga. Ropot naju je zbujal vsako jutro že ob štirih. Andreja sem vozila v vrtec, sama pa na drugi konec mesta v službo. Kolikokrat me je v bučnih in hrupnih vlemestnih ulicah obšlo domotožje po dehtečih travah, mirnih jelkah in borih, po blejanju ovac, po naši stari hiši, po očetovem siru, ali po veselju v samskem domu. Včasih sem šla po pločniku in zraven mene so se po cesti pretakala vozila, tramvaj je cvilil in zavore so hreščale, medmestni vlak je presunljivo žvižgal, ljudje so me suvali in prehitevali in v moji glavi je hrup naraščal do crescenda, mislila sem, da mi bodo zdaj popustili živci. Izložbe so se bleščale vame, stojnice in prodajalne na pločniku so rinile vame, avtomati za sladoled, kavo, časopise, utripajoče luči, semafori, svetlobne reklame, podvozi in podhodi. Bilo mi je mučno, šumelo mi je v ušesih in pred očmi se mi je vrtelo. Morala sem stopiti kam v kakšno stransko ulico, v kakšen prehod ali miren kotiček in se nasloniti na steno.

Zdelo se mi je, da me bo konec. Včasih sem se ustavila pod arkadami in gledala na jarek, kjer so plavale race. Ih tela sem in si prisegala, da to mučno življenje zdržim le še do konca leta, nato se vrneva nazaj domov. Pa je prešlo tudi to. Zdržala sem, ne samo tisto leto, ampak kar tri desetletja! Moja prva služba je bila v Kemija exportu, tam sem imela opravka s kemikalijami, esencami, aromami, kozmetičnimi sredstvi in kemikalijami za zaščito rastlin. Že po nekaj tednih so se mi na rokah vse do ramen pojavile po koži temno rdeče in vijoličaste lise. Zdravnik v tovarni mi je dejal, da to ni nič hudega, da se bom že privadila. Ker pa je bilo vedno huje in se mi je koža začela odpirati, sem si morala poiskati službo drugje. Dobila sem jo v AEG Telefunken, kjer je od vsega začetka delal Anton. Tu sem delala pri tekočem traku, pobirala sem magnetne ventile, jih s pinceto zlagala v škatle. Umetna svetloba in natančno delo mi je precej pokvarilo oči. Pa kaj hočemo, delati je treba, dosti izbire pač ni.«

V Berlinu sta se Ani in Antonu rodili še dve hčerki. S seboj imata njuni sliki. Ponosna sta na svoje otroke, vsi so že pri kruhu in s težavo sta jih izšolala. Andrej je grafični oblikovalec in vnuk, ki ga imata s seboj, je njegov sin. Tekoče in gladko govori slovensko in pripoveduje, da mu je tu zelo všeč. Posebno navdušen je nad ribolovom, ki mu ga je tu odkril dedek in je to zanj čisto nekaj novega. Starejša od hčera je medicinska sestra, poročena je in ima dve deklici. Premajhni sta še za tako dolgo pot, a ko malo zrasteta, ju privedeta tudi s sabo. Najmlajša hčerka Anita pa je ravno letos diplomirala in bo v jeseni začela poučevati matematiko na eni izmed berlinskih desetletk.

Anton molči in se smehlja, pusti, da govori žena. Na ženskah sloni svet, naj ga urejajo po svoje. Na koncu pa je le dodal:

»Zelo me veseli napredek v teh letih tu doma. Letos sem bil slučajno »odprtem tovarniškem dnevu« in z zanimanjem sem stopil v tovarno, ki mi je dajala kruh pred 35 leti in več.

Tovarno so zelo modernizirali in razširili, ne od zunaj ne od znotraj je ni več spoznati. Težkega dela skoraj ni več, tudi v kovačnici, kjer sem sam nekoč prelivaval znoj, je vse posodobljeno. Imajo nova dvigala, nova kladiva, nove stiskalke. Čisto sodobna tehnologija, ki se lahko kosa z najvišjim evropskim nivojem!«

Prostega časa je na stara leta vse manj. Ana ima vnuke, ki se jim razdaja, šivanje, ki jo je veselilo že od nekdanj, poleg tega v svojem stanovanju prireja vsak mesec tečaj kuhanja v sodelovanju s predstavniki tovarne kuhinjske posode AMC. In Anton? Niti malo ga ne skrbi, da bi mu bilo po

upokojitvi dolgčas. Za kratek čas ima dva kanarčka, gre k sinu ali zetu na partijo šaha, ali pa bo hodil z vnučicami na sprehod v park. Pa tudi v kuhinji je z ženo čisto enakopraven – njegove palačinke so celo boljše od njenih!

Ko odhajata, jima je hudo. Obiskala sta grobove staršev, pa tudi vse tiste kraje in prostorčke, kamor ju vežejo lepi mladostni spomini.

Ani valovi v očeh, ko pravi: »Vračava se k svojim otrokom, oni so tam doma in vnuki tudi. Najin dom pa je še vedno tu in ostal bo, dokler nama bo v prsih utripalo srce.«

I.K.

vezana na robota kot na ljudi na splošno.

»Verjetno kakšen kratek stik, a kdo lahko to popravi?« je dejal Boris.

»Pojdimo pogledat v knjigo, ki nam jo je oče kupil, baje lahko veliko stvari na robotu kar sami popravimo«, je predlagal Srečko.

Pustili so torej robota na umetnem vrtu in se vrnil v hišo. Velika stenska ura je kazala 11, kmalu bo čas kosila, so pomislili, kajti bili so prav lačni, po tistem neuspešnem zajtrku.

»No, pogledajmo malo po knjigi, a če je preveč komplicirano, bomo robota pustili zaenkrat na vrtu, mi pa bomo poskusili napraviti kosilo«, je rekla Marjana in brata sta se strinjala.

»Če robot nenadoma pade«, je pisalo navodilo, »in ga ni mogoče prebuditi, je treba odviti sprednji del in zamenjati rdečo in plavo ploščico, ki sta na njegovi levi strani.«

Stekli so v elektronsko spalnico robota, poiskali nove dele in se vrnil na vrt. Ojoj, robota ni bilo več! Zdaj so bili res prestrašeni; je zbežal? Ga je kdo ukradel? Je bil ali ni bil bolan?

Dolgo so iskali, a ničesar niso našli, le tam, kjer je še pred kratkim ležal Makarat, je bila na plastični travi velika temna senca, ki je niso znali razložiti.

Postalo jih je strah; kaj bodo brez robota? Kaj bosta rekla oče in mati, ko se vrneta? Kdo jih bo ponoči branil pred nevarnimi razbojniki, ki so večkrat poskušali vdreti v hišo, a jih je bil Makarat vedno zmel v prah? In konec koncev, kaj bodo jedli, ko še nikoli v življenju niso bili v kuhinji, da bi se kaj naučili. Seveda, v starih knjigah so včasih brali, da so pred mnogo mnogo leti vsi ljudje, stari ali mladi, znali pripraviti preproste stvari za podzob, a vse to je bila za njih le zgodovina!

Boris, ki je bil vedno zelo pameten, je prvi vstopil v kuhinjo in pričel raziskovati. Vse stvari so bile v aluminijastih škatlah, ki so bile označene s številkami, katere je robot razumel, drugi pa ne. Kako najti kruh, kako najti sir in podobno? Nemo goče!

»Boris«, ga je poklicala sestra, »se spomniš, mati nam je kupila posebne tablete, v slučaju da smo lačni, medtem ko gre Makarat nakupovat. Te tablete so kot posušena hrana, imamo jih dve škatli!«

»Oh, rešeni smo, vsaj kar se lakote tiče, kako bo drugače, pa ne vem!« je tiho dejal Srečko. »Pojdimo še enkrat pogledat po

vrtu, morda se je robot vrnil; ne, najprej pogledajmo v knjigo, če piše o tem, da najprej leži kot mrtev, potem pa lahko vstane in izgine!«

Vsedli so se torej k velikemu aparatu, postavili knjigo pod aparat in resen ženski glas se je zaslislal, in jim pričel brati navodila iz knjige. Poslušali so, grbančili čelo (včasih niso razumeli kakšne tehnične besede), a nenadoma so zakričali: »Ne, ne, saj to ni mogoče!« Kajti glas v elektronskem aparatu jim je pravkar prebral tole: »Nikoli, ponavljamo, nikoli, ne smemo pustiti omedlelega robota na vročem soncu, kajti vročina in zrak vplivata na njegove pokvarjene dele in povzročita, da se robot popolnoma stali. Na tleh ostane le temna senca, oziroma temna sled, ki nikoli ne izgine.«

Otroci so bili zelo pretreseni ob tej novici, a ni jim bilo dovoljeno, da se jočejo, samo dojenčki so se lahko jokali. V takih trenutkih so si otroci vedno želeli, da bi se zgodovina ponovila, da ne bi bilo več vse umetno, ampak da bi bilo vse bolj človeško. Tiste pravljice o mamicah in babicah, ki so znale kuhati čudovite dišeče stvari, tiste zgodbe o očetih, ki so prišli vsak večer domov in se pogovarjali ali igrali z otroci, pa o šolah, kjer so se otroci skupaj z ostalimi učili, se igrali, in peli, vse to je moralo biti res lepo... Zdaj pa, v letu 2120, ko so ostali sami, brez staršev in brez robota, z dvema škatlama tablet, kot edino hrano, so se otroci uprli.

Odkorakali so v njihovo elektronsko učilnico, se preko aparatov združili z okoli 150 otroki iz drugih krajev in jim povedali, kaj se dogaja pri njih doma. Dolgo v noč so elektronski stroji pošiljali razna vprašanja in odgovore, a končno so se vsi sporazumeli o eni stvari: trenutno stanje je treba razglasiti kot »javno nevarnost« in vse dežele morajo takoj objaviti oglas za očeta in mamo naših treh otrok, da se takoj vrneta domov in jim kupita novega robota, če že ne moreta sama skrbeti zanje!

Kar je bilo sklenjeno, je bilo izvršeno, že drugi dan se je mati pripeljala s satelitom, oče pa z modernim letalom, ki je pristalo prav pred hišo! Precej sta bila razburjena, si lahko mislite, ker so ju otroci tako nadlegovali, a vendar sta takoj kupila novega robota in se spet pripravila za odhod.

Ko je mati vstopila v njihovo sobo, se je zgrozila; vsi trije so ležali na tleh in se jokali, pred njimi pa so ležale pravljice s slikami, napisane tam nekje leta 1950! V materinem srcu je bilo še malo skrite toplot, zato se ni razjezila. Vsedla se je in jih pričela tolažiti.

»Veste, dragi moji, takrat pred leti, ko so bile te knjige napisane, so vsi otroci sanjarili o robotih, elektronskih igračah in učiteljih in tako naprej. Vsi otroci so bili siti domače hrane, in naveličali so se, ker so jih mame kar naprej božale in ljubkvale. In tako se je svet spremenil, na boljše, vsekakor, in vi imate ta lepši svet!«

Otroci so počasi vstali, si obrisali solze, se opravičili in odšli na umetni vrt. Niso razumeli, zakaj so nekoč otroci želeli to, kar oni imajo, ko pa so si oni sami želeli le to, kar so drugi otroci imeli pred 100 leti!

»Morda pa bomo nekoč razumeli«, je bilo vse, kar je Marjana rekla, in napotili so se nazaj v hišo, da se poslovijo od staršev.

Danijela Hliš Thirion

Junaki leta 2120

Črtica za stare in mlade

Bilo je sončno jutro, prvega junija, leta 2120. Otroci so bili sami doma, kajti njihova mati je bila na službenem potovanju v Afriki, njihov oče pa na neki mednarodni konferenci v Ženevi.

Edini družabnik v veliki hiši je bil robot Makarat. Pred odhodom v Švico mu je oče vložil nekaj novih programov, tako da sedaj ni le kuhal in pospravljaj, ampak je tudi nadzoroval otrokove naloge, jih po potrebi kľofutnil, če so bili razdivjani, in podobno. Lahko si mislite, da so bile njegove kľofute zelo trde, zato so bili otroci neverjetno pridni!

A vendar, prav na to lepo sončno jutro so se začele stvari komplicirati. Robot je pripravil čuden zajtrk: namesto, da bi jajca spekel ali skuhal, jih je najprej razbil v skledi, in jih potem vrgel v mrzlo vodo, posolil in popoprjal, in jim ponudil to »juho«. Počasi je odkorakal nazaj v kuhinjo in pričel pripravljati čaj, a ko se je vrnil s skodelicami, so se Marjana, Srečko in Boris malo jezno spogledali: »Se je njihovega robota zmešalo?« V čaj je namreč prilil olje in kis!

Zajtrk je ostal skoraj nedotaknjen in lačni otroci so se odpravili proti sobi »SO«, to je bila velika soba opremljena kot šolski razred, samo da so namesto učiteljice imeli televizijo in elektronske priprave.

Marjana je vključila svoj program; to jutro je študirala moderno matematiko. Prav težka stvar, za sedemletno deklico, a Marjanina glava je bila res pametna!

Osemletni Srečko je moral rešiti še težji problem: v sosednji hiši so se ljudje pretepali, nekaj oken je bilo že razbitih. Srečko mora torej s pomočjo elektronskih priprav najti sredstvo, s katerim bo na daljavo lahko vplival na možgane pobesnelih sosedov in jih torej pomiril!

Boris se je ravno vsedel pred svoj aparat, ko mu je pogled ušel skozi okno in skočil je na tla. Njegov brat in sestra sta bila tako zaposlena, da sploh nista opazila, da je Boris stekel na vrt, šele ko ju je začel klicati, sta stekla za njim.

Tam na plastični, roza pobarvani travi je ležal njihov robot. Boris ga je skušal »prebuditi«, a Makaratove oči so ostale zaprte. Otroci so se spogledali: »Ali je bolan?«, je vprašala Marjana, ki je bila prav tako na-

Ob dnevu republike – obletnici ustanovitve nove Jugoslavije

Karel Grabeljšek

Partizanski obrazi

Karel Grabeljšek velja v vrstah sodobnih slovenskih pisateljev za avtorja, ki snov za svoja dela zajema skoraj izključno iz narodnoosvobodilnega boja, ki se ga je kot že dozorela osebnost udeležil tudi sam. Številne njegove novele in romani so bili deležni v glavnem ugodnih ocen, njegova pisateljska prizadevanja pa so bila odlikovana tudi z najvišjimi priznanji. V zadnjih letih Karel Grabeljšek precej piše tudi za mladino. Kratke zgodbe s skupnim naslovom Partizanski obrazi so pred nedavnim izšle skupaj s knjigo Hude preizkušnje pri Založbi Borec. Iz knjige smo izbrali dve zgodbi.

Bojan

Bojan je bil najmlajši partizan v naši četi. Ko sem prišel v četo, je izpolnil komaj trinajst let. Začudil sem se, ko sem zagledal med partizani ... Oprostite, hotel sem napisati otroka, a če bi tedaj rekel Bojanu otrok, bi se mu na smrt zameril. No, ne glede na to bi ne bilo prav, če bi napisal to besedo. Med partizani ni bilo otrok. Kdor je šel v partizane, je bil cel mož, četudi je bil še v šolarskih letih. Res pa je, da je bil Bojan celo za svoja leta precej majhen, a hkrati čokati in čil. Iz širokega obraza so te gledale bistrice, nadvse žive oči. Ste že kdaj opazovali veverico, kako ji švigajo pogledi na vse strani, kadar kaj opazuje z drevesa?

Pozneje so mi tovariši povedali, kako je prišel v partizane. Doma je bil iz bližnje vasi, slabe pol ure od našega taborišča. Partizani so se pogosto oglašali na njegovem domu. Ob takih primerih Bojan ni videl drugega kakor partizane, vse ga je zanimalo, od kap triglavk do pušk in mitraljezov. Včasih si je nataknil na glavo triglavko in se gledal v ogledalu, tudi puško si je pogostokrat dal na ramo. Pogovore med partizani in domačimi je kar požiral. Nekega dne pa se je znašel v partizanskem taborišču, češ da bo ostal v partizanih in da so mu doma to dovolili. Delal pa je račun brez krčmarja. Ta krčmar je bil v tistem primeru komandant, ki se mu ni zdelo prav, da bi si tak mlad fantič naložil na ramo težo partizanskega življenja. Ne solze ne prošnje niso Bojanu nič pomagale, moral se je vrniti domov. Toda čez nekaj dni se je spet znašel v taborišču.

Tokrat si je prizadeval, da ga komandant ne bi opazil, nekaj dni se je skrival pred njim med šotori in pod njimi. Tako je ostal med partizani. Sicer ne verjamem, da ga komandant ni opazil že prvi dan, spoznal pa je, da bi se Bojan vselej vrnil, četudi bi ga še desetkrat poslal domov, zato je raje zatisnil oči.

Ne smete pa misliti, da nam je bil v nadlego, v breme. Kje pa! Odlegel je kakor vsak drug partizan. Če je bilo treba iti v patroljo, je šel v patroljo, če je bilo treba iti na stražo, pa na stražo. Tudi v zasede in na druge partizanske akcije je hodil in še kuharici je pomagal, izmed vseh ji je največkrat prinesel vode, nacepil drv, ji pomagal lupiti krompir. Nekateri so dejali, da zato, da dobi kost za obirati, a kdo bi mu bil nevoščljiv tiste kosti. Seveda vam moram povedati, da to ni bila kost, ki jo vržeš psu, da potrga kite z nje. Poštene partizanske kosti se je držalo tudi do pol kilograma mesa. In meso pri kosti je najboljše.

Imel je tudi slabe lastnosti, nihče ni brez njih. Ena taka lastnost je bila klepetavost. Morate pa to besedo pravilno razumeti. Če bi ga sovražnik ujel, stavi glavo, da ne bi izvele iz njega nobene take besede, ki je ne bi smel povedati, četudi bi mu jo z žarečimi kleščami trgali z jezika. Toda med tovariši se mu je jezik venomer obračal, zdi se mi, da bi pet minut težko zdržal brez govorjenja. Doma, to je v taborišču, nas je kratkočasil. A na nevarnih poteh, kjer se stopinja ni smela slišati ...

Neke noči smo se podali na pot, da jutraj navsezgodaj napademo sovražnikovo transportno kolono. Izid akcije je bil v precejšnji meri odvisen od tega, če se nam bo posrečilo sovražnika presenetiti. Zato naš ni smel nihče ne videti ne slišati.

Kakor sence, kakor nemi duhovi bi šli skozi noč – če ne bi bilo Bojana. Ravno smo se bližali cesti, po kateri so sovražniki pogostokrat patroljirali, ko se zasliši Bojanov debeli glas. (Prej sem vam pozabil povedati, da je imel kljub mladim letom glas odraslega, pravi bas.) Ali je začel pripovedovati tovarišu pred njim ali onemu za njim, ne vem. Kar odreveneli smo. Komandantu, ki je hodil nekje spredaj, je najbrž zavrela kri. Če bi mogel, bi planil nazaj in neprevidneža oklofotal.

Ne, tega nisem prav povedal, partizanski komandanti nikoli niso klofutali svojih podrejenih tovarišev. Še manj pa bi mogel komandant oklofutati Bojana, izmed vseh nas ga je imel on najrajši. Še ko je izdal povelje, mu je ušla z jezika nežna pomanjševalnica:

»Bojanček naj bo tiho! Povej nazaj!«

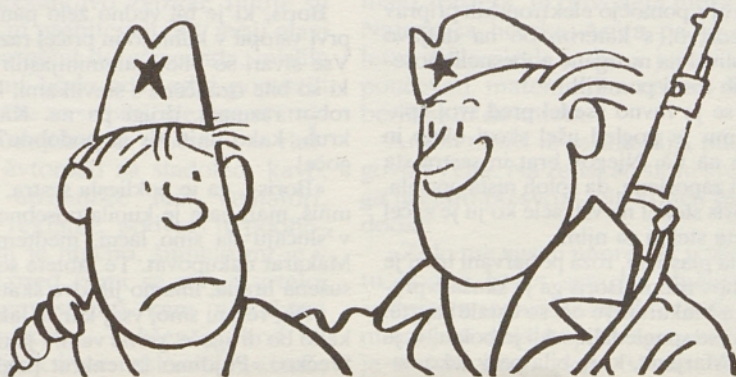
Zdaj je začel delati partizanski telefon. Saj menda veste, kakšen je bil partizanski telefon? Kadar so šli partizani v akcijo, so zmeraj hodili v vrsti po eden, v medsebojni razdalji dveh do pet metrov, na nevarnih krajih je bila razdalja daljša, na nenevarnih krajša. Včasih je bila taka partizanska kolona dolga kilometer in tudi več. Če je komandant izdal kakšno povelje ali je hotel one, ki so hodili zadaj, kaj vprašati, je to šepnil tistemu, ki je hodil za njim, ta pa spet tovarišu zadaj. Tako je bilo tudi tisti krat.

»Bojanček naj bo tiho! Povej nazaj!«

»Bojanček naj bo tiho! Povej nazaj!«

»Bojanček naj bo tiho! Povej nazaj!«

Šlo je od partizana do partizana, dokler ni prišlo do Bojana. Tega je najbrž zalila kri do ušesa. Takoj je vedel, da je prišlo to od komandanta, komandantov ukor pa ni

kar tako. A še nekaj drugega ga je pogrelo. Zakaj Bojanček, zakaj ne Bojan? Ali rečejo komandantu Radek, tovarišu pred njim Franceljček? Ne, to ni namenjeno njemu, Bojanu, ne sme biti namenjeno njemu.

Samo nekaj sekund se je to podilo po Bojanovi glavi in že se je obrnil k tovarišu za njim ter mu zašepetal:

»Bojanček naj bo tiho! Povej nazaj!«

Tovariš, ki je hodil za Bojanom, se ni spomnil, da je povelje že prišlo na cilj, ker pri partizanskem telefonu navadno ni nihče nič mislil, temveč je povelje mehanično ponovil tovarišu. Morebiti je bil tedaj oni tudi preveč zaspan, da bi premišljeval o povelju. Obrnil se je in zašepetal povelje tovarišu za njim. Partizanski telefon je deljal dalje.

»Bojanček naj bo tiho! Povej nazaj!«

Tako do zadnjega moža v vrsti. Šele ta je debelo pogledal, kje je neki ta presneti Bojanček.

Ali je bil potem Bojan tiho? boste morebiti vprašali.

Seveda je bil – četrt ure, več pa ni zdržal in ni zdržal.

Tisto, kako je telefon podaljšal, nam je drugi dan sam povedal in to kar vpricho komandanta. Po opravljeni akciji si je to že upal, zakaj sodeloval je v skupini, ki je zaplenila mitraljez. Mitraljez pa je bil takrat za partizane zlato, več kakor zlato. Za mitraljez bi tedaj komandant partizanu odpustil še kaj hujšega kakor klepetavost.

Politkomisar

Vsaka partizanska enota je imela poleg komandirja, oziroma komandanta še komisarja, tako četa in bataljon, kakor brigada in divizija. Politični komisar smo mu rekli, ali kratko, po partizansko politkomisar.

Moj prvi četni politkomisar je bil neki Ljubljčan, vesel in šegav fant. Še svoje komisarske dolžnosti je opravljal veselo, šegavo. Pri političnih urah, na katerih so nam vzgajali partizansko zavest, nas je nekoč takole učil:

»Partizan ve, zakaj se bori, zato ne bo šel v boj kakor teliček v klavnico. Tako grede beli, če jih Italijani napoje z rumom. V boj moraš tako, da pobiješ čimveč sovražnikov, sam pa ostaneš živ. Če ti preveč brenče jekleni sršeni okrog glave, jo skrij. Glavo moraš varovati, ker imaš samo eno. Če ti odbije nogo, ti naredi leseno in spet hodiš. A kako boš mislil z leseno glavo, kako boš s tako glavo pil vino? Saj ne boš okusil, če je dobro ali slabo. Torej, glavo je treba varovati, a spet ne tako, kakor so zadnjič naredili beli, ko niso dobili ruma: glavo v jarek, nad glavo pa puška. Tako ne boš nikogar zadel, še drevesa ne. Če pa ne boš ti sovražnika, bo sovražnik tebe. Glava mora tičati v zemlji, niti lasje se ne smejo videti, oko pa mora biti zunaj. Sovražnikova glava, muha na puški in tvoje oko, vse v isti črti, pa boš gotovo zadel.« Kako se napravi, da je glava skrita, oko pa zunaj, nam ni povedal.

Vsega seveda ni obravnaval šaljivo, tudi resno je znal. Ko pa je opazil, da smo se

pričeli dolgočasiti, je hitro prenehal. »Zdaj pa še malo priboljška, kdo bi samo zelje otepaval,« se je nasmehnil. »Kozarec vina bi se prileglo, ali ne?« In je potegnil iz torbe zbirko Prešernovih, Gregorčičevih ali Aškerčevih pesmi, včasih pa tudi Boro-ve, tiste znane »Previharimo viharje«. Prebral nam je dve, tri pesmi. Čudovito je znal recitirati, vso noč bi ga poslušal. Pravili so, da je bil pred vojno igralec-amater pri »Vzajemnosti« v Mostah.

Tudi za naše telesno počutje je skrbel, zlasti higiena je bila njegov konjiček. Prav tistikrat so se zaredile v četi uši. Če smo le utegnili, nas je poslal v krvavi boj z njimi. »Zdaj pa v zasedo,« je dejal, »vsak za svoj grm in prste v roke! Uši so naš najhujši sovražnik, nobena ne sme ostati živa.« Ko smo po večerji stali v zboru, je šegavo premeril vso vrsto. »Doma mislijo naše žene, dekleta, mamice, kako pobijamo sovražnike, mi pa pobijamo samo uši.« Še enkrat nas je premeril, malo pomolčal, nato pa: »Kdo bo šel v zasedo? Samo prostovoljce potrebujem.«

Seveda smo se javili vsi, še kuhar. Nihče ni hotel veljati za takega, ki samo uši pobija. Nekaj časa nas je molče gledal, nato pa rekel:

»Preveč vas je, fantje. V eni noči ne smemo pobiti vseh sovražnikov, vojne bi bilo prekmalu konec, nekateri so šele pred nekaj dnevi prišli v partizane.« In je potem sam izbral fante za zasedo.

Komisarji so skrbeli tudi za to, da so vladali dobri odnosi med partizani in civilnim prebivalstvom. Bog ne daj, da bi kdo skušal zganjati kako samovoljo nad ljudmi. S takim bi komisar pošteno zaoral. Še žicati nam ni pustil. Če je zvedel, da si je kdo v kaki hiši izprosil kos kruha ali še kosček rajnkega k temu, je bil ogenj v strehi. »Partizan ni berač, ki hodi z malho od hiše do hiše in prosjači za miloščino,« se je jezil. Partizan je borec za pravice delovnih ljudi, zato mu ljudje sami dajo, kar potrebuje. Če pa mu ne dajo, si vzame, od zraka ne more živeti. Toda ne vsak zase, kjer je treba vzeti, že komanda odredi.«

Da, tudi jemali smo, a samo v takih hišah, kjer so imeli koga pri belih. Temu smo rekli rekvizicija. Še pri rekvizicijah je bil naš komisar ves v rokavicah. »Kje je mož?« je začel zlepa. »Ni prav, da je pri belih, ki se bore za Italijane. Ti bi radi vse Slovence uničili. Naj pusti belo gardo in pride domov! Sami tudi vsega ne zmorete...« Toliko je govoril in tako lepo, da smo mislili; ženska se bo omehčala in nam sama dala, po kar smo prišli, in nas povabila, naj se še drugič oglasimo. A se kaj takega ni nikoli zgodilo. Kljub komisarjevim lepim besedam smo morali v takih hišah vse s silo vzeti.

Ob neki sovražnikovi ofenzivi smo se več dni prebijali skozi sovražnikove obročce, tavalili po neznanih gozdnih poteh, se spuščali v jarke, se vzpenjali v strmine, ne da bi prav vedeli, kje smo. Ves čas tudi nismo nič jedli. »Kuharju za te dni ne bomo dali plače, saj nič ne dela,« se je šalil naš politkomisar, ki ga tudi v teh hudih dneh ni minila dobra volja. Vsaj delal se je tako, kakor da ga ni minila. Najbrž ga je stiska še bolj dajala, kakor je dajala nas. Nas, navadne partizane, so krivenčile samo lastne tegobe, on, komisar, pa je imel nad sabo tegobe vse čete. Nekateri so bili

že tako izčrpani, da so se še komaj vlačili s četo. Naj bi nas take napadel sovražnik!

K sreči smo potem kmalu prišli do kmečke hiše. Bila je mesečna noč, zato smo jo že od daleč videli, kako čepi v košeninastem robu in nas vabi k sebi. Vrsta se je ustavila. Komandir in komisar sta se posvetovala, nato pa smo zavili proti hiši. Verjemite mi, da je tedaj vsa utrjenost izhlapela iz nas.

Vendar ni komisar nikogar pustil k hiši, še komandirja ne. Morali smo pod kozolec, sam pa je šel klicat domače. Ni pobotal na vrata, prav narahlo je potrkal na enega izmed številnih oken. Trka in trka, a nič. Mi pa nestrpni in nemirni kakor lačna živina, ko jo spuščajo na pašo. Komisar še zmeraj trka. Bo kaj? Še dihati si ne upamo preglasno, da ne bi preslišali, kako se komisar še bolj skloni k oknu. Tedaj pa pljusk, kakor da je nekdo škaf vode zlil skozi okno. Nato se okno treskoma zapre.

Prvi hip le nemo in debelo strmimo proti hiši, ne moremo doumeti, kaj se je zgodilo. Politkomisar nekaj godrnja, robanti. Ne strpimo več pod kozolecem, vsi planemo za komandirjem v hišo. Da ste videli našega politkomisarja! Kakor da je padel v vodo. Zakrohotali smo se, ko smo ga videli takega. Čez nekaj hipov se je zakrohotal tudi komisar. Če bi nas kdo gledal, bi mislil, da smo znoreli.

Ko smo se nekoliko umirili, je komisar tudi ta dogodek obrnil na šalo. »Že v Ljubljani so mi rekli, da bom v partizanih politkomisar,« je dejal. »No in zdaj sem res, pravi politkomisar, saj kar teče voda od mene.«

Zopet smo se zasmejali, dobra volja se je mahoma vrnila v četo. Ko nas je kmet še nakrmil, smo bili taki, da bi obrnili svet.

Nakrmil? Seveda! Saj si lahko mislite, da se nismo dali odpraviti s tistim pljuskom. Ker komisar pri oknu ni imel sreče, smo začeli razbijati po vratih. Že kmalu so nam prišli odpirat. Potem smo tudi zvedeli, zakaj se je komisarju pripetilo, da je bil krščen na pravo ime. Potrkal je bil na okno starikave služkinje, ki so jo vaški fantje radi dražili, da so jo ponoči hodili klicati, kakor hodijo fantje klicati mlada dekleta. Hodijo vasovat, bi rekli. Služkinja se je pred njihovo nagajivostjo branila, kakor je vedela in znala. Kmet je povedal, da je že marsikoga izplačala, kakor je tistikrat izplačala politkomisarja.

Seveda se je tudi gospodar smejal, ko nam je to pripovedoval. Po prvem strahu se je tudi njega prijala dobra volja, zato ni skoparil, ko je odprl shrambo. Najbrž pa je bil tudi zato bolj dobrih rok, da bi poravnal služkinjino nerodnost. Politi komisarja vendar ni kar tako, četudi s tem potrdiš, da upravičeno nosi svoj naziv: politkomisar.

za mlade

po srcu

Naša zemlja

Naša zemlja, sončna zemlja –
pod Triglavom vrt!
Lepših ni nikjer na svetu
polj in rek in brd.

Kdo na zemlji tej ni srečen,
v srcu ves zavzet
nad trpljenjem naših dedov
do nedavnih let?

Tujec strahoval in ropal
in moril je tod,
zdaj po dolgem tisočletju
smo sam svoj gospod!

Kdor bi zemlje te ne ljubil,
ta naš bratec ni!
Ta se bo brez tal izgubil
v vetru kot smeti.

Jelka Bakula

Pri spomeniku

Drobne ročice
lučke prižgejo,
bele stezice
spomine nam tkejo.

V beli so kamen
zvezdo vklesali,
da bi ljubiti
vedno jo znali,
da bi braniti
vedno jo znali.

Padlim v spomin
smo svečke prižgali,
imena herojev
si tiho prebrali.

Predstavljamo vam pesnika Črtomira Šinkovca

Pesnik Črtomir Šinkovec se je rodil leta 1914 v Vojskem nad Idrijo. Gimnazijo je obiskoval v Postojni, potem pa je končal slavistiko na ljubljanski filozofski fakulteti. Med okupacijo je bil interniran in zaprt, po kapitulaciji Italije pa se je pridružil narodnoosvobodilnemu boju. Po vojni je služboval v zunanjem ministrstvu v Beogradu, bil prvi urednik Cicibana, nato pa glavni in odgovorni urednik revije Borec.

Pisati je pričel že pred vojno, po vojni pa s svojimi prispevki sodeluje v vseh mladinskih revijah in listih.

Njegove pomembnejše zbirke za mlade bralce so: Rožna zibelka, Pomlad ob Soči in Sonce na hoduljah. Že v prejšnjih številkah ste lahko prebrali dva njegova prispevka. Za njegovo popolnejšo predstavitev pa smo izbrali njegovo pesem, ki govori o domovini in ljubezni do nje.

Meta Rainer

TITO

Modre oči
kot nebo
so svetile
in grele topló
kot sonce
na vse konce svetá.

Modre besede,
besede junaka,
misli vsevéde
so nam ostale sredi srcá.

Sonce utonilo je
za gorami,
usahnil je vir besed,
a TITO
bo vedno z nami.

Naš je
in njegovi smo mi!

Slavko Pregl

Semafor iz dežnikov

Deževalo je in vsi ljudje so nervozno hiteli, da bi najhitreje prišli tja, kamor so se namenili. Avtomobili so vozili čez luže in mimoidoči so se izogibali umazaniam pljuskom.

Sanja in očka sta se peljala v avtu. Mudilo se jima je, da ne bi prišla prepozno k uri kiparstva. Tam je očka Sanjo odložil za uro in pol ter šel vmes po svojih opravkih. Ko se je vrnil, mu je Sanja vedno povedala, kakšne kipe so oblikovali, kaj so narisali, o čem so se pogovarjali.

Ko sta se vračala, je še vedno deževalo, in še bolj neprijetno je bilo zunaj, saj se je večerilo in cestne svetilke so slabo svetile.

Na ravnem delu ceste, med bloki, je očka sredi pogovora nenadoma zavrl, avto je zaneslo, malo pred njim pa so jo čez cesto ucvrli trije fantalini.

»Sakrabort!« se je jezil očka in vrtel volan, da se je avto znova postavil

naravnost in lepo peljal naprej, »ali se tako hodi čez cesto? In še posebej danes, ko je vse mokro in niti zavirati ne morem dobro!«

Sanja je molčala in premišljevala. Čez čas je rekla:

»Očka, kaj ne bi bilo krasno, če bi imela jaz tri dežnike? Zelenega, oranžnega in rdečega!«

»Hm,« je rekel očka, »zakaj pa?«

»Ko bi šla po cesti, bi me vsi videli. In če bi hotela na drugo stran, bi najprej odprla oranžnega, nato pa rdečega in vsi avtomobili bi počakali. Ko bi bila čez, bi odprla zeleni dežnik in promet bi lahko stekel naprej.«

»To bi bil pa res sijajen semafor iz dežnikov,« je zabrundal očka.

Basen

Oven in bik

Nekega ovna je bila mati narava obdarila s posebno močjo. Noben njegovih tovarišev mu ni bil kos, vsakega je premagal s svojimi rogovi in s svojim močnim čelom. Toda nespametni oven se je prevzel in jel misliti, da je nepremagljiv; zato je v svoji neumnosti pozval bika na dvoboj.

Nastavila sta se, se naskočila ter trčila skupaj. Na pol nezavesten in z razbito glavo se je zgrudil oven na tla, njegov nasprotnik pa je zmagovit odšel.

Morda še ne veste...

da je najširša cesta na svetu tako imenovana Monumentalna os, dolga je 2,4 km in povezuje Magistratni trg s Trgom treh sil v brazilski prestolnici Brasilii. Šeststezni bulvar, ki so ga odprli aprila 1960, je širok 250 m.

da je najožja cesta na svetu Ulica sv. Janeza v Rimu, ki je široka samo 48 cm.

da je najdaljša avtomobilska cesta na svetu panameriška avtomobilska cesta, ki je dolga 27 387 km in povezuje severozahodno Aljasko s skrajnim koncem Čila.

da je najdaljša načrtno speljana ulica na svetu Yonge Street, ki vodi proti severu in zahodu iz kanadskega mesta Toronto. Prvi odsek, ki so ga dokončali februarja 1976, je bil dolg 55,783 km. Uradna dolžina ulice, ki so jo kasneje podaljšali do reke Raing na meji med državama Manitobo in Minnesoto, je zdaj 1884,5 km.

Matej Bor

UGANKE

Krila njihova žarijo
kot snežniki vrh gora,
krila njihova hitijo
kot oblaki prek morja,
na njihovih krilih plavaš,
kakor ti srce želi,
ne da bi šel kam, pretavaš
svet, ki je in ki ga ni.

sanjs

Od ognja njenega, poglej,
žari kar pol neba,
a radi njega ni doslej
še bilo plat zvona.

zarja

Poje, vriska, stoče, joče,
koder hoče, se podi,
okrog vogla priropoče,
šipo ubije in zbeži.

vetel

Dolgo je ležal oven v nezavesti kakor mrtev, in ko se je nazadnje prebudil iz te omotice, je ravno prišel mimo eden njegovih tovarišev. Ko je videl na tleh ležečega junaka, ga je vprašal:

»Kaj pa ti tukaj delaš?«

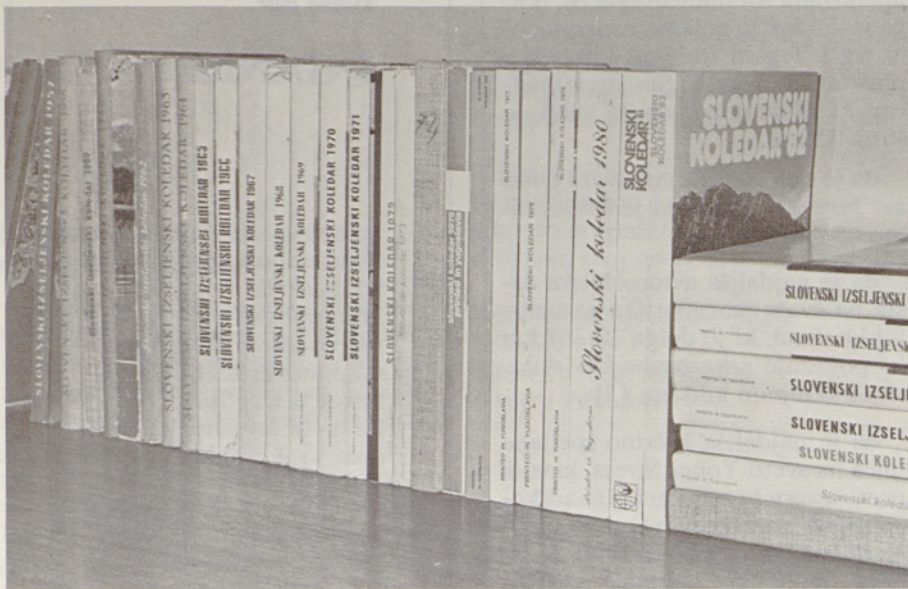
»Samega sebe spoznavam!« je ponižno odgovoril oven korenjak.

Tam na belem polju
črne so sledi,
če jih znaš razbrati,
mnogo izveš stvari.

crke

Slovenski koledar 1983

»Ta knjiga predstavlja neizmerno duševno bogastvo, saj je v njej za vsakega Slovenca vrsta vrednot, skrivnosti in odkritij. Marsikaj bi mi za večno ostalo v temi, ko bi mi ne prišla v roke ta knjiga...«

Tako nam je lani pisal bralec iz ZR Nemčije in izrekel priznanje knjigi, ki redno izhaja že 30. leto. Ali vam odkrivamo skrivnosti tudi v jubilejnem Slovenskem koledarju za leto 1983? Uredništvo meni, da tudi novi koledar ne bo zaostajal za lanskim. Kot najprivlačnejšo skrivnost naj vam že zdaj razkrijemo, da bo imel novi koledar **toliko privlačnih barvnih fotografij slovenskih krajev**, kot jih ni imel še nobeden doslej.

In katere druge skrivnosti smo vam še pripravili:

- seznanjamo vas s slovensko tehnično ustvarjalnostjo
- pišemo o tem, kaj lahko ukrenete, da bi lahko v miru preživljali stara leta v starem kraju
- odkrivamo vam, kdo je bil prvi slovenski znanstvenik svetovnega slovesa

– vodimo vas po slovenskih gradovih

– odkrivamo vam svet neizsanjane lepote

– skupaj z vami okušamo znamenita vina, ki so ovita v pajčevino časa

– pripovedujemo vam, katere kamenine obstajajo le v naši deželi

– slovenski zdravnik vam pripoveduje o skrivnostnem zdravilu interferon.

Poleg tega vam ponujamo obilico zanimivega branja v razdelkih **Literarni almanah**, pesmi in zgodbe za **najmlajše Slovence na tujem**, samo o **Slovenih po svetu** pa pripoveduje celoten zadnji razdelek Koledarja, kjer objavljamo vrsto zanimivih prispevkov o naših rojaki v ZR Nemčiji, Argentini, Združenih državah Amerike, Kanadi, Franciji in drugod po svetu. Desetine slovenskih društev v za-

hodnoevropskih državah predstavlja mo v **Kroniki**.

Slovenski koledar '83 izide 15. oktobra 1982!

Cena knjige je 250 dinarjev oziroma enakovrednost v tujih valutah: ZDA 6 dol., Kanada 7 dol., Avstralija 6 dol., Južna Amerika 6 am. dol., Avstrija 90 Asch, Belgija 250 Bfr, Francija 35 FF, Nizozemska 14 Hfl, Italija 7000 lir, ZR Nemčija 13 DM, Švica 12 Sfr, V. Britanija 3 funte, Švedska 32 Škr.

Če želite prejeti Slovenski koledar '83, izpolnite spodnjo **naročilnico**, jo izrežite in v kuverti pošljite na naslov

Slovenska izseljenska matica, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p. p. 169 Slovenija – Jugoslavija.

Stalnim naročnikom naročilnice ni treba pošiljati!

Naročam Slovenski koledar '83, ki mi ga pošljite na naslov:

Ime in priimek

Ulica

Mesto in poštna številka

Država

Kozaška pričevanja

Kozaška pričevanja **Vlada Kozaka**, ki jih je s podnaslovom Spomini izdala Državna založba Slovenije, so sestavljena iz treh vrst pričevanj: iz spominov, zlasti mladostnih, iz razmišljanj o revoluciji in o njihovih voditeljih ter iz spisov o kmečkem vprašanju.

Spominska pričevanja so prežeta z radoživo opisnostjo, s humorjem: polna so neposrednosti in klene govorice. Taki so orisi pisateljevega otroštva in prve mladosti na Poljanski cesti, kjer je odraščal kot otrok imovitejših staršev in doživljal podobe groze iz prve svetovne vojne. Stara Ljubljana vstane pred nami v vsej tedanji tragediji in minuli lepoti. Iz kmečke tematike, ki ga je pritegovala in zaposlovala vse življenje, je ponatisnil nekatere svoje najbolj značilne spise iz Kmečkega glasu, ki ga je dolga leta urejeval.

V knjigi so bežno ali podrobneje prikazani tudi portreti Kozakovih sodobnikov od Marentiča, Stermeckega in Špeharja preko Kardelja in Kidriča do njegovih bratov Juša in Ferda ter mnogih drugih.

Knjiga Vlada Kozaka je izšla ob njegovi petinsedemdesetletnici in predstavlja v slovenski družbenomemoarni publicistiki pomembno in samosvoje dejanje.

Knjigo je lično opremil Vili Vrhovc.

Nemir mladostnika

Potem ko je **Anton Ingolič** prestopil prag osmega desetletja svojega življenja, se je začel v pisateljstvu čedalje pogostejše vračati v otroštvo in zgodnjo mladost. Pravzaprav so z avtobiografskimi potezami in osebnimi izkušnjami bolj ali manj očitno prepleteni domala vsi njegovi spisi, sendar je v nekaj zadnjih knjigah spregovoril predvsem o sebi in najožji družini. Takšne so bile Zgodbe mojega jutra v veliki meri Moje pisateljstvo in najnovejša knjiga Nemir mladostnika, ki pomeni neposredno nadaljevanje Zgodb, v katerih je Ingolič popisal svoje otroštvo in prva šolska leta.

Obujanje spominov v tej knjigi je pisatelj začel z jesenjo leta 1924, ko se je vpisal v peti razred mariborske realke in tako stopil med višješolce, sklenil pa jih je s poletjem 1928, ko se je iz Pariza vrnil v domačo Spodnjo Poljskavo pod Pohorjem. Pri pisanju si je deloma pomagal z dnevniki, ki jih je vestno pisal v tistih letih, sicer pa se je zanašal na še vedno trdni in zanesljivi spomin. Bralec lahko tako s pisateljem

podoživlja njegove mladostniške tiske in dvome, obdobja pomanjkanja in že kar blagostanja, kadar si je s svojo marljivostjo poleg priznanj prislužil tudi nekaj toplih obrokov. Večidel se je preživil z inštrukcijami in ves preostali čas, kolikor je le bilo mogoče, neutrudno pisal. Privlačevalo ga je gledališče, poskušal se je v risanju in prevajanju; povsod je bil uspešnejši kot pri premagovanju ljubezenskih težav. Z vso odkritostjo in iskrenostjo je Ingolič popisal tudi te svoje tegobe enako kot še marsikateri neuspeh, ki bi ga sicer marsikdo drug raje zamolčal. Še posebej zanimiv je drugi del knjige, v katerem pisatelj živo popisuje leto študija francoščine v Parizu. Tudi tam mu je trda predla; kljub največji skromnosti si je moral pomagati s priložnostnimi deli, kot natakari in statist v gledališču, vendar je bila njegova vztrajnost naposled le nagrajena z diplomom.

Knjigo, ki je s podnaslovom Avtobiografsko pričevanje izšla pri Mladinski knjigi v Ljubljani, je opremila Irena Tršar, grafično jo je oblikoval Tadej Tozon, spremno besedo pa je napisala Berta Golob.

Hotel sem prijeti sonce

Že vrsto let predvsem gledališču zapisanega prizadevnega kulturnega delavca **Toneta Partljiča** poznamo danes v prvi vrsti prav po delih, ki so povezana s tem njegovim osnovnim poklicem. Dela namreč kot dramaturg v mariborski Drami; za to in za druga gledališča je napisal že več satiričnopriostrenih komedij, za katere je med drugimi priznanji leta 1980 prejel nagrado Prešernovega sklada.

Napisal je tudi scenarij za film Vdovstvo Karoline Žašler, še pred tem, v letih učiteljstva v okolici Maribora, pa se je Partljič uveljavil v prozi. Knjigama Ne glej za pticami in Jalovost sledi zdaj še eno pripovedno delo, zbirka avtobiografskih črtic z naslovom Hotel sem prijeti sonce. V tej knjigi je pisatelj nanizal štirinajst kratkih zgodbic, v katerih se spominja doživetij iz svojega razgibanega otroštva v Pesnici pri Mariboru. Sproščeno in odkritosrčno je spregovoril o svojcih – očetu, materi, starejši sestri in starejšem bratu –, o nekaterih sosedih, o domačih, ne ravno bogati kmetiji in nasploh o težkih časih v prvih poveljnih letih, polnih pomanjkanja, a tudi očitnega napredka. Pisatelj oče je bil železničar, mati pa kmečka delavka; ničesar niso imeli na pretek, a sčasoma je le začelo iti na bolje. Tako je prišlo k hiši kolo, lahko so se odpeljali v mesto po nove čevlje za oba fanta, dobili so novo pohištvo, kupili kozo... Okrog vseh teh dogodkov je Partljič spletel iz spominov zgodbe, navadno bolj bridke kot vesele, kajti z

vsako pridobitvijo so bile povezane tudi neprijetne življenjske izkušnje. Kot nekakšen most med preteklostjo pred trideset in več leti in sedanostjo delujeta predvsem uvodna in zadnja črtica, saj je avtor v nji spomine neposredno povezal mestno otroštvo svoje hčerke Mojce.

Pisatelja in njegovo delo je v spremni besedi poglobljeje predstavil France Forstnerič. Knjigo je ilustriral Aco Mavec, grafično oblikoval Tadej Tozon, opremila jo je Nadja Furlan, izšla pa je pri Mladinski knjigi v Ljubljani.

Beli muc

Deset knjig, v prvi vrsti poezije za otroke in odrasle bralce, to je petnajstletna knjižna bera vselej ljubeznive in človeško tople pesnice **Neže Maurer**, če ne omenjamo posebej številnih radijskih iger, potopisov, reportaž in drugih prispevkov.

Beli muc je ta dešeta knjižica; pri naša štiriintrideset igrivo poskočnih pesmi, med katerimi mladi slovenski bralci nekatere že poznajo.

V pesmih se vrstijo otrokom dobro znani predmeti, pojmi in bitja iz domačega okolja, ki jih obdajajo, kot so cesta, čevlji, veter, sonce, drevje in še zlasti domače ter gozdne živali. Za domala slehernim verzom je čutiti velike radovedne oči, napeto prisluškovanje, navihan nasmešek ali radoživo cepetanje zadovoljnih malčkov in malčic, ki jim je znala pesnica vselej tenko prisluhniti.

Ob pričujoči knjigi, izšla je v Cicanovi knjižnici Mladinske knjige v Ljubljani, velja še posebej omeniti prispevek ilustratorja Kostje Gatnika in spremno besedo Berte Golob.

Knjigo je grafično uredila Vlasta Zagorski.

NEŽA MAURER
BELI MUC

Naslovna stran Belega muca Neže Maurer, izredno prikupnih pesmic, ki so izšle pri Mladinski knjigi v Ljubljani

Brazil

Mogoče se boste prvi trenutek začudili ob tem naslovu. Kakšno zvezo naj ima z materinščino in kaj pomeni. Ampak še preden boste prebrali te odstavke do konca, vam bo oboje popolnoma jasno.

Svet se manjša, sem že nekajkrat zapisal in to je vsak gotovo tudi že na svoji koži spoznal. Kar nam je bilo še včeraj neznano, ko da je kdo ve kod na koncu sveta, se na lepem pokaže tik ob nas, v neposredni bližini.

Kar smo do včeraj obravnavali z evropocentričnega vidika, kakor da je Evropa središče, izhodišče, merilo, učiteljica, vodnica in vir vsega znanja in vednosti, to se nam dan na dan bolj kaže kot bridka ali včasih tudi vesela zmeta, saj imajo na vseh koncih in krajih sveta v vseh pogledih, v kulturi in etiki, v znanju in umetnosti, dosežke, od katerih bi se tudi Evropa lahko marsičesa naučila.

In če smo mi v domovini del Evrope, velja to neposredno tudi za nas. Pri tem se mogoče vse premalo zavedamo vaše vloge, dragi rojaki, kako nas lahko z vsakim svojim pismom, z vsakim obiskom postavljate na realnejša tla, v treznejše odnose, v boljše medsebojno poučenost in s tem v trdnjšo pove-zavo.

Čeprav smo v stari domovini za vse Slovence, razkrojene po svetu, matica, temeljno jedro, katerega dolžnost je misliti na vsa veliko družino, da se ne bo nihče počutil pozabljenega ali odmaknjenega od dogajanja doma, smo vendar v marsičem splošno človeškem in življenjskem le drobci med tisoč drobci, ki sestavljajo svet, zato moramo biti kar najtesneje povezani med seboj, da smo sproti o vsem na tekočem.

Še posebej seveda tudi o slovenščini, ki nas tu dvakratno zanima.

Tako moram kar odkrito priznati, da doma še zmeraj marsikaj napravimo preveč na pamet, preveč brez natančnejšega poznanja stvari na »terenu«, kakor temu pravimo.

In tu je vaša možnost in dolžnost, dragi rojaki, da popravljate naše bele lise. Sproti sicer zmeraj pride po nekaj

vaših pisem, ki smo jih vsak čas veseli, še posebej pa sem bil vesel obširnega in tehtnega pisma iz Brazila. Tako vesel, da sem ga takoj izročil tudi komisiji pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki pripravlja novi slovenski pravopis, tako vesel, da sem obširno odgovoril nanj dopisniku in da ga tudi tu omenjam.

Pisal je namreč Ludvik Ceglar iz Brazila in poslal obširne pripombe v zvezi z našimi pravopisnimi pravili o sklanjativu in izreki brazilskih zemljepisnih imen: »Pravila morajo biti taka,« pravi o njih v pismu, napisanem na pobudo, ki smo jo dali letos v Rodni grudi, »da se po njih lahko ravna človek, ki živi v tuji deželi in pozna pomen, naglas, število in spol imena. Sicer nimajo smisla in morejo povzročiti le napetost med avtorjem članka, ki se po njih ne more ravnati, in med uredništvom revije, ki jih avtomatično aplicira«, ker se pač ravna po – recimo – pomanjkljivih pravilih v Slovenskem pravopisu.

Sam sem sodeloval pri Slovenskem pravopisu 1962 in lahko povem, da so tudi podatki o pisavi in izgovarjavi tujih imen, s tem pa seveda predvsem o njihovi sklanjativu in vključevanju v slovenska besedila, precej slonela na mojih plečih, zato tudi lahko povem, kako neobglenega sem se počutil na svojem odgovornem položaju, ko sem se moral za toliko jezikov naslanjati preveč ali v celoti samo na podatke iz knjig.

Kaj bi takrat dal za taka pisma od tisoč naših ljudi po vsem svetu, kakor sem ga zdaj dobil iz Brazila!

Ves čas pišem *Brazil* namesto *Brazilija*. Zakaj? Tudi za to se moram zahvaliti Ludviku Ceglarju. Mogoče bo poučno tudi za vas, če navedem še kratek odstavek iz njegovega pisma: »Ime BRAZIL se je v Južni Ameriki že zelo uveljavilo (namesto BRAZILIJA). To toliko bolj, ker se sedaj prestolnica Brazila imenuje Brasilia in more iti pismo za Brazilijo najprej v Brasilio. Pisati Brazilija je isto, kakor če bi pisali Ekvadorija ali El Salvadorija. Brazilci pišejo Brasil (izgovarjajo *brazív*), a se govori o reformi, da bi pisali Brazil.«

O Brazilu, tem velikanskem delu Južne Amerike, smo doslej vse premalo vedeli in se premalo zavedali, da je tudi v Brazilu toliko in toliko naših ljudi, ki se morajo sredi tamkajšnje portugalščine – drugod v Južni Ameriki prevladuje španščina – srečevati predvsem pri rabi zemljepisnih in osebnih imen s prav posebnimi problemi, o katerih je matica še vse premalo poučena, da bi jih mogla – recimo v pravopisnih pravilih – primerno upoštevati.

Naj bo ta članek nekakšna spodbuda še drugim Slovincem v Brazilu, naj se oglasijo s svojimi izkušnjami glede sožitja portugalščine in slovenščine, pa ne samo v Brazilu, temveč povsod po svetu, do koder seže Rodna gruda. Pišite nam, pomagajte nam, pomagajte sebi in nam pravilneje uporabljati krajevna in osebna imena vsak s svojega konca sveta!

Janko Moder

Novi stenski zemljevid Slovenije

Po 12 letih je izšel pri Državni založbi Slovenije težko pričakovani veliki stenski zemljevid Slovenije v merilu 1:150.000. Zemljevid sta priredila in izdelala Ivan Selan in mag. Marko Žerovnik. Pri tekstovnem delu zemljevida je sodeloval Dušan Logar, poleg njega pa še vrsta domačih in tujih sodelavcev.

Zemljevid je natisnjen v 14 barvah, kar daje karti izredno lahkotnost in preglednost bogate in pester vsebine.

Od stenskega zemljevida iz leta 1968 je sedanji zemljevid bogatejši za več kot 40 znakov v legendi, skoraj za 25% poimenovanj v tekstovnem delu in je bolj popoln z dvojezičnim imenovanjem krajev, gora in vodovja, tako znotraj Slovenije kot v Avstriji, Italiji in na Madžarskem. Zraven tega je na tem zemljevidu tudi nekaj novih poimenovanj slovenskih krajevnih imen na slovenskem etničnem ozemlju Avstrije in Italije, pri čemer so sodelovali tudi številni drugi strokovnjaki – predvsem iz vrst jezikoslovcev.

Relief je upodobljen v 6 barvah in poudarjen z dvojnim senčenjem, zaradi česar učinkuje na karti plastično in pregledno; zelo lepo se namreč ločijo posamezne reliefne oblike (kotline, doline, planote, slemenih hribov in gora, itd.) tudi glede na nadmorsko višino.

V vodovju so prikazana tudi vsa akumulacijska jezera, ob katerih so vrisane obstoječe in načrtovane elektrarne v Sloveniji, Hrvaški in v zamejstvu.

V cestnem omrežju so označene magistralne, regionalne in lokalne ceste ter poti, poleg teh pa tudi obstoječe in načrtovane avtoceste s slovenskim cestnim križem.

Detaljno je prikazano tudi železniško omrežje skupaj s železniškimi postajami in postajališči.

Naseljeni kraji so razvrščeni na zemljevidu v 14 velikostnih kategorijah. Posebej so označeni deli naselij kakor tudi sklenjena in raztresena naselja. Na slovenskem etničnem ozemlju so pri krajih, ki imajo udomačeno slovensko ime, ta imena označena v oklepaju.

Posebej je treba poudariti, da prikazuje zemljevid poleg nekaterih topografskih znakov tudi večje število posebnih znakov, s katerimi so lokacijsko predstavljeni termalni in mineralni vrelci, pomembnejša arheološka najdišča, antična zapora, kope premoega in kovinskih ter nekovinskih mineralnih surovin, kamnolomi tehničnega kamna, kamnolomi naravnega okrasnega kamna, pomembnejši odkopi gramoza in peska, pomembnejši odkopi gline, zavarovani sakralni spomeniki I. kategorije, spomeniško zavarovani samostani, zavarovane knjižnice, galerije, muzeji, muzejske zbirke, zasebne zbirke, spominske hiše, spominske sobe, spomeniki NOB I. kategorije in še vrsta drugih pomembnih označb.

Zaradi upoštevanja didaktičnih principov in številnih vsebinskih kartografskih pokazateljev naj bi zemljevid služil osnovnim, srednjim, višjim in visokim šolam, kulturnim in drugim ustanovam, izredno primeren pa je tudi za vsa slovenska društva v tujini, za slovenske narodne domove ter še posebej za slovenske dopolnilne šole v tujini.

tiskovni sklad

ANGLIJA: Ivanka Zankar 500 din, Alojz Rebernik 100 din.

ARGENTINA: Francisco Humar 5 US\$.

AVSTRILJA: Martin Kladošek: 30 Sch.

AVSTRALIJA: Marjan Rožanc 2,53 L, Franc Saksida 7 L, Jožefa Makovec 5 a\$, Marija Kromar 2 a\$, Emil Borlak 1 a\$, Alois Meglič 250 din, Hermina Volk 5 a\$, Mirko Ritlop 20 a\$, Lojze Moge 100 din in 10 a\$, Ivan Rudolf 5 a\$, Moški pevski zbor »Jadran«, Melbourne 11.000 din in 445 a\$, Mrs. Faletić, Tas. 1000 din, Alfred Mülner 50 a\$, Sonja Petek 5,46 L, Janez Kveder 100 din, Slavko Princic 580 din, Mariza Ličan 4 a\$, Albina Ovčar 5,04 L, Jože Težak 100 din, Ivanka Škof 5 a\$, Marjan Faletić 5000 Lit, Stanley Stumberger 3 a\$, Nick Kodele 0,91 L, Martin Belec 5 a\$, Josef Iskra 2,73 L, Viljem Fras 1,58 L.

BELGIJA: Friderik Jošt 100 Bfr, Franc Miska 80 Bfr, Branko Mauri 80 Bfr, Lojzka Kapler 80 Bfr, Jožefa Globevnik 150 Bfr.

FRANCIJA: Antoine Jankovic 10 FF, Viktorija Vallatore-Smolej 15 FF, Antonija Kunej 15 FF, Olga Lavrič 150 din, Elizabeta Soln 5 FF, Andre Pislar 5 FF, Joseph Fon 20 FF, Anton Gornik 20 FF, Štefani Vozel 5 FF, Ivan Demšar 20 FF, Stojan Cirk 15 FF, Ivanka Koci 10 FF, Marko Sajovec 25 FF, Prek-Filipič 5 FF.

HOLANDIJA: Jože Zadavec 3 Hfl, Mici Michon-Čebin 50 din, Tončka Snijders 20 din, Anton Muha 25 Hfl, Jožefa Vršaj 70 din.

JUGOSLAVIJA: Jelka Senegačnik 170 din, Frank Milavec 100 din.

KANADA: Andrej Ocepek 9 c\$, Nick Kuzma 100 din, Vinko Babnik 20 c\$, Leon Fister 8 c\$, Ančka Matus 1 c\$, Anthony Krasovec 2 c\$, John Sporar 6 c\$, Steve Leban 2 c\$, Jožica Furlan 3 c\$, Andrej Zupan 1 c\$, Maria Duh 1 c\$, Vinko Močnik 4 c\$, Ivan Puc 2 c\$, L. M. Yugoslav Pensioner's Club, Vancouver 2 c\$, Milan Brank 2 c\$, Anton Radovan 5 c\$, Franz Kreiner 13 c\$, Alojzij Zabjek 2 c\$, Marija Krivaček 20 c\$, Alojz Ivanc 3 c\$, Frank Kern 4 US\$, Fani Čeligoj 1 c\$, Martin Zagorc 170 din, Terezija Vučko 5 c\$, Angela Svetanič 6 c\$, John Rozic 1 c\$, John Wertin 4 c\$, Mary Stucin 7 c\$, Štefan Dündek 3 \$, Stanislav Čemas 5 c\$, Rose Praprost 2 c\$, Annie Urbancic 1 c\$.

ZR NEMČIJA: Zdenka Schwarz 5 DM, Ciril Rejc 50 din, Anton Lang 7 DM, Johan Protner 290 din, Ludvik Sečko 30 DM in 103,85 DM, Franc Knaus 5 DM, Ivana Penz 180 din, Milan Marcijan 50 din, Ciril Klemenčič 300 din, Josef Kastelec 50 din, Vinko Marinko 300 din, Max Frölich 5 DM, Aloisia Bayt 5 DM, Feliks Kapun 5 DM, Janez Rogan 5 DM, Michael Jelter 15 DM, Ferdinand Pohar 100 din.

ŠVEDSKA: Ivan Šebalj 10 Skr, Marija Kukovec 5 Skr, Marija Hriberšek 20 Skr, Franc Gomilšek 10 Skr.

ŠVICA: Jožica Pintar 50 din, Milena Lukač 200 din, Matilda Jelen 50 din, Matilda Baumann 50 din.

USA: Ivan Bucar 6 US\$, Katherine Krainz 4 US\$, Mary Omejc 2 US\$, Frank Šetina 5 US\$, Martin Lisac 4 US\$, Leopolda Kravos 1 US\$, Mrs. Jos. Klarich 10 US\$, Janez Gornik 2 US\$, Mary Matyazich 1 US\$, Angela Bischof v spomin na Franjo Šlibar in Fanči Mlinar 5 US\$, Frances Dragan 4 US\$, George Bole 12 US\$, Paul Barbusse 9 US\$, Ferdinand Pozek 4 US\$, Mary Debelak 6 US\$, Frank Škamperle 2 US\$, Mary Tursich 5 US\$, Frank Groser 4 US\$, Stanley Rogers 5 US\$, Jennie Rehar 10 US\$, Valentina Burnside 3 US\$, Dominik Hočevar 1 US\$, Louis V. Jerin 2 US\$, Marija Skušek 3 US\$, Polde Omahen 3 US\$, Viktor Skok 10 US\$ Federacija Clevelandskih slov. narodnih domov 25 US\$, Joseph Trebac 2 US\$, Mary C. Cvitković 3 US\$, Zora Abelaf 4 US\$, Mrs. Joseph Tavcar 1 US\$, Mrs. Marr Usnik 3 US\$, Mary Miller 2 US\$, Anton Kaluza 3 US\$, Martin Matjan v spomin na pok. starše Marjeto in Simona Matjana iz Raven v Tuhinju 10 US\$, Joseph Vidic 3 US\$, Tončka Opeka 2 US\$, Jennie Kuret 1 US\$, Marija, John Buliavac 2 US\$, Josephine Vogrin 6 US\$, Antonia Lickar 1 US\$, August V. Sepetauc 4 US\$, Mrs. Robert W. Cruser 3 US\$, Julia Gorshin 15 US\$, Marie, Steve Kertel 4 US\$, Helen Kaplja 7 US\$, David Polk 4 US\$, Helen Cerar 1 US\$, Anna Pachak 4 US\$, John, Vida Kumše 12 US\$, Jennie Kriznik 1 US\$.

VENEZUELA: Jože Hočevar 2 US\$, Albin Brundula 3 US\$.

Prispevki so bili vplačani do 31. avgusta 1982. Uredništvo in uprava Rodne grude se vsem darovalcem iskreno zahvaljujeta.

Štejmo

*Ena in ena – sosedova Ema
dve in dve – si je spletla lase
tri in tri – v dve dolgi kiti
štiri in štiri – krog glave oviti
pet in pet – in nageljnov cvet
šest in šest – v kite pripet
sedem in sedem – svilen obleko
osem in osem – lepo ukrojeno
devet in devet – da predstavi se spet
deset in deset – pred fantom v nedeljo.*

Julija Sarajlić, Alvesta, Švedska

mislimo na glas

Obisk

Prišli so iz daljne dežele tam onkraj morja po mnogih letih na obisk v stari kraj. On je pripeljal s seboj poldorasla otroka, sina in hčer in ženo, da bi videli in spoznali deželo, kjer se je rodil in njegove ljudi. Ženi in otrokoma je bila dežela onstran morja rojstna domovina, njen jezik je bila njihova domača govorica, ki je kmalu postala tudi njegova. Ves čas ni dosti utegnil razmišljati o tem, saj se je v delo zakopal čez glavo. Otroka je prepuščal materi in tako se je zgodilo, da se je šele takrat, ko se je začel z družino pripravljati na veliko potovanje prek morja v Slovenijo spomnil, da je nekaj spregledal, pozabil, zamudil. Pomislil je na sorojake in njihove družine, ki so se tudi odpravljali na obisk v svoj stari kraj – Slovenijo. Tudi med njimi je bilo precej mešanih zakonov, a jim bo dosti lažje. Bili so včlanjeni v slovensko društvo, ki je v svoje sekcije zajelo tudi njihove družine. Prireditve, pikniki, izleti, športna srečanja in v zadnjem času tudi dopolnilni pouk slovenščine so pripomogli, da so tudi tujerodni možje in žene, pa otroci seznanili bolj ali manj z navadami in govorico male rojstne deželice enega svojih roditeljev – Slovenijo.

On je bil član slovenskega društva le nekaj tednov. Nato se je sprl in odstopil. Zakaj? Zato pač, ker nekaterih v odboru »ni prenesel«. Prihajali so k njemu in ga vabili, naj bi se vrnil. Celo žena ga je pregovarjala in otroci prosili, ker je imelo društvo tako prijetno športno igrišče z bazenom. On pa je ostal zakrknjen in trmast, in nalašč se je včlanil z družino v domače društvo.

Te misli je razpredal v zadnjih tednih pred potovanjem, ko si je prizadeval, da bi ženo in otroka naučil vsaj najpotrebnejših slovenskih besedi. Ni se jezil nase, krivi so bili seveda drugi, tisti pri društvu. Če pa je o vsem tem podrobneje razmišljal, ni prišel do pravega konca. Zakaj se je prav za prav takrat pri društvu tako hudo skregal? Zato pač, ker sta hotela imeti tista dva odbornika svoj prav, on pa je vztrajal na svojem. Jasno! In vendar. Če zdaj premisli na vse tisto, kar so

takrat govorili rojaki znanci, prijatelji, ki so želeli poravnati spor, če zdaj vse dobro premisli... Morda so imeli vsaj deloma prav, mora priznati sam sebi... vsaj deloma... In nehote se je spomnil nekega spora doma, ko je bil desetleten fantič. Sam je sprevidel, da nima prav, a ni hotel popustiti. Takrat mu je rekel oče: – Trmoglavci si, hotel bi z glavo skozi zid, pa zmeraj ne bo šlo, fant. Enkrat se boš zato še hudo kesal, zapomni si... Ah, kaj, se je tolažil, saj sem bral, da zna tam doma vsak drugi Slovenec angleško.

Pa se je vse precej zavozlalo.

Študenta, ki sta edina obvladala angleščino in številne družine sorodnikov, sta odšla z avtostopom na poletno potepanje proti Grčiji. Enajstletna Marjanca se je tudi učila angleščine, a je bilo njeno znanje preskromno, da bi lahko vse razložila in pojasnila teti Mary, bratrancu in sestrici, ki so hoteli vse videti, vse zvedeti. Saj je bilo zanje vse tako novo, tako drugačno.

Tako je moral biti on poleg vseh pomenkov in dolgih pogovorov, ki jih je imel z radodavnimi sorodniki s katerimi se niso videli že toliko let, še neutrujen tolmač med njimi in svojo družino.

– Povej tvoji Mary, da mi je zelo všeč. Vesela sem, da smo se spoznali, všeč mi je tudi njena frizura. Vprašaj jo, ali je to trajna, ali si jih kar sama tako češe? je hotela vedeti teta Poldi.

Moral je prevesti vprašanje in odgovor.

Stric Jože je bil avtomehanik, kaj vse je videl mali John v njegovi delavnici. Vprašanja, vprašanja in spet je moral tolmačiti, da je kar ohripel.

Ko so šli na štirinajstdnevni skupinski izlet po Jugoslaviji, si je malo oddahnil. Prijazni vodič je znal pet jezikov in je rad in obširno razlagal o raznih zanimivostih ter pojasnjeval na vprašanja.

Potem pa so se nekega jutra odpeljali proti dolenskim gričem, tja, od koder je bil doma. Svojim je zadnji čas dosti pripovedoval o rojstnem domu, o skromni domačiji, o njivi, kjer so pridelovali krompir in koruzo, pa nekaj ječmena, o vinogradu, kjer niso smel kar tako zobati grozdja, ko je dozorelo, o hosti, kjer je nabiral jagode, maline, gobe, o kravi, prašičkih, zajcih in pohlevni kobili Astri, ki jo je rad jezdil. Tudi o očetu in materi jim je govoril, ki ju pa zdaj že precej let ni več. Umrla sta drug za drugim kmalu po njegovem odhodu na tuje. Zdaj tam gospodarita teta in stric. Ob misli na teto Ančko ga je malo zazeblo pri srcu. Kako jih bo neki sprejela, ko se razen z njim ne bo mogla z nikomer pogovoriti, ona je pa tako zgovorna.

Pa je bilo vse drugače. Že od daleč so zagledali teto. Sedela je na klopci

pred hišo in bolščala v razgrnjen časopis. Ko so vsi skupaj glasno pozdravili Dober dan! je planila pokonci in očala so ji zdrsnila s konca nosu in že so se objemali, drug drugega ogledovali, se nasmihali in jokali. Potem je z njive prišel še stric in vse se je začelo znova. Teta je govorila in govorila in s stricem nista opazila, da ji kratko odgovarja samo nečak, ostali trije pa samo kimajo in se nasmihajo.

Pa je tudi to prišlo na dan in je teto pošteno razkurilo. Ko sta se z nečakom dobila na samem, mu je grenko poočitala:

– Sram te bodi, ti si kriv, da tvoja lastna kri prav nič ne zna naše govorice. Saj nihče ne pričakuje, da bi gladko govorili, a če bi se ti malo potrudil, bi vsaj nekaj znali povedati po naše. Menda se ti sam sramuješ domačega jezika?

Teti se je zablistalo v očeh kakor se je včasih materi, kadar je bila posebno huda nanj.

Izgovarjal se je na delo; tako je zaposlen, da ne utegne skoraj niti pomisliti na kaj drugega. Še te počitnice si je težko pritrgal. A teta se ni dala ugnati: – Kaj pa drugi Slovenci tam? Kaj pa slovensko društvo? Brala sem, da imajo ponekod celo šole za slovenščino pri društvih. Nobenih izgovorov ni mogel več izbrskati.

Hoteli so ostali le nekaj dni, imeli so v načrtu počitnice ob morju. – Kaj bi metali denar proč in se namakali med drugimi v tisti slani umazani vodi. Tudi pri nas imamo sonce in za kopanje potok, ki je kot solza čist. In še marsikaj imamo. Že prvi dan sem videla, da je otrokom všeč pri nas.

Ostali so in res, kar brž pozabili na morje. Saj je bilo toliko prijetnega, drugačnega. John in Ann sta se rada kopala v potoku, z drugimi otroki stikala pod kamenjem za raki, lovila ribe. To je bilo vrišča in smeja. Mary je rada pomagala teti. Kaj vse je ta vedela in znala. Kuhali in pekli sta same dobre jedi, ki jih Mary prej ni poznala. Vmes je teta govorila in govorila. Pokazala je zdaj to, zdaj ono in rekla: Jabolko, jajce, moka in Mary se je nasmehnila in malo okorno ponovila za njo.

Prijetno je bilo zvečer, ko so po večerji posedeli za mizo in govorili vsevprek. Ja, kar na lepem se je to zgodilo, da nista govorila samo teta in nečak – ampak kar vsi in kolikor se da – po naše. Ko je prvič to zaznal je obstrmel, teta pa se je zasmejala in pomežiknila stricu.

Ko so se nekaj tednov zatem z letalom vračali domov, je bil globoko zamišljen. – Kaj misliš? ga je malo trdo, po slovensko vprašala žena Mary, ki je sedela ob njem. – Najbrž na dobre tetine štruklje – je ponagajala hčerka Ann. Odkimal je. Ni povedal, da ra-

zmišlja o tem, kaj je bilo pravzaprav vzrok, da se je takrat tako razjezil in izstopil iz slovenskega društva. In kako prijazno so ga prišli vabit, naj se vrne. Ko se vrne bo moral to razčistiti. Prav zares.

Ta zgodba je le ena od tisočih, ki so se zgodile in se dogajajo vsako leto ob vaših obiskih. Ni izmišljena, le prirejena. Spletle so jo vaše pripovedi in pripovedi vaših domačih iz starega kraja. Torej ne morete oporekati, da je resnična.

INA

filatelija

30. julija je Skupnost jugoslovan-
skih PTT izdala tri znamke v počasti-
tev letošnjih športnih tekmovanj pri
nas in sicer:

8 din modra – 17. svetovno prven-
stvo v kajaku in kanuju na mirnih
vodah v Beogradu od 28. julija do 1.
avgusta (veslača v enosedežnih kaja-
kih),

8 din olivno zelena – 36. svetovno
prvenstvo v dviganju uteži v Ljubljani
od 18. do 26. septembra (dvigalec ute-
ži) in

8 din karminsko rdeča – 6. svetovni
pokal v telovadbi v Zagrebu od 22. do
24. oktobra (telovadka na bradlji).

Osnutke za znamke je narisal aka-
demski slikar Dušan Lučič iz Beogra-
da. Ofsetni tisk v prodajnih polah po
25 kosov je oskrbel Zavod za izdelavo
bankovcev v Beogradu.

3. avgusta pa je izšla v počastitev
150-letnice rojstva skladatelja in diri-
genta Ivana Zajca dvobarvna znamka
za 4 dinarje s slavljenčevim portre-
tom.

Ivan Zajc (Reka 3. 8. 1832 – Za-
greb 16. 12. 1914) je po končanem

študiju na milanskem konservatoriju
(1855) vodil mestni gledališki orkester
na Reki. Od leta 1862 do leta 1870 se
je uveljavil na Dunaju kot operetni
skladatelj. Od leta 1870 je bil direktor
in dirigent prve stalne hrvaške opere v
Zagrebu, od leta 1889 pa direktor in
učitelj na glasbeni šoli Hrvaškega glas-
benega zavoda (do leta 1908). Zajc je

ustvaril ogromen opus – več kot tisoč
raznovrstnih skladb: orkestralnih
(uverture, koncertne skladbe, korač-
nice, plese itd.), komornih, klavirskih,
vokalnih (okrog 50 kantat), dramskih
(19 oper, 26 operet, scensko glasbo za
30 dramskih del) in cerkvenih (19
maš).

Osnutek za znamko je naredil aka-
demski slikar Andreja Milenković iz
Beograda. Tudi to pot je ofsetni tisk
oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev
v Beogradu v prodajnih polah po 25
kosov. Ob obeh izdajah je Jugomarka
založila običajna ovitka prvega dne, ki
staneta brez znamk po 3 din.

Zaradi sprememb poštne tarife so
spremenili tudi nominalno vrednost
znamk v načrtovanih letošnjih serijah.
Namesto 3,50 bo 4 din (pismo v do-
mačem prometu), namesto 5,60 bo
6,10 din (dopisnica v mednarodnem
prometu) in namesto 8 bo 8,80 din
(pismo v mednarodnem prometu).
Nespremenjena bo ostala le nominala
najvišje vrednosti v seriji to je 15 din.
Razumljivo je, da bo frankovna serija
dopolnjena z vrednostmi, ki jih zahte-
va nova poštna tarifa.

vaš kotiček

Samski moški, ki že več let živi v
tujini in ima srednješolsko izobrazbo
ter je brez obveznosti, želi spoznati
dekle do trideset let. Ponudbe pod
»Tvoja bližina«.

V Dravski dolini, na izredno lepem
kraju, prodam kmetijo, primerno za
kmečki turizem. Kmetija ima 9 ha ob-
delovalne zemlje s pašniki in 10 ha
gozda. Ponudbe pošljite:

**Verhnjak Stanko, Podlipje 15, 62366
Muta, Jugoslavija**

V Šentjurju pri Celju prodam takoj
vseljivo visokopritlično, podkleteno
stanovanjsko hišo, ki ima 104 m² sta-
novanjske površine ter se sestoji iz
treh sob, kuhinje in kopalnice s sanita-
rijami. Hiša ima tudi lepo urejen vrt v
izmeri 800 m² površine in je takoj vse-
ljiva. Ponudbe pošljite na naslov:

**Ivančič Herberta, Topniška 43, 61000
Ljubljana**

Lepo, zazidljivo parcelo v Ljubljani
prodam. Ponudbe pod »Sončna lega«.

V centru Domžal prodam večje,
enosobno stanovanje, 45 m² veliko v
drugem nadstropju. Vseljivo bo v je-
seni 1983. Ponudbe pošljite na naslov:
**Strehar Jana, Ljubljanska cesta 103,
61230 Domžale**

Naš zastopnik v Pennsylvaniji

Rojake v Pennsylvaniji, ZDA, ob-
veščamo, da lahko dobe vse informa-
cije o naročnini in naroče Rodno gru-
do ter Slovenski koledar pri našem
stalnem zastopniku. Njegov naslov je:
Mr. John Urbas, 301 Hawkins Ave.
N. Braddock, Pa. 15104

slovenski lonec

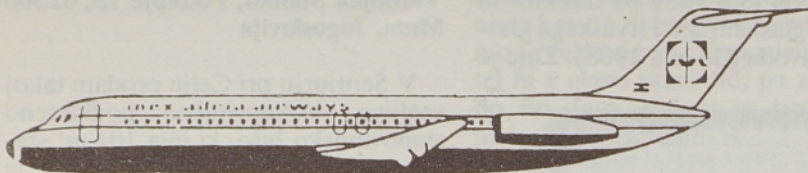
Koroška kisla repa

3/4 kg kisle repe, jabolko, 1/2 kg su-
hih rebrc, 5 dag slanine, žlica naseklja-
ne čebule, strok česna, kisla smetana,
žlica moke, kumina.

Kislo repo stisnemo, da odteče ki-
selkasta tekočina, dolijemo vodo ter
jo damo kuhat z razrezanim jabolkom,
začnimo s kumino in dodamo suha
rebrca.

Na segreti, drobno narezani slanini
zarumenimo drobno nasekljano čebu-
lo in belo moko, dodamo nasekljan
strok česna in vse skupaj primešamo k
repi. Na koncu dodamo skodelico ki-
sle smetane.

K tej repi ponudijo na Koroškem
ajdove ali bele žgance.

ZAČASNO ZAPOSLENI V ZR NEMČIJI IN SORODNIKI DOMA

Poslužite se rednih tedenskih letov, ki so namenjeni samo vam in vašim sorodnikom doma. Leti so do 50% cenejši od rednih linij. Letimo na progah:

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart
München

Zagreb
Split
Beograd
Skopje
Priština

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart
München

Prodaja kart in informacije: **ZR Nemčija, GRIMEX**
6 Frankfurt/Main 1 • Postfach 16120
Wilhelm-Leuschner-Strasse 25
Telefon (061) 25731

Ljubljana: Inex Adria aviopromet, Titova 48, Tel. 313-366 s predstavništvi v Beogradu, Sarajevu, Skopju, Zagrebu, Titogradu in vse turistične poslovalnice v Jugoslaviji.

s filijalami:

AIR-BUS REISEN

600 FRANKFURT/Main 1
– Münchener Str. 42 – Tel. (061) 2573201

4000 DÜSSELDORF 1 – Steinstrasse 20
Tel. (0211) 329878 + 326309

2000 HAMBURG 1 – Glockengisserwall 19
Tel. (040) 331610 + 331619

3000 HANNOVER – Andreastrasse 7
Tel. (051) 327314 + 387315

8000 MÜNCHEN – Augustenstrasse 10
Tel. (089) 55-5700

7000 STUTTGART – Friedrichstrasse 9a
Tel. 722-526

REZERVNI DELI · AVTOMOBILI · SERVISI

avto celje

CELJE, LJUBLJANSKA 11

Novi veliki stenski zemljevid Slovenije

v merilu 1:150.000

Veliki stenski zemljevid Slovenije sta priredila in izdelala Ivan Selan in mag. Marko Žerovnik v sodelovanju z Inštitutom za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.

Zemljevid je natisnjen v 14 barvah, njegove dimenzije pa so: 195 cm × 134 cm.

Cena zemljevida: Din 1800. (Skr 239,75, Sch 684,16, DM 97,78, US\$ 43,07) Izdala Državna založba Slovenije, Oddelek učil, Ljubljana.

NAROČILA ZA VELIKI STENSKI ZEMLJEVID SLOVENIJE POŠLJITE NA NASLOV:

Državna založba Slovenije, Inozemski oddelek, Titova 25, 61000 Ljubljana, Jugoslavija. Zemljevid vam bomo poslali skupaj z računom.

POSLOVNA SKUPNOST ZA VINOGRADNIŠTVO IN VINARSTVO SLOVENIJE CELJE — MARIBOR NOVA GORICA

Zaščitna znamka že štirinajsto leto na tržišču

Zaščitna znamka slovenskih vin je v letu 1978 praznovala že deseto obletnico. Leta 1968 je bil namreč sprejet pravilnik o tej zaščitni znamki skupaj z ustreznimi navodili. Tedanji izvršni odbor za vinogradništvo in vinarstvo pri poslovnem združenju Styria Celje – Maribor je na lastno pobudo, predvsem zaradi mnogih nejasnosti v pridelovanju in trgovanju s slovenskim vinom v preteklih letih, sprejel poseben pravilnik o zaščiti naših vin. V ta izvršni odbor so vključene gospodarske organizacije, ki pridelujejo grozdje in stekleničijo svoje vino, kmetijski zavodi, višja agronomska šola in biotehnična fakulteta v Ljubljani.

Pravilnik je bil takrat velika novost na tem področju. V pravilniku so zajeta vsa glavna načela o zaščiti vina, torej določila o zaščiti geografskega porekla vina, o kakovosti slovenskega vina, o nadzoru pri pridelovanju grozdja ter primernem kletarjenju ter stekleničenju vin. Vsi slovenski proizvajalci, ki izpolnjujejo določila tega pravilnika, imajo pravico uporabe zaščitne znamke slovenskih vin.

Vsako vino, ki je dobilo to zaščitno znamko, je organoleptično ocenjeno, laboratorijsko kontrolirano ter je zanj predložena vsa ustrezna dokumentacija, ki vsebuje podatke o pridelovanju grozdja, o površini vinogradov, o količini pridelanega grozdja ter o načinu kletarjenja. Skratka, gre za trdne dokaze, da je grozdje res pridelano v navedenem vinorodnem okolišju in da je v steklenici res vino, ki je označeno v glavi nalepke.

Vino se ocenjuje po mednarodni ocenjevalni lestvici, ki dopušča maksimalno oceno 20 točk. Različne barve zaščitnih znamk slovenskih vin predstavljajo različno kakovost vina. Tako dobi zlato zaščitno znamko tisto vino, ki je po mednarodni ocenjevalni lestvici prejelo

najmanj 18,0 točk, srebrno zaščitno znamko dobi vino, ki je ocenjeno najmanj s 16,0 točkami, in rdečo zaščitno znamko vino, ki je ocenjeno najmanj s 14,0 točkami. S tem je omogočeno potrošniku, da se lažje odloča pri nakupu zaščitnega vina. Vsaka zaščitna znamka slovenskih vin je oštevilčena s tekočo številko, tako da komisija za ocenjevanje vina lahko ob vsakem času nadzira ter primerja kontrolne vzorce z vinom v prodaji. Za podravsko vinorodno območje so izdelali tudi vinogradniške karte, na katerih so natančno začrtani posamezni vinorodni okoliši.

Le točna kontrola proizvodnje grozdja in predelave ter stekleničenja je zagotovilo za zaupanje potrošnika, zagotovilo, da pije to, kar je naročil. Zaščitna znamka je potrdilo o resničnosti podatkov o določenem slovenskem vinu in jamstvo za njegovo pristnost, prirodnost, za dobro kakovost in izvirno poreklo.

V prvih treh letih, odkar je uvedena zaščitna znamka slovenskih vin, so podeljevali samo zlate znamke. Zaradi še lažje opredelitve potrošnika za izbiro med kakovostnimi vini pa so se kasneje odločili še za srebrno in rdečo zaščitno znamko. Da res podeljujejo le najboljše slovenske vinom zlato zaščitno znamko pove podatek, da so doslej podelili le okrog 8 odstotkov zlatih zaščitnih znamk. Doslej so članice poslovne skupnosti za vinogradništvo in vinarstvo Slovenije prejele na osnovi dokumentacije že več kot 73.500.000 kosov zaščitnih znamk, kar kaže, da je vino z zaščitno znamko osvojilo tistega potrošnika, ki želi sebi in svojim prijateljem natočiti čisto slovensko vino. Kot zanimivost naj omenimo, da so v letu 1969 podelili 260.000 zaščitnih znamk, samo v letu 1978 pa 11.211.000 zaščitnih znamk slovenskih vin. Z zaščitno znamko slovenskih vin je poslovna skupnost za vinogradništvo in vinarstvo Slovenije – to lahko danes po štirinajstih letih mirno rečemo – povsem uspela. Na ljubljanskem sejmu VINO '78, je predsednik Tito poslednjikrat obiskal njihov paviljon, se posebej zanimal za podeljevanje zaščitne znamke in pohvalil uvedbo zaščitne znamke slovenskih vin.

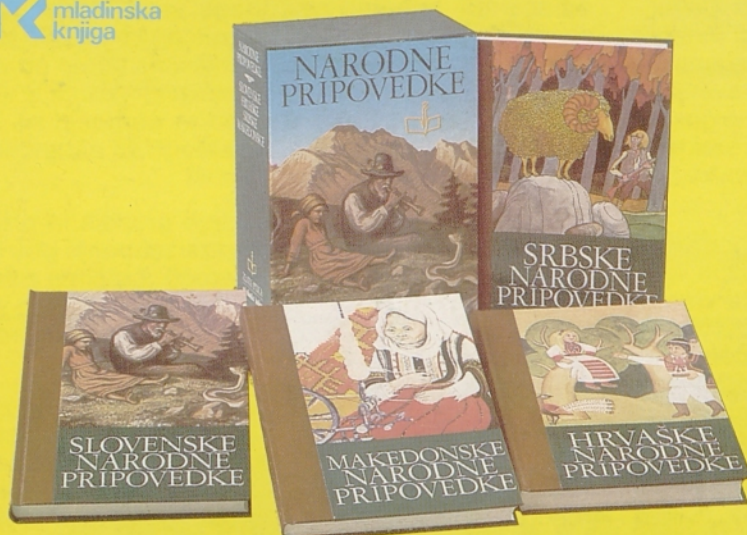
Poslovni skupnosti za vinogradništvo in vinarstvo Slovenije je tako uspelo ločiti čista slovenska vina, ki se odlikujejo po zmernem odstotku alkohola in prijetni plemeniti kislini. To pa so tisti kakovostni elementi, ki jih danes evropski potrošniki in poznavalci vin najbolj cenijo in želijo.

SLOVENSKE, HRVAŠKE, SRBSKE IN MAKEDONSKE

NARODNE PRIPOVEDKE

Starši, razveselite svojega otroka z dobrimi knjigami, obogatite jih z domišljiskim svetom pravljic in pripovedk naših narodov

M založba
mladinska
knjiga

V štirih knjigah, vloženi v poslikano kartonsko škatlo, so zajete najlepše pravljice in pripovedke štirih jugoslovanskih narodov.

V vsaki knjigi je izčrpna spremna beseda, krasijo pa jo barvne ilustracije priznanih slovenskih slikarjev.

Svojega otroka, ki živi z vami v tujem okolju, boste s pomočjo teh knjig seznanjali z domovino, z njenimi značilnostmi in kulturno zgodovinskimi lepotami.

Pravljичni junaki, ki jih bo vaš otrok spoznal ob teh knjigah, bodo postali njegovi neločljivi prijatelji. Obenem pa tudi veste, kako vsaka dobra knjiga pravljic in pripovedk ugodno vpliva na otrokov duševni razvoj, na njegovo otroško ustvarjalnost, ki mu je še kako potrebna pri učenju in pri igri.

Izkoristite izjemno priložnost in razveselite svojega otroka!

Vse knjige so trdo vezane. Podrobnejše informacije o teh izvrstnih knjigah za otroke in o vseh drugih naših knjižnih izdajah boste dobili, če nam pišete na naslov:

MLADINSKA KNJIGA, Izvozni oddelek, Titova 3, 61000 Ljubljana, Jugoslavija

SLOVENSKE NARODNE PRIPOVEDKE

Kakor je zapisal v spremni besedi k tem sedeminpetdesetim pripovedkam Milko Matičetov, so vse po vrsti preproste, sveže, ostre, skoraj grobe, večkrat pa duhovite, prožne kot gorski potok in lepe kot divje rože. Slikovne priloge pa predstavljajo reprodukcije vrste znanih narodopisnih slik Maksima Gasparija.

HRVAŠKE NARODNE PRIPOVEDKE

V drugi knjigi je zbranih 69 hrvaških narodnih pripovedk v prevodu Cvetka Zagorskega in z ilustracijami Maričke Koren. Tako spoznamo ljudske pripovedi iz različnih hrvaških pokrajin, kakor so jih pripovedovali in kasneje zapisovali v različnih narečjih in podnarečjih.

SRBSKE NARODNE PRIPOVEDKE

Knjiga prinaša kar 116 večinoma krajših besedil v prevodu Alojza Gradnika in Severina Šalijsa. Med izbranimi pripovedkami je dobra polovica besedil, ki jih je bil zapisal in obdelal že največji mojster Vuk Karadžić, nekaj jih je iz Vrčevičeve zapuščine, ostale pa so prispevali drugi zapisovalci, ki so tudi ohranili njihovo prvobitno očarljivost. Knjigo je ilustriral Kostja Gatnik.

MAKEDONSKE NARODNE PRIPOVEDKE

Izbor prinaša 76 ljudskih pripovedi v prevodu Maksa Robiča. Tudi makedonske pravljice so motivno bogate, imajo svoje junake, podobe iz vsakdanjega življenja, imena narodov in ljudstev, s katerimi so prihajali v stik Makedonci, in veliko krajevnih legend in izročil, v katerih nastopajo krajevni junaki. Knjigo je ilustrirala Irena Majcen.